

*Fie primită pioasa noastră mărturie de cinstire
a sacrificiului suprem, pentru a ne dezrobi,
al ostașilor români pe Frontul de Est,
în al Doilea Război Mondial.*

Autorii și editorii

COTUL DONULUI 1942: eroism, jertfă, trădare

Ediția a doua, revăzută și completată

**Autorul proiectului, coordonator și imagini:
Dr. Vasile Șoimaru**

**Chișinău
2013**

Autori: Vasile Șoimaru, Iosif Niculescu, Gheorghe Pârlea,
Roxana Iorgulescu-Bandrabur

Cu texte de Mircea Vulcănescu, Nichita Stănescu, Radu Gyr, Ion
Iachim, Vasile S. Popa, Iancu A. Constantin, Gheorghe și Andrei
Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Viorel Cojocar

Redactor și prefațator: Vlad Pohilă

Lector: Zamfira Mihail

Coperta: Simion Zamșa

Tehnoredactare: Svetlana Crudu-Munteanu, Valeriu Rusnac

Procesare computerizată: Tudor Șoimaru, Ecaterina Rădvan,
Iulia Bârsan

©Vasile Șoimaru, autor de proiect, coordinator, alcătuitor și
imagini

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții:

Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare / Vasile Șoimaru
(alcăt.), Iosif Niculescu, Gheorghe Pârlea, Roxana Iorgulescu-
Bandrabur. – Ch. :, 2013. – ... p.

ISBN

C...

PÂNĂ SE VA RISIPI NĂLUCA RĂTĂCITOARE DIN CAPETELE UNOR SUS-PUȘI...

(În loc de prefață)

Generațiile ajunse la ecuatorul vieții ori trecute de acesta, țin bine minte cum își începeau, o lucrare scrisă în 1848, doi dintre primii „revoluționari de profesie”, Karl Marx și Friedrich Engels: „O nălucă rătăcește prin Europa...”.

Acea nălucă, trebuie să precizăm pentru cei mai tineri, nu era alt ceva decât comunismul. Iar pentru tineri și adulți mai este necesar să menționăm că fatidica nălucă mai rătăcește și astăzi. Și nu numai în Europa, dar și pe alte continente. Atâta doar că, între timp, și-a schimbat întru câțva denumirea și țelurile. Astfel, comunismul „clasic” este numit deja „neocomunism”, dar cel mai des, „kominternism”, după titulatura criminaliei organizații ce și-a propus drept scop – și, în bună parte a reușit – să planteze iarba răului pe întreg globul pământesc. Iar sarcina lor de bază – veche, inițială – , nu mai este nimicirea proprietății private, partizanii neocomunismului acceptând-o, cumva selectiv, pe criterii obscure, preferând însușirea acesteia, însă, nu mai puțin – și însușirea proprietății de stat! Obscure, greu perceptibile pentru mulți sunt și țelurile ce și le pun (și cu succes le realizează) cei care au renunțat la seceră și ciocan în favoarea inteligenței, rămânând doar cu steaua, dar și asta ușor modificată – în ceea ce privește culoarea, numărul și dispunerea colțurilor.

Oricât de ascunse de ochii „prostimii”, aceste scopuri nu pot fi dosite la infinit, ele trezind tot mai mult uimirea, apoi și revolta oamenilor. Se aud tot mai des – deși înfundat încă – supărări privind scopul unor forțe ce se consideră cu de la sine putere atotștiutoare, a toate capabile, suverane peste destinele oamenilor, popoarelor, țărilor și continentelor, ba chiar și asupra istoriei trecute, prezente și viitoare. Ele, aceste forțe, elogiază la infinit anumite segmente și personalități istorice, trecând în negura uitării, prin falsificare și denigrare, alte segmente din istorie, alte personalități ale unor popoare – sortite de către ei, atotputernicii – sacrificiului, umilinței, iar în ultimă instanță – și destrămării, **expunerii unui genocid cultural care**, vorba celui mai de seamă lingvist și filozof al secolelor XX-XXI, românul basarabean Eugen Coșeriu, **nu este cu nimic mai bun decât etnocidul sau genocidul pe criterii naționale, rasiale.**

Forma de etnocid cel mai frecvent practică este (și) acum *cultivarea, inocularea agresivă a complexelor naționale*, în cazul nostru – a „rușinii de a fi român”, refren preferat de patronii și autorii ziarelor și revistelor ce apar sub auspiciile monstruosului GDS, de la București. Dar, în egală măsură, parcă la unison, coordonat și răspândit, și de o ploaie murdară de publicații periodice de limbă rusă de la Chișinău. În subsidiar (doar în aparență!) se muncește cu sudoarea frunții și pentru știrbirea, subțierea, apoi și anihilarea, zădărnicierea până la substituire a memoriei colective, naționale. Cum să-și amintească vreun tânăr român (polon, suedez, ceh, german...) de tragediile prin care au trecut propriile popoare când despre acestea se amintește în treacăt (dacă se amintește în genere) în manualele naționale de istorie?... (De manualele străine nici nu face să vorbim). În același timp, numai în calendarele editate de UNESCO – organizație mondială pentru cultură și știință (dragă Doamne), cu sediul la Paris, sunt fixate nu mai puțin de 10 (zece) zile, în diferite luni ale anului, amintind despre tragedia poporului evreu, numită în grecește *holocaust*, iar în ebraică *shoah*. Cum să nu știe același tânăr reprezentant al națiunilor mai sus-amintite (dar și al multor altor națiuni) totul despre holocaust și aproape nimic despre dramele trăite de propriul popor? Și nu ar fi nimic rău să cunoască în amănunțime o tragedie ce nu trebuie să se mai repete vreodată – indiferent cine a pus-o la cale, indiferent cine și cum a realizat-o – dacă această dramă a secolului XX nu ar fi prezentată în manuale și studii nu doar amănunțit, ci și cu aproximații și chiar cu falsuri meșteșugit proiectate, astfel holocaustul fiind transformat „într-un bazar sentimental”, vorba lui Ion Minulescu sau, și mai rău – într-un soi de târg, într-un bâlci din care unii se alege cu grave acuzații continui, iar alții – cu un solid gheșeft?

Cu asemenea abordări, cu asemenea reprezentări ale evoluțiilor din lume, amnezia istorică se face tot mai simțită în rândul a milioane de români, uitarea aceasta, supranumită de cronicarul Miron Costin „*cel mai mare dușman al istoriei*”, al popoarelor înseși, fiind mereu secundată de penibile complexe, derivate direct din campania neostoită de culpabilizare a poporului nostru. Amintim în context că promotorii cei mai agresivi ai acestei campanii sunt, concomitent, și cei mai aprigi adversari ai oricăror forme de învinovățire colectivă, pe criterii etnice, rasiale sau profesionale – firește, atunci când acestea îi vizează pe ei.

Ne aflăm, așadar, în plin dezmăț propagandistic, informativ, cognitiv, iar pierderile noastre sunt tot mai mari, pe an ce trece, deoarece, competiția este inegală, cum inegale sunt și forțele, metodele, posibilitățile și abilitățile. Pentru a ni se demonstra nevredețenia, se

poartă o luptă cumplită pentru a ne lipsi de eroi, de oameni curajoși, pur și simplu demni. Ce mai vorbă! Aceștia, nu că ne interzic cinstirea eroilor, elogierea fruntașilor, dar nici să ne deplângem martirii nu ne permit! (Cazul cu retragerea, prin presiuni și amenințări, a simbolicei demnități de Cetățean de Onoare al or. Târgu Ocna, „Martirului închisorilor”, Valeriu Gafencu, este mai mult decât grăitor). Pentru a-și ascunde bârna din ochi, ni se arată mereu spre paiul din sau chiar de lângă ochii noștri, făcându-ne părtași numai și numai la rele, de-a lungul istoriei noastre, din ultimele două secole, mai ales. Și se dedau acestor nelegiuiri – care odată și odată cu certitudine vor fi amendate – atât unii străini, cât și năimiți din rândurile noastre, din preajma noastră. Agresivitatea acestora a luat proporții atât de mari, încât, la un moment dat, te apucă disperarea, crezând că nu mai are niciun rost să le dai vreo ripostă, căci oricum nu vei putea opri avalanșa de minciuni, insulte, presiuni și intimidări abil truate... În această situație, cu părere de rău, iau apă în gură mulți istorici, demonstrează o criminală indiferență politicienii, businessmenii sponsorizează generos nu monumente ale măreției și durerii propriului popor, ci fastuoase muzee și complexe comemorative ale celor care ne fac de nimic pentru a se lustrui pe sine și a mai pune câte ceva în buzunare, în bănci adică...

Dar, spre marele necaz al acestor beneficiari ai celui mai penibil gheșeft (mercantil, dar și moral) din istoria omenirii, amnezia nu poate – și sper că nici nu va putea – să atace chiar pe toți românii. Ne stau drept dovadă elocventă, în acest sens, mai multe **fapte de ordin civic, științific, cultural, comemorativ** etc., care mai timide, care mai îndrăznețe. Puse cap la cap, însă, ele se constituie într-un simbolic, dar puternic râu de munte, rece și iute la curgere care, dacă nu e în stare (încă) să stăvilească avalanșa de minciună și denigrare, cel puțin pune pe gânduri, iar uneori îi mai și temperează pe regizorii și actorii scabrosului spectacol jucat „de la Nistru pân’ la Tisa”, mai exact, „de la Dâmbovița pân’ la Tisa”, trecând peste munți, peste Dunăre, de multe ori peste mări și oceane trecând...

Un asemenea fapt, de majoră însemnătate civico-comemorativă, a fost și apariția, în 2012, a cărții intitulată *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare* (colectiv de autori: Vasile Șoimaru [coordonator], Iosif Niculescu (1914-2013), Roxana Iorgulescu-Bandraber, Gheorghe Pârlea; Chișinău, Editura Balacron”). Valoarea documentară, dar mai ales morală a cărții, a sporit și grație faptului că a văzut lumina tiparului în ziua când s-au împlinit 70 de ani de la marea tragedie românească, beneficiind în chiar acea zi de o exemplară lansare la Chișinău, însoțită

de o comemorare și un parastas, rânduind de protoiereul Petru Buburuz. Evenimentul, unic în acea zi în întreg spațiul românesc, a fost moderat de dna dr. Lidia Kulikovski, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din capitala basarabeană, adunând un public numeros și cu adevărat select. Au urmat alte zeci de lansări și prezentări – în cam o treime din județele cât mai există astăzi în România și în mai multe localități urbane și rurale din Basarabia. Aceste manifestări au fost onorate de mulți veterani de război și rude apropiate ale acestora, de militari – pensionați, în rezervă, în termen, clerici, diplomați, politicieni, tineri studioși, profesori, jurnaliști, scriitori, alți oameni de cultură și știință, dar și simpli cetățeni cărora le pasă de soarta Patriei.

Oricât de mare ne-ar fi dorința, nu vom izbuti să facem o listă cât de cât completă a celor care au onorat, cu prezența lor, lansările și prezentările în centrul cărora s-a aflat cartea despre Cotul Donului. Totuși, vom evoca unele nume de personalități, de pe ambele maluri ale Prutului, nume ce merită a fi trecute în această filă de cronică a anului 2012: scriitorii Nicolae Dabija, Radmila Popovici-Paraschiv, Ion Iachim, Nicolae Rusu, ziariștii Constantin Tănase și Stela Popa-Dungaciu, actrița Ninela Caranfil, istoricii dr. prof. univ. Anton Moraru, Anatol Petrencu, Gheorghe Negru, Mihai Tașcă, medicii prof. univ. dr. hab. Ion Moiş, Aurel Dănilă, Grigore Dumitraș, câți alții de la Chișinău; întregul colectiv al Colegiului Național „Roman-Vodă” din Roman, unde au venit și prietenii noștri din comuna Miroslăvești, județul Iași (veteranul Ion Paiu, înv. Gh. Pârlea [coautor], prof. Ion Leleu, primarul Ionuț Gospodaru), frunțași și simpli aderenți la Societatea „Pro Basarabia și Bucovina”; prof. dr. Al. Amititeloaie de la Bacău; primarul Constantin Pitorac din județul Botoșani; preotul Constantin Lupea, parohul Bisericii de la Borzești-Onești, ziaristul Ioan Popescu de la Ploiești; scriitorul și editorul Ion Măldărescu, medicul Lia Șoimaru-Marian, magistratul Petre Dinescu, alți vrednici rămnicești; acad. Dinu Giurescu, profesorii universitari Zamfira Mihail, Iulia Mărgărit, Ion Coja; Mihai Nicolae de la Fundația „Frații Golescu”; diplomații Mircea Druc și Aurel Preda (adevăratul autor al Declarației de Independență a R. Moldova); distinsa intelectuală Mariuca Vulcănescu, fiica învățatului, patriotului și martirului Mircea Vulcănescu; faimosul disident basarabean Nicolae Lupan, jurnaliștii Iulia Cristea-Scutaru, Roxana Iorgulescu-Bandrabur [coautor], Victor Roncea – de la București, profesorul Nicholas Dima, venit din SUA, câți alții... Au urmat zeci și zeci de cronici, recenzii, consemnări, interviuri, comentarii...

Infinit mai numeroase – și mai impresionante, și mai îmbucurătoare – , au fost ecurile vizând apariția cărții despre tragedia româ-

nească de la Cotul Donului: sute de conaționali, parcă trezindu-se dintr-un vis urât, și-au amintit de acest episod din istoria recentă a României, dat uitării – prin ample interdicții, obstrucționări și distorsionări. Un episod tragic, dar care nu poate fi uitat măcar și de aceea că numeroși dintre participanții lui au mers la bătălie ghidați de nobila speranță de a reface Țara sfârtecată de kominterniștii de la Moscova și de amicii lor de la Berlin, Budapesta și Sofia, și de a contribui, dacă nu la nimicirea mon-strului comunist, cel puțin la stăvilirea lui. Episod ce trebuie repus în actualitate pentru că a avut la temelie niște elemente ontologice esențiale, foarte bine fixate de autori în titlu: *eroism, sacrificiu, trădare*; trei resorturi care au însoțit și probabil vor însoți mereu evoluția istorică a românimii și a omenirii în genere.

Foarte mulți oameni, în cadrul lansărilor, sau la citirea recenziilor, la ascultarea reportajelor despre prezentările de care a beneficiat cartea *Cotul Donului 1942...*, și-au amintit, care cu lacrimi de durere, care cu lacrimi de bucurie, de tați, unchi sau frați, verișori etc. mai în vârstă ce au luptat la Cotul Donului, la Stalingrad și în Stepa Calmuță, unii fără a se mai întoarce de acolo... Atunci mi-am amintit și eu, surprins, cât de uzuale erau prin satele noastre, din nordul Basarabiei, cel puțin, fraze conținând îmbinarea „*Cotul Donului*”: „...[cutare] a fost la Cotul Donului...”, „...a luptat la Cotul Donului...”, „...a înghețat la Cotul Donului...”, „...nu a mai venit de la Cotul Donului...”, „...i-au rămas oasele, în pământ străin, fără cruce, la Cotul Donului...” etc. Și doar nu auzisem, niciodată, din gura sătenilor, îmbinări gen „*bătălia de la Kulikovo*” sau „*bătălia de la Borodino*”, de care era să aflu abia la școală!... Nu e și aceasta o dovadă în plus că valorile românești – nu numai limba română, nu numai muzica populară (ba și cea ușoară!), dar și însemnate evenimente istorice, militare – nu au putut fi șterse, totuși, din memoria basarabenilor oricât de aprige au fost sforțările ocupațiilor sovietici?!...

Parcă fără vreo legătură cu acest remarcabil eveniment editorial, la Chișinău a avut loc și un soi de „conferință științifică republicană”, dar „cu participare internațională”, alias rusească. În jurul unui samovar sau al unei sticle de votcă, preinși istorici și analiști politici, nu au putut decât să înfiereze pe „fasciștii români” ajunși la Stalingrad, uitând, nu știu cum, și de naziștii germani, și de ceilalți aliați ai Fuhrerului. Cel mai deșănțat au vorbit doi notorii falsificatori ai istoriei noastre, cu vechime de la sovietici în domeniul răstălmăcirilor. Unul dintre aceștia, chiar dacă nu are absolut nimic în comun cu poporul nostru, s-a pus pe „salvarea demnității poporului nostru moldovenesc”, care „popor”, zicea el, nu ar avea nicio treabă cu tragica bătălie de la Stalingrad...

Asta, deoarece basarabeni, chipurile, fiind tratați cu neîncredere de către Mareșal, nu ar fi fost mobilizați în acea perioadă, astfel încât „moldovenii noștri trebuie să marcheze numai victoria răsunătoare a armatei roșii”, necum „înfrângerea rușinoasă a Armatei Române”. Poate că acel nenorocit de „istoric moldovean”, dublu nenorocit – și de îndoctrinarea sovietică, și de cea sionistă – nici nu știa că Mareșalul Antonescu într-adevăr nu i-a mobilizat la război pe basarabeni și nord-bucovineni, numai că a făcut aceasta în semn de îndurare, pentru alinarea suferințelor prin care au trecut ei în acel an de groază al primei ocupații sovietice. Cât despre încrederea față de basarabeni și nord-bucovineni, ca și despre hotărârea lor de a lupta împotriva ocupanților sovietici, a kominterniștilor, a flagelului comunist în ansamblu – există dovezi documentare pe cât de limpezi, pe atât de numeroase: de urgența bolșevică, s-au refugiat în dreapta Prutului, în iunie-iulie 1940, peste 100.000 de basarabeni și circa 50.000 de nord-bucovineni. Mulți, foarte mulți dintre aceștia au fost mobilizați în Armata Română, ajungând și în Crimeea, și la Stalingrad, și la Cotul Donului. Au plecat atunci pe Frontul de Est și ca voluntari, inclusiv unii dintre basarabeni ce nu trecuseră Prutul, în Vechiul Regat, în acea blestemată „Săptămână Roșie” (după Paul Goma). Am cunoscut personal pe unul dintre acei voluntari, am și scris cu drag despre el: durleșteanul Efim Genunchi, Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace! Numai bunul Dumnezeu și faptul că nu avea nici 18 ani când se cerea pe frontul antisovietic l-a ferit pe acest vrednic român de la Durlești să nu ajungă și el la Cotul Donului, dar în alte teritorii devenite teatru de război pentru trupele române a luptat sub Tricolor, motiv pentru care nu a avut nici după 1991 o pensie cât de cât omenească... Și mai strigător la cer este cazul unui consătean de-al meu, Ion Grădinaru (poreclit Ciofu), din Putinești, județul Soroca. Toți putineștenii știau de ce umbă el cu un ciot de lemn în locul piciorului drept; toți înțelegeau de ce este neglijat și chiar disprețuit de autorități: pentru că luptase pe Frontul de Est, împotriva rușilor, a bolșevicilor. Atitudinea dușmănoasă a noii puteri, adusă pe tancuri sovietice, s-a transmis, într-un fel, și consătenilor, oricum, multor dintre ei. Nu a putut lupta bietul om singur împotriva tuturor și iată că fiul de gospodari Ion Grădinaru prinse a lunaeca pe pârția disperării și a degradării... Astfel atitudinea antiromânească a autorităților de ocupație, atitudine indusă și unor băștinași, a făcut dintr-un om – neom... Este doar un destin frânt, unul din mii de cazuri similare, căci toți basarabeni și nord-bucovinenii ce au luptat împotriva ciumei kominterniste, fiind veterani ai Armatei Române, au avut de suferit

toată viața lor „sub ruși”... Au fost mereu umiliți și obidiți numai pentru că se aflaseră de partea cealaltă a frontului, dincolo de linia unde au ieșit învingători cei care aveau să ocupe total a șasea parte din globul pământesc, iar parțial – și mai mult.

* * *

Iată, așadar, cum o carte – modestă ca volum, dar mare ca demers – cu o greu imaginabilă putere emotivă, **a fost în stare să răscolească amintiri, sentimente, trăiri... A răvășit memoria colectivă, a trezit conștiințe, a făcut să bată în retragere amnezia** de care voiesc să ne vadă contaminați neprietenii, dar ce mai vorbă – adversarii noștri de moarte, „cruzii dușmani”, – ca să recurgem la o parafrază din Imnul Național „Deșteaptă-te, române”. Cel mai curios este că apariția acestei cărți a suscitât interesul (истерic, după cum am menționat mai sus) chiar și al unor autori de „viclene uneltiri” împotriva demnității noastre naționale și umane. Cu regret, nu și interesul celor hărăziți, parcă, a fi străjeri la păstrarea neîntinată a memoriei poporului. Al celor meniți, vine vorba, să fie atenți, mai sensibili la faptele nu prea numeroșilor entuziaști-militanți pentru cinstirea amintirii despre feciorii căzuți, aceștia fiind trimiși la un război inegal de către Statul pe care, de rău, de bine, îl reprezintă; oricum, erijându-se în conducători dacă nu iubiți, apoi iubitori de popor.

Or, un leitmotiv al cărții *Cotul Donului 1942...* este omagierea celor căzuți în război și afirmarea solitudinii pentru amenajarea și sfințirea unor locuri, unde s-a scurs, conform aprecierii lui V. Șoimaru, circa un milion de litri de sânge al unor români nevinovați, deveniți, din cauza lașității și trădării, carne de tun. Tocmai dr. Vasile Șoimaru, coordonatorul lucrării, a și făcut, în acest sens, în anul de grație 2012, un prim pas: a înfipt în pământul ce acoperă oasele ostașilor români o cruce „confectionată” din crengi, prinzând de ele o imagine a Tricolorului, ruptă din cartea sa *Poeme în imagini...* Nu a făcut caz de acest gest cu totul ieșit din comun; mai mult, a accentuat – și în carte, și în comentarii în mass-media, pe marginea cărții, că actualele conduceri ale altor țări membre ale Axei, au negociat, în ultimii ani, cu rușii lui Putin, și au putut să amenajeze destoinice, ba chiar impresionante cimitire comemorative. Parcă în replică, o organizație subordonată guvernului de la București, a amenajat un cimitir minuscul, cu osemintele câtorva militari români, morți în captivitate la ruși, într-un lagăr de pe lângă Kursk... (În trecut fie spus, soldații, subofițerii și ofițerii români, care au scăpat cu viață, din asemenea lagăre, au fost băgați în Divizia „Tudor Vladimirescu” ...).

Între timp, în acea zonă a Donului, au apărut și alte cimitire comemorative, amenajate de urmașii combatanților din țările Axei, în urma unor acorduri cu Moscova sau cu administrația regiunilor Volgograd (fostul Stalingrad) și Voronej: germane, italiene, maghiare, finlandeze, slovace... Și numai oasele românilor pieriți acolo mai rămân pradă cuțitelor de la tractoare și buldozere, și numai sufletele românilor ce au luptat, au suferit și au sperat acolo că vor ajunge acasă, în Patria reîntregită, continuă să hălăduiască prin stepele ruso-calmuce, tot mai uitate de lume și de Dumnezeu.

Și ar fi putut să biruie pornirea diabolică a celor care vor să ne contamineză definitiv de amnezie istorică și națională, să ne șteargă ultima lacrimă, uscată deja, a demnității omeșești, de nu ar fi făcut Vasile Șoimaru, însoțit de preotul Viorel Cojocar, de la Biserica „Sf. Apostoli Petru și Pavel” din Chișinău, un nou pelerinaj spre locurile de martiraj al Armatei Române. Înainte de a purcede la drum, la începutul acestei toamne, au avut parte de binecuvântarea protoiereului Petru Buburuz, parohul amintitei catedrale de la Chișinău. A te delapsa acum în Rusia este cum te-ai aventura să mergi în Texas, însă... retrospectiv, pe la mijlocul secolului XIX. Și numai bunul Dumnezeu i-a întărit pe acești doi fii ai Basarabiei și ai întregii români încăt au putut ridica o nouă cruce, din lemn, – adusă de acasă „pe bucăți”, cu un Tricolor din pânză – în locul unde au avut loc cele mai grele bătălii, unde a curs cel mai mult sânge nevinovat al militarilor români, în fatidicul an 1942. Cu adevărat, sângele apă nu se face...

Alte amănunte, mai dense și mai tulburătoare decât cele ale noastre, de aici, specifice unei relatări gazetărești, cititorii vor putea afla deschizând filele acestei ediții noi – a doua – a cărții *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare*. Volum apărut sub auspiciile editurii chișinăuene „Balacron” (director – Dumitru Munteanu), prin asidua și inspirata contribuție a maestrului Simion Zamșa (autorul copertei; de altminteri, ca și la ediția întâi a acestei cărți) și a dnei Svetlana Crudu-Munteanu, machetatoarea iconografiei.

Ce l-a determinat pe dr. Vasile Șoimaru să scoată o nouă ediție? Probabil, pentru a o completa, ca să adauge între copertele ei trăiri și aspecte ce i-au scăpat sau încă nu le avea la îndemână atunci când pregătea prima ediție. Bunăoară, amănunte despre curat creștineasca purtare a preoților români în tranșee, alături de cadavre sau de trupuri în delir ale conaționalilor lor în uniforme militare. Sau despre firescul curaj de ostaș al Armatei Române, despre onoarea nepătată de ofițer român, în ale cărui mâini se află nu numai destinele subalternilor, dar și

cele ale membrilor familiilor lor, rămase în înfrigurată așteptare acasă... A făcut noua ediție, cu certitudine, și pentru a mai cinsti o dată memoria celor îngropați fără sfânta slujbă dumnezeiască, fără cruce, fără pomenire, în atâtea puncte geografice ale întinsei stepe ruso-calmuce, unele localități fiind identificate în urma unor noi, recente și riscante deplasări într-acolo... Foarte posibil, și pentru a aminti o dată în plus celor sus-puși că trecutul poporului nostru – cu bune și rele, cu bucurii și dureri – merită mai multă atenție, cel puțin aproape de cea pe care le-o acordă strămoșilor, bunicilor și taților, chemați sub arme, cu șapte decenii în urmă, liderii din alte țări implicate în acea conflagrație: Germania, Italia, Ungaria, Slovacia... A făcut-o cu speranța că poate odată și odată se va risipi năluca rătăcitoare din capul celor care trăiesc cu iluzia că ar fi conducători ai acestui minunat popor, chinuit și de străini, și de ai săi. Și nu se va lăsa V. Șoimaru până nu va vedea, până nu va simți că năluca aceasta fatidică se risipește... Până nu va vedea inaugurat, la Cotului Donului, și un cimitir de onoare al ostașilor români.

Nu am nicio îndoială că dr. Vasile Șoimaru, reeditând cartea despre tragedia românească de la Cotul Donului, 1942, a ținut să spună răspicat, să repete pentru cei care nu voiesc nicicum să înțeleagă: **nu vom permite nimănui să ne scrie istoria după bunul lor plac; nu vom accepta să decidă pentru noi – alții, străinii –, cine ne sunt eroii și cine ne sunt trădătorii și călăii; cine-s prietenii și cine-s adversarii noștri; pe cine să iubim, să venerăm, să cinstim și pe cine să trecem cu vederea sau să-i trecem chiar la groapa de gunoi a istoriei.** Inițial fiind o fărâmă din vastele sale preocupări pentru soarta româniei din jurul actualei României, încet-încet, motivul vizând românii rămași în țărâna grea de la Cotul Donului, am impresia, devine o permanență a existenței umane, civice, intelectuale a lui Vasile Șoimaru. Un subiect pe care nu-l va abandona până nu-i va vedea o soluționare demnă de amploarea tragediei naționale ce s-a produs acolo. Până nu va ajunge la urechile, la rațiunea celor ce se numesc acum „decidenți” că nu poate fi lăsat destinul unor conaționali, fie și trecuți în lumea umbrelor, la cheremul unor străini dornici de a ne contura, apoi a ne și decide soarta: fie la Roșia Montana, fie la Târgu Ocna, Pitești, Aiud, Sighetu Marmației, Chișinău..., fie pe alte plaiuri pe unde românii au pierit fără a-și lăsa călcată în picioare demnitatea.

Și abia atunci se vor spulbera definitiv aceste cumplite îndoieli ale lui Vasile Șoimaru care sunt, de fapt, dubiile, temerile, spaimetele, mai multor intelectuali și țărani cu simțire românească din Basarabia acestui zbruciumat început de secol XXI. Iar îndoielile lui V. Șoimaru, expuse și

în paginile acestei cărți (încă în prima ei ediție), merită a fi reproduse cu litere aldine (grase), dacă nu și mai mășcate decât contextul grafic general al volumului de față – poate, poate, vor fi citite cu luare aminte și de cei vizați?! Însă până ajung ei a le buchisi, vă rugăm respectuos să parcurgeți Dvs., stimați cititori, aceste rânduri ale durerii și deznădejdii românești din stânga Prutului:

”Căutările urmelor a sute de mii de români căzuți la datorie, urme practic dispărute, ca rezultat, în primul rând, al neglijenței și uituceniei Statului Român modern, m-au pus pe gânduri dacă mai există români în fruntea Statului Român, suspectând de nu se vrea cumva să dispară doritorii din rândul românilor, rămași la vatră, de a-și mai apăra, în caz de necesitate, Țara și Neamul...”

Personal, chiar dacă recunosc: uneori trebuie să-mi mai „pompez” optimism, vreau să văd lucrurile în culori ceva mai deschise. Și cred că așa va fi – mai bine decât se pare – măcar și din motivul că, iată, nu seacă izvorul gândurilor și faptuirilor luminoase; iată, avem cărți asemenea acesteia, despre tragedia de la Cotul Donului, unde s-au conjugat perfect curajul și sacrificiul, dar și lașitatea, trădarea; alte bune, alte rele, toate, vorba poetului, fiind scrise în legile omenești.

Așa va fi, cât avem la Cotul Donului măcar o cruce, lângă care, cine știe, se vor înălța și altele, aduse din diferite colțuri ale României. Liderii noștri – și de la București, și de la Chișinău – , din păcate, nu prea pot impresiona prin fapte mari, dar, din fericire, mare e sufletul de român adevărat. Adevărat nu în vorbe, nici în documentele de identitate care adeseori mint. Așa fi-va, căci și mai mare este îndurarea Domnului nostru Dumnezeu, care-și va întinde Mâna și peste creștetele noastre, și peste ale celor ce stăpânesc astăzi și pământurile de la Cotul Donului, din Stepa Calmucă, din atâtea alte stepe, de la atâtea alte coturi, și care pe deasupra, când au nevoie, ne numesc frați întru Credință.

Vlad POHILĂ

19 Noiembrie 2013

I. TREI PELERINAJE LA COTUL DONULUI

(Ante-Scriptum după un an de la lansarea cărții)

În ultimii cinci ani am întreprins trei drumuri, trei expediții dificile, la Cotul Donului, minunate pelerinaje, pline de descoperiri neașteptate și de dezvăluiri ale unor adevăruri durute.

Însă ideea primului pelerinaj, care cu timpul s-a transformat în cartea de față, s-a născut în îndepărtatul Caucaz, în cea de-a doua vizită a mea (prima având loc în vara anului 2007), în satele caucaziene, locuite de români, majoritatea dintre ei, veniți acolo, în sec. XIX, din Basarabia ocupată de Imperiul Rus, dar și din Novoserbia, dintre Bug și Nipru, populată cu o sută de ani mai devreme, în secolul XVIII, de români bănățeni, amăgiți și conduși în acele locuri de către generalul „rus”, Ivan Horvath, un etnic maghiar care slujea cu sârguință ambelor imperii, cel Austro-Ungar și cel Rus, „curățind” satele bănățene mixte de etnicii români și înființând/completând/colonizând alte localități între Bug și Nipru cu români bănățeni. Aceasta însă alcătuiește o nouă temă la care ne vom referi cu altă ocazie.

...În ziua de sâmbătă, 4 iulie 2009, la Moldovanskoie, unul din cele zece sate românești din Caucazul de Nord avu loc o seară de adio, o ultimă „șezătoare”, înainte de a porni, a doua zi, în lungul drum spre Basarabia natală, după o săptămână de peregrinări prin satele românești caucaziene. Stăteam la o masă cu plăcinte moldovenești, în familia mătușii Vasilița Ghimpu-Budurin și a lui Tudor Morari, care-și uniseră sorțile după ce au rămas văduvi din prima căsătorie. La masă participau, profesorul de folclor de la Universitatea din Krasnodar, Iaroslav Mironenko, chișinăuian, locuitor în Krasnodar, precum și două doamne, etnice românce, originare din Moldovanskoie, Natalia Belcenco și Tatiana Dunaieva, jurnalistă TV la Krasnodar. În lunga noastră „șezătoare” (vinul era mult și bun, dar și plăcintele erau multe și tot bune) am ajuns și la problema participării în acele locuri a Armatei Române, în cel de al Doilea Război Mondial, inclusiv în operațiunea „Linia Albastră” din primăvara-vara anului 1943, „linie” care trecea chiar prin satul lor natal. La un moment dat, după ce se mai topiseră ghețarii românofobiei, educate în ei de zeci de ani de propaganda bolșevică, doamnele mă întrebă dacă nu-s la curent de ce nu vin românii în Caucaz să adune

rămășițele pământești ale conaționalilor lor, pentru că ceilalți foști aliați ai Axei deja au curățat solul Caucazului de Nord de aceste rămășițe, zăcând în acel pământ din timpul ultimei conflagrații mondiale. „Și azi, ziceau ele, pe cele două înălțimi de lângă satul nostru, plugurile mai întorc în brazde osemintele ostașilor români. Și n-am observat până azi niciun interes din partea românilor, nicăieri nu există pe aici vreun cimitir sau monument românesc...”.

Un adevărat duș rece erau acele cuvinte. La auzul lor am pierdut darul și pofta vorbirii, dar și celelalte daruri și pofte. Să fie posibil așa ceva, să zacă în pământul din Kuban mii de ostași români și niciunui oficial român să nu-i dea în gând să întreprindă ceva pentru recuperarea demnității românești?! Dar dacă printre osemintele acelor mii de ostași români îngropați acolo sunt și cele ale rudelor lor? Pentru că mai toate familiile de români din Țară au avut parte de suferințele tragediei de pe Frontul de Est.

Și, ca să-mi demonstreze că-mi vorbesc purul adevăr, dacă nu era a doua zi duminică, femeile erau gata să-l roage pe tatăl uneia dintre ele, fost mecanizator în gospodăria agricolă colectivă, deja la pensie, să caute un tractor cu plug, să tragă o brazdă adâncă și să ne arate câte oseminte românești vor ieși la suprafață după ce plugul va întoarce câteva brazde de pe cele două înălțimi ale satului Moldovanskoie, controlate în primăvara-vara anului 1943 de către Armata Română.

Pentru acest an, 2013, al tristei „aniversări” de 70 de ani de la bătălia din Caucaz, de la așa-zisa *Linie Albastră*, îmi programaserăm să mai merg o dată, a treia oară, în acele locuri pline de istorie românească și de folclor românesc, să-l rog pe fostul mecanizator din Moldovanskoie să tragă o brazdă adâncă, să adun câteva oase și medalioane cu numele ostașilor români găsiți acolo între brazde, apoi să merg cu acestea la București, la un post românesc TV, și să le arăt românilor ce fel de conducere au moștenit după așa-zisa revoluție din decembrie 1989, pe urmă să scriu un articol și despre tragedia românească din Caucaz...

Numai că timpul care înseamnă și bani, nu mi-a permis să întreprind și această călătorie necesară, amânând-o pentru vremuri mai bune.

În schimb, a căta oară m-am convins, acolo, în Caucaz, de adevărul cuvintelor pecum că „sângele apă nu se face” (o formulare, cred eu, care demonstrează că străbunii noștri de mult descoperiseră tainele geneticii), chiar și în multe cazuri, aș adăuga eu, când, prac-

tic, foștii vorbitori de limbă română nu-și mai vorbesc limba maternă a străbunilor.

În timpul discuțiilor despre uitucenia (indiferența?, neglijența?, sfidarea?...) guvernanților români îmi veni în memorie imaginea altor locuri estice, despre care citisem în cărți sau văzusem în filmul artistic al lui Serghei Bondarciuk, ONI SRAJALIS' ZA RODINU (EI AU LUPTAT PENTRU PATRIE), turnat la Kletskaia după romanul cu același nume al lui Mihail Șolohov, locuri și mai tragice pentru Armata Română în cel de al Doilea Război Mondial, unde încă nu fusesem: Cotul Donului, Stalingradul, Stepa Calmucă. M-am gândit: oare și acolo să aibă aceeași soartă rămășițele pământești ale ostașilor români, căzuți cu moarte de erou în acele locuri?

L-am rugat pe profesorul I. Mironenko, căruia i-am promis să-l iau în Toyota mea a doua zi la drum, cu mine, să-și viziteze familia care încă locuiește la Chișinău, să mă însoțească în drumul care se născuse în imaginația mea spre Est, la Cotul Donului, la încă vreo 700 de kilometri, ca să mă conving dacă și acolo există un astfel de dezastru cauzat de atitudinea iresponsabilă a politicianilor bucureșteni față de memoria ostașilor români căzuți tragic pentru dezrobirea Basarabiei și a Nordului Bucovinei.

...După câteva ore de somn, dacă-l pot numi somn, pe la patru dimineața am pornit la drum, mai întâi la Krasnodar, unde profesorul s-a ocupat toată ziua cu bagajele și alte formalități de drum, apoi la Rostov pe Don, la niște rude ale sale, cu alte probleme, ca luni, 6 iulie, dis-de-diminează, s-o luăm pe drumul cotit la Cotul Donului. După amiază am și ajuns la malul drept al Tanaisului legendar, Donul de astăzi. Prima escală a avut loc în extrema de sud a Cotului Donului, pe malul drept al râului vis-a-vis de orașul Kalaci pe Don, cunoscut din istoria bătăliei de la Stalingrad. Vizitând orașele Belaya Kalitva, Morozovsk, Surovikino, Kalaci pe Don, precum și stanițele căzăcești din acele locuri, am găsit aici aceeași atitudine „patriotică” din partea oficialilor noștri față de memoria eroilor români căzuți pe Frontul de Est. N-am mai încălzit mult Stepa Donului, și așa fierbințeala era de peste 40 de grade Celsius la umbră, și spre seară am revenit la Rostov pe Don, unde am dormit și a doua zi am pornit spre casă plin de necaz și „stimă” față de oficialii români fără de conștiință. În cele două zile și două nopți în drum spre casă cu Toyota mă gândeam că veteranii, care au scăpat cu zile în noiembrie 1942, au făcut, sărmanii, pe jos, drumul de la

Cotul Donului până la Tighina basarabeană, pornind la Crăciun, 1942, și ajungând la Paște, 1943.

Cel de al doilea drum la Cotul Donului l-am descris cu lux de amănunte într-un text din ediția I-a a cărții fiind preluat și în această ediție.

Dar a urmat și cel de al treilea drum-„cruciadă”, în această toamnă, în luna septembrie pentru că: doream să văd dacă mai este Crucea mea pe dealul de la Kletskaia, instalată un an în urmă; să mă conving dacă oficialii de la București n-au dat cumva pe la Kletskaia și dacă n-au început acolo amenajarea unui Cimitir de Onoare; dar și pentru că îi promisesem cu un an în urmă veteranului de la Cotul Donului, Iosif Niculescu, care în noaptea de Revelion, 2013, a trecut în lumea celor drepți (am ajuns acolo pe 27 septembrie, în ziua când bătrânul ar fi împlinit 99 de ani); și, desigur, pentru că trebuia în sfârșit să merg cu un preot creștin ortodox de la Mitropolia Basarabiei a Patriarhiei Române, Viorel Cojocar, ca să officieze un parastas cum s-ar fi convenit de făcut cu ani în urmă. Dar pentru că părintele Viorel Cojocar la întoarcerea din acest pelerinaj, a scris un articol despre călătoria noastră la Cotul Donului, publicându-l în săptămânalul *Literatura și arta*, am preluat în această ediție un fragment, intitulându-l *Al treilea drum cotit la Cotul Donului*. Dar mai e ceva de adăugat la cele scrise de preotul Viorel Cojocar.

...Ajungând, pe 27 septembrie 2013, mai întâi la Volgograd, am hotărât să vizităm cele două memoriale ostășești, cel rusesc și cel german, din preajma localității Rossoški, situată între râul Don și râul Volga, la aproximativ 50 de kilometri de aceste râuri, localitate ștearsă de pe fața pământului în timpul bătăliei de la Stalingrad. Memorialul rusesc, mai modest ca cel german, dar fiind inaugurat la el acasă, nu m-a interesat prea mult, deși l-am „cercetat” minuțios, din toate pozițiile, cu camera foto. Cel german, unul de toată frumusețea – nimic asemănător nu văzusem până acum și nici nu știu de mai există așa ceva în lume – a fost inaugurat pe 15 mai 1999, după o perioadă de doi ani de negocieri dintre guvernele Germaniei și cel al Federației Ruse, urmată de încă cinci ani de muncă asiduă pentru construcția lui, dar și pentru restabilirea sau renovarea satelor din jur, inclusiv a satului Rossoški, construcția unui drum asfaltat, de 30 km, de la autostrada M6 ce leagă Volgogradul de Moscova, până la Rossoški, a unui pod peste calea ferată, în localitatea Gumrak etc.

Memorialul german constă din cimitirul vechi, amenajat în 1942, dar reconstruit totalmente în zilele noastre, și cel nou, din 1999, reprezentând un grandios mormânt comun înconjurat de un zid de granit de formă cilindrică cu un diametru de 150 de metri și 3,5 metri înălțime, unde au fost reînțuși circa 120 de mii de ostași germani, ale căror rămășițe pământești au fost identificate, și mai bine de 120 de mii de ostași pierduți fără veste. Numele celor 240 de mii de ostași au fost dăltuite în zidul de granit și pe cele 107 cuburi memoriale. (Acest memorial dar și altele de acest fel, pot fi admirate din pozele inserate în ultimul compartiment al cărții).

Într-un colț al cimitirului vechi, în anul 2000, au fost reînțușite rămășițele pământești ale celor 625 de ostași români, descoperite în raionul Serafimovici, în extrema nordică a Cotului Donului, lângă fostele poziții ale unităților italiene. În 2003 a avut loc și ceremonia de înțumare și inaugurare a acestui colț memorial, fiind instalată o plăcuță comemorativă din marmură neagră, pe care este încrustat următorul text în limbile română și rusă: *Aici odihnesc militari români căzuți la Stalingrad în cel de al Doilea Război Mondial*. Scurt, clar și cuprinzător. Mai ales cuprinzător, fiindcă și aici germanii au fost foarte generoși, omenoși și „ospitalieri” ca și în cazul Cimitirului german din Odesa, unde odihnesc de veci circa 900 de prizonieri români, cu toate că la 23 august 1944 Armata Română a întors armele împotriva aliaților germani, ca după victoria din 1945 totuna să ajungă în rândul țărilor învinse cu toate consecințele economice care au sărăcit țara, România plătind sovieticilor ani în șir despăgubiri *de război, după ce a pierdut întreaga Basarabie, Nordul Bucovinei și Ținutul Herței*.

Despre eforturile italienilor care au mers pe urmele *alpinilor* până la Don, m-am documentat din cartea pe care mi-a adus-o din Italia basarabeanul Tudor Balmuș care se află trăitor acolo și-l cunoaște pe unul din cei mai înțevetați patrioți italieni, Giorgio Ferraris, autorul unei frumoase și documentate cărți despre tragedia italiană de la Don, intitulată, *Alpinii din Tanaro la Don* (2009). Volumul conține sute de imagini din perioada acelei tragedii, de parcă fiecare unitate militară italiană avea un fotograf, pe când eu am putut găsi doar câteva zeci de imagini românești de la Cotul Donului și Stepa Calmuță...

Într-unul din volumele de istorie a Ungariei, este un compartiment special, intitulat *Tragedia de la Voronej*, în care este descrisă cu lux de amănunte bătălia de la Don, așa-zisa operație Ostrogojsk-

Rossoșani, de pe teritoriul regiunii Voronej, și sunt arătate pierderile armatei ungare în acea operație, alcătuiind o jumătate din toate forțele armate maghiare, sovieticii lichidând practic, șapte divizii, sau 140 de mii de ostași, inclusiv 80 de mii de morți și 60 de mii de răniți, numărul dispăruților nefiind indicat în acele statistici.

Am putea să ne „bucurăm” (cu durere și rușine) doar pentru o parte din ostașii de etnie română căzuți la Don, care s-au învrednicit de morminte îngrijite acolo. Este vorba de cei 100 de mii de combatanți de etnie română, ardeleni, mobilizați în forțele armate maghiare, care s-au prăpădit pe malul drept al Donului, și care și-au găsit locul de veci fiind reînțuși în memorialele de la Rudkino (cel mai grandios memorial unghuresc din Europa) și Boldărevka, ambele construite de către administrația ungară. Printre aceștia pot fi, probabil, și următorii soldați pieriți la Don, ale căror nume sunt încrustate pe plăcile memorialului de la Rudkino: OPREA Agoston, SIMON Istvan, TODORIN Laszlo, JURAS Istvan, JURASKO Lajos, JURASKO Mihaly, JUSAN Janos, BARNÁ Sandor, BARNÁ Istvan, VAJDA Gabor, BALMOS Tivadar și câți alții.

Nu-i neapărat ca toate aceste nume, asemănătoare celor românești, să reprezinte doar pe românii ardeleni, dar nici nu-i neapărat ca toate numele unghurești încrustate pe plăcile memorialului să reprezinte doar pe etnicii maghiari. Să ne amintim de cuvintele lui Mihai Eminescu despre procesele de maghiarizare intensivă a românilor ardeleni, despre faptele unghurilor care erau în stare să maghiarizeze și pietrele din Transilvania, inclusiv de maghiarizare a numelor și prenumelor lor, în acea tristă perioadă a istoriei românilor.

Numele ostașilor unghuri căzuți la Don au fost încrustate doar la începuturile construcției și inaugurării acestui cimitir, pentru că în ultimii ani nu se mai face acest lucru, posibil și pentru că a venit și rândul celor cu nume nemaghiarizate care nu trebuie arătate lumii...

Memorialul de la Rudkino, cel mai grandios memorial unghuresc din lume, este iluminat nopțile în șir, vară și iarnă, iar „focul memoriei” nu se mai stinge niciodată, pentru că a fost construită și-o conductă specială de gaz de zeci de kilometri. Invidia locuitorilor din jur nu are margini pentru că în satele lor încă n-a ajuns conducta de gaze, iar cu energie electrică sunt asigurați cu întreruperi. Totodată la cimitirile lor militare, rusești, doar de ziua victoriei, la 9 mai, se aprinde pentru o zi „focul veșnic” de la o butelie de gaz, fiind adusă în localitate pe 8 mai și care dispare din localitate pe 10 mai...

Am constatat că italienii și ungurii, posibil și nemții, organizează anual marșuri cu automobilele, cu bicicletele, pe jos, din țările lor până la Don, în locurile unde au luptat cu îndârjire înaintașii lor. Numai românii nu riscă să pornească în aceste lungi drumuri, ca să nu piardă vreo ocazie de câștig, vreo Roșie Montană, sau vreun hectar de ...gaze de șist, sau alte bunuri economice, create și lăsate românilor de către regimul dictatorial al lui Ceaușescu...

...După lansarea ediției I-a a cărții *Cotul Donului 1942*, la 19 noiembrie 2012, în ziua când s-au împlinit 70 de ani de la începutul tragediei de la Cotul Donului și când a avut loc comemorarea la Chișinău a celor 150 de mii de ostași români căzuți cu moarte de erou la Cotul Donului, în Stepa Calmucă și la Stalingrad, în noiembrie 1942 – ianuarie 1943, am continuat aceste prezentări – comemorări în mai multe orașe și județe ale României: București, Iași, Galați, Argeș, Brașov, Harghita, Cluj, Alba, Timiș, Prahova etc., cu un scop bine determinat: sensibilizarea opiniei publice pentru inițierea construcției la Cotul Donului a unui **Cimitir de Onoare ostășească**. Și iată că „rezultatul” acestei acțiuni n-a întârziat prea mult: pe 10 iunie curent am observat pe blogul de știri a superpopularei *yahoo.com* un titlu surprinzător: „Monument în cinstea eroilor români, în Rusia” (<http://ro.stiri.yahoo.com/monument-%C3%AEn-cinstea-eroilor-rom%C3%A2ni-%C3%AEn-rusia-113606419.html>), care insera o informație semnalizând inaugurarea pe teritoriul fostului lagăr-spital numărul 3604 din localitatea Sapogovo, regiunea Kursk, a unui modest monument dedicat celor 22 de prizonieri-militari din Armata română decedați acolo în perioada prizonieratului. Ceremonia a fost organizată de Ambasada României la Moscova în contextul manifestărilor dedicate Zilei Eroilor României, sărbătorită anual la 13 iunie. Importante mi s-au părut două din cele 29 de comentarii la această știre: 1. „Dumnezeu să-i odihnească pe toți ai noștri: bunici, unchi, frați care au murit apărându-și țara pentru ca nepoții lor de azi să o vândă la străini pe câteva parale. Cinste lor – rușine nouă!” și 2. „Iar praf în ochii fraierilor”. Cum s-ar zice azi: No comment! Dar au mai trecut aproape cinci luni și, pe 25 octombrie 2013, am avut o nouă surpriză. Am descoperit pe saitul Ambasadei României la Moscova o știre cu următorul titlu: „Comemorarea eroilor români căzuți pe teritoriul Federației Ruse”, din care am desprins, precum că, cu ocazia Zilei Armatei Române, 25 Octombrie a.c., Ambasada României în Federația Rusă a organizat la Cimitirul „Liublino” din Moscova o

ceremonie de comemorare a eroilor români căzuți pe teritoriul Federației Ruse în cadrul căreia a fost exprimată încrederea că, „în cel mai scurt timp, vor începe lucrările pentru reconstrucția primului cimitir de campanie românesc în zona Stalingrad – Cotul Donului – Stepa Calmucă” (<http://moscova.mae.ro/local-news/826>)...

Așadar, nu ne rămâne decât să sperăm că de la 25 octombrie 2013, a început numărătoarea inversă a zilelor, lunilor, anilor, până la inaugurarea, în sfârșit, a unui Cimitir de Onoare în cel mai tragic loc al istoriei militare românești. Și ce bine ar fi ca această promisiune a politicianilor și diplomaților români să nu rămână ca ecou acolo la Liublino, la 0 („zero”) km de marea metropolă rusă, Moscova, unde au răsunat cuvintele atât de promițătoare. Pentru că doi ani în urmă (pe 26 octombrie 2011) mai fusese făcută această promisiune de către un alt diplomat român din capitala rusă, dând asigurări că „partea română va depune toate eforturile pentru ca, la anul (în 2012! – n.a., V.Ș.), să înceapă lucrările de reconstrucție a cel puțin unui cimitir românesc de campanie în zona Stalingrad (azi Volgograd), la cotul Donului...”.

Dacă n-am cunoaște năravul politicianilor în genere și al celor de la București în particular, ar trebui să credem în promisiunile de mai sus făcute recent de către oficialii români, care au mai inițiat cu ani în urmă un astfel de proiect la Kurgan, lângă Odesa, reușind să monteze o cruce monumentală și să înfigă doar 12 piloni de gard din cei 100 necesari, în solul „Triunghiului Bermudelor” dintre Vigoda, Dalnik și Suhoi Liman, unde au căzut în vara-toamna anului 1941 peste 10 mii de ostași români, piloni care astăzi nu se mai văd din pădurea de cucută, pălămidă și urzici.

Chiar dacă Familia Regală nu-i responsabilă de lipsa la Cotul Donului a unui Cimitir românesc și nu știu dacă are vreo părghie să influențeze acest proces, în speranța că ea totuși va pune umărul la edificarea unui **Cimitir de onoare** al ostașilor români la Cotul Donului, la întâlnirea scriitorilor basarabeni cu Principele Radu al României de la 10.10.2013 i-am oferit Alteței Sale un exemplar al cărții cu următoarea dedicație:

„Altețelor Sale Regale, Princesesa Moștenitoare Margareta și Principele Radu ai României,

Cu multă stimă și prețuire de la cel care, pentru prima dată după 70 de ani, a improvizat o Cruce la Cotul Donului, în locul unde în noiembrie 1942 au căzut cu moarte de erou, pentru dezrobirea

Basarabiei și a Nordului Bucovinei, 150 de mii de oșteni români, trimiși acolo de Statul Român, dar care nici astăzi nu s-au învrednicit din partea Statului Român de un Cimitir de Onoare, așa cum de mult au făcut-o acolo autoritățile germane, italiene, maghiare, participante în acele locuri în cel de-al Doilea Război Mondial. Cu toată încrederea că Altețele Sale vor putea urni din loc acest **Car al indiferenței românești**,

V. Ș.”.

N-am așteptat vreo promisiune din partea Alteței Sale, dar aștept cu smerenie să se întâmple vreo minune în acest sens. De ce n-ar face această faptă creștină și România dacă așa au procedat deja toate celelalte foste componente ale Axei în cel de-al Doilea Război Mondial.

* * *

Recapitulând acest compartiment al ediției a 2-a a cărții, pot spune cu încredere că în aceste trei drumuri ale mele la Cotul Donului am avut parte de anumite greutăți, dar am cunoscut și adevărate surprize/minuni/bucurii, găsind răspuns la multe întrebări din cele care frământă românimea ani în șir, trăgând și anumite concluzii. Bunăoară, românii care gândesc ar trebui să răspundă la o dificilă întrebare: ce vor să arate conașionalilor lor în viață administrațiile germane, italiene sau ungurești, prin aceste activități patriotice de anvergură, dar și ce vrea să obțină de la români administrația românească de după așa-zisa revoluție din decembrie 1989 prin inactivitatea ei în domeniu? Una nu poate fi pusă la îndoială: vor asta ori nu, dar conducătorii Germaniei, ai Italiei sau ai Ungariei, prin activitatea lor în acest domeniu educă sentimentul patriotic al conașionalilor lor care-și vor apăra Țara oricând pentru că au încredere că fapta lor nu va fi uitată de națiunea lor și corpurile lor neînsuflețite de pe eventualele câmpuri de luptă nu vor rămâne neînhumate, în bătaia vânturilor și a ploilor, sau în arșița de soare... Vrea ori nu vrea asta, dar administrația României moderne, prin inactivitatea ei demoralizatoare pentru populația românească, educă în ea indiferența, făcând-o mai pasivă și nepatriotică, populație care în caz de necesitate nu se va ridica să-și apere Țara și Neamul de posibیلیi dușmani, care nu-s puțini deloc. România și azi face parte din strategiile geopolitice ale structurilor secrete din lume, înfometate de subsolul ei încă bogat. E suficient de

menționat aici doar intențiile „occidentalilor”, privitor la cele două proiecte de avengură de „cianurizare” și de „sistizare”, care nu înseamnă altceva decât atac direct la sănătatea și integritatea României și a Neamului românesc. Există o cugetare militară foarte veche precum că „Războiul se termină atunci când este înmormântat ultimul soldat”. Luând în considerare acest adevăr, România se mai află în plin război, iar astfel de țări ca Germania, Ungaria, Italia, chiar și Rusia, se află mult mai aproape de terminarea celui de al Doilea Război Mondial decât România. Sau, poate pentru construcția și inaugurarea la Gromki și Kletskaia a unui Memorial asemănător celui unguresc de la Rudkino, Statul Român de douăzeci de ani este în căutare de sponsori generoși din rândul investitorilor din Israel, Germania, Rusia?

Ce bine le-ar sta oficialilor români să convină cu administrația regiunii Volgograd și cea a raionului Kletski ca la anul, pe 4 septembrie 2014, să participe la aniversarea a 400 de ani de la prima menționare documentară a acestei stanițe și la comemorarea celor 40 de ani de la moartea tragică a marelui scriitor și cineast rus al sec. XX, Vasili Șukșin (1929-1974), care s-a stins din viață în locul unde și azi mai zac mii de ostași români, în hutorul Melologovski de lângă stanița Kletskaia în timpul turnării filmului „Ei au luptat pentru Patrie”, după romanul cu același nume, de Mihail Șolohov.

Să le propună rușilor, așa cum au procedat germanii, italienii, ungurii, ca pe lângă memorialul necesar să construiască un drum asfaltat până la Gromki, acolo unde azi nu există niciun fel de drum, să restabilească în acest hutor casele și ulicioarele lui, sfânta biserică ortodoxă, toate distruse la 19 noiembrie 1942 și multe altele... În memoria cazacilor de pe Don s-au mai șters din tragicele amintiri ale acelei bătălii și s-ar bucura de această atenție din partea unui stat care a venit cu armata sa în 1942 să le cucerească sărăcia de care nici azi nu pot scăpa, deși au ieșit victorioși din acel război.

* * *

La începuturi mă gândeam să includ în această carte și vreun fragment din „Jurnalul” (Memoriile) generalului Constantin Sănătescu despre aflarea sa la Cotul Donului în toamna anului 1942, dar aceste memorii, scrise mult după evenimentele din acele locuri tragice, gândurile sale înregistrate în „Jurnal” la adresa Conducătorului țării și al Armatei mi s-au părut din cale afară de batjocoritoare, „cura-

joase” și scrise/dictate „alene” în cabinetul său de prim-ministru din primele luni de ocupație kominternistă a României... Mai ales că și localitățile de la Don sunt ortografiate din gura și din memoria altora, și nu din hărțile topografice militare de care se conduceau ofițerii români în acele zile de război... Iată de ce am renunțat la „serviciile” acestui general și ale „Jurnalului” său, contrafăcut peste ani.

Un Post-Scriptum la Ante-Scriptumul de mai sus

La începutul lunii septembrie 2013, mă aflu în Carpații Apuseni într-o deplasare de foto-documentare privind pregătirea celei mai mari escrocherii occidentale antiromânești a începutului de secol XXI, numită „Proiectul Roșia Montană”, care se poate transforma într-o altă tragedie a românilor, asemănătoare celei de la Cotul Donului, pentru că „cianurizarea” care se pregătește românilor va aduce, pe lângă pierderile financiare de sute de miliarde de dolari, și alte pierderi, de ființe umane, de zeci de ori mai mari decât cele de la Cotul Donului din toamna anului 1942. La 8 septembrie 2013, sârbătoream la Alba Iulia în compania bunului prieten al Basarabiei, Ioan Străjan, Ziua Nașterii Sfintei Maria. Dânsul, știind de preocupările mele privind subiectul istoric „Cotul Donului”, mi-a propus să-mi găsec timp pentru o întâlnire cu un om în vârstă, de 92 de ani, născut la Broșteni, Suceava, pe 4 noiembrie 1921, participant la luptele de la Cotul Donului din toamna anului 1942. A avut loc acea întâlnire cu veteranul pe care-l chema Ion Radu, un bătrân frumos, de nu-mi venea a crede că a trecut de 90 de ani. Am discutat cu el mai bine de o oră și aveam despre ce vorbi încă vreo câteva ore, numai că celularul se descărcase din primele minute de discuție și nu puteam folosi dictafonul montat în el pentru a înregistra prețioasele lui informații. L-am ascultat pe bătrânul Radu până la momentul care nu-i părăsește nici azi memoria, cazul cu o haită de câini care rodeau niște mâini și picioare omenești nu mult după un strașnic bombardament al aviației rusești asupra pozițiilor unităților române. S-a întâmplat această strășnicie, din spusele veteranului, în stanița Dobrinka din zona Cotului Donului, inexistentă pe vreo hartă. Și pentru că trebuia să merg mai departe în drumurile mele din Apuseni, i-am rugat pe domnii Ion Radu și Ioan Străjan, să invite în următoarele zile un jurnalist local (cu dictafon), să stea de vorbă cu el cât va fi nevoie, să facă cu el un interviu mai mare, și să

mi-l trimită la Chișinău după o posibilă publicare a viitorului interviu într-un ziar din capitala românimii, Alba Iulia. Promițându-i din partea mea să merg în această toamnă la Cotul Donului, să-i găsesc „din pământ” stanița lui, Dobrinka, pe care nici azi n-o poate uita, iar când voi reveni, pe 1 Decembrie, la Alba Iulia, la aniversarea Marii Uniri, să i-o aduc „pe tavă”, în fotografii. Soarta însă a decis altfel: pe 27 septembrie eram deja în zona Cotului Donului. Am găsit acolo și Dobrinka lui Ion Radu, așteptând Ziua Unirii să merg la Alba Iulia să bucur veteranul cu imagini moderne de la Dobrinka, situată în sudul zonei Cotului Donului, nu departe de stația de cale ferată, Surovikino, din regiunea Volgograd. Numai că, pe 3 octombrie am primit de la Ion Străjan, prin e-mail, o copie scanată a unei scrisori, semnată de Ion Radu, pe 18 septembrie. Iată câteva teze din acea scrisoare: *„Stimate domnule Șoimaru, Am citit cu mare atenție și plăcere lucrarea ce mi-ați dăruit-o, și pentru care Vă mulțumesc din suflet.*

Ca să completați datele mele de la întâlnirea plăcută de la Alba Iulia, din 8 septembrie a.c., Vă comunic următoarele:

Comandant al Diviziei a 14-a Infanterie la Cotul Donului, divizia din care am făcut parte și eu, era generalul Gheorghe Stavrescu... Satul de lângă Cernăuți, unde făceam instrucție înainte de a pleca pe front la Cotul Donului, se numea Horecea... Așa cum am discutat împreună și cum rezultă din valoroasa Dvs. lucrare, în România se găsesec multe cimitire ale ostașilor ruși, dar în Rusia nici un cimitir al celor sute de mii de ostași români căzuți pentru dezrobirea Basarabiei și a Bucovinei. Sunt convins că tot Dvs. veți fi cel care veți lupta să se facă dreptate în acest domeniu... Până când Vă ajută Dumnezeu să participați la inaugurarea unui cimitir de onoare la Cotul Donului... Vă doresc din suflet mulți ani cu sănătate și numai bucurii. Să trăiți! Ion Radu, 18.09.2013”

În răspunsul pe care i l-am trimis domnului Străjan am menționat că scrisoarea dată conține doar parțial informația pe care o așteptam de la veteran și am insistat asupra ideii întâlnirii cu un jurnalist profesionist care știe „a trage de limbă” interviuatul. Pentru că veteranul în acele zile se simțea nu tocmai bine, am convenit să mai așteptăm cu interviul. N-am așteptat prea multe zile acest interviu pentru că, pe 23 octombrie telefonându-i dlui Străjan, am aflat trista știre că veteranul nostru, pe 20 octombrie, a plecat în lumea celor drepți. A reușit totuși bătrânul veteran măcar parțial să se destăinuie nouă și a plecat la Domnul să se întâlnească cu camarazii săi de arme căzuți la Cotul Donului 71 de ani în urmă...

Așa, din propria indisciplină, uitând să încarc la timp telefonul mobil cu energie, am mai ratat o ocazie de a obține mai multe noi informații concrete despre tragedia de la Cotul Donului în toamna anului 1942.

În discuția din 8 septembrie pe care am avut-o cu Ion Radu și Ioan Străjan, mi-a ieșit din gură o adevărată „perlă”: „Primul lucru pe care l-am făcut ajungând la Cotul Domnului a fost...” și nu mi-am cerut scuze de la cei doi participanți la discuție, din contra m-am bucurat enorm pentru adevărul ieșit din subconștientul meu care știe mai bine când și ce să scoată din cele circa 200 de miliarde de neuroni ale creierului uman... Și aici, în calitate de argument, sunt binevenite cuvintele vizionare ale altui veteran de la Don, regretatul Iosif Niculescu-Dumitrescu, pe care le-a pronunțat la prima și ultima noastră întâlnire, pe 27 septembrie 2012, în ziua când Bătrânul Ostaș și Doctor Român și-a sărbătorit ultima din viața sa zi de naștere, cea de a 98 aniversare: „...*Eu cred, domnule Șoimaru, că această râvnă a Dvs., încununată cu succes, și posibilitatea care mi-a fost mie oferită, să fac acest film (avea în vedere filmul documentar cu participarea sa: Eroism și jertfă pe Frontul de Est, apărut sub egida Fundația Creștine „Părintele Arsenie Boca”, 2010), că nu mie mi-a trecut prin minte, se datorează unui semn ceresc... Unul, măcar, dintre cei morți, acolo, la Cotul Donului, își are moaștele de sfânt în acel pământ și, Acela lucrează din Cer: m-a luminat pe mine să fac filmul, și pe Șoimaru l-a trimis la Cotul Donului în acest an al tristei aniversări... De aceea trebuie de găsit locul printre mormintele comune, de găsit moaștele acelu martir, acelu sfânt român, care zace în Stepa Donului... Îmi pare rău că eu sunt deja nonagenar, mai aproape de centenar, că m-aș mai porni o dată pe jos la Cotul Donului, că mai țin minte potecile spre mormintele comune ale ostașilor români...”.* După ce I. Niculescu a pronunțat aceste cuvinte vizionare, de parcă Dumnezeu i-a salvat viața la Cotul Donului și i-a lungit zilele până la vârsta de 98 de ani, ca să le transmită celor doi români care au venit la el acasă cu dictafonul să-l felicite la aniversare și să-l interviueze ca să înregistreze aceste cuvinte, la foarte scurt timp după aceea a fost internat la secția de reanimare unde a stat inconștient până în noaptea de Revelion, 2013, noapte în care a plecat mai aproape de Sfântul Fără Nume de la Cotul Donului devenit între timp Cotul Domnului! Astfel,

PENTRU NOI COTUL DONULUI A DEVENIT ȘI COTUL DOMNULUI, LA CARE AU PLECAT MARTIRII ROMÂNI DE LA DON...

Și cum să nu lupți până la capăt cu proverbiale indiferență românească pentru edificarea acolo, la Cotul Donului-Cotul Domnului, a unui **Memorial militar românesc** de demnitate și neuitare, pentru că martirii români de la Don îl merită pe deplin...

Așa să ne ajute Dumnezeu și Sfântul Fără Nume de la Cotul Donului!

*Vasile ȘOIMARU,
norocosul care a fost de trei ori
printre Martirii de la Cotul Domnului
1 Decembrie 2013*

P. P. S.

Cititorul atent a observat, probabil, că mi-am pus semnătura pe manuscris la 1 Decembrie 2013, în ziua când a fost scris ultimul alineat și când s-au împlinit 95 de ani de la Marea Unire a tuturor românilor, de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918, plecând apoi în centrul Chișinăului, capitala celui de al doilea stat românesc, la festivitățile consacrate aceste frumoase aniversări. Revenit acasă după sărbătoarea din Piața Marii Adunări Naționale, am descoperit în poșta electronică, printre multele mesaje de felicitare, o adevărată surpriză, un mesaj de la un prieten nou, dar bun ca unul vechi, bucureșteanul Vasile S. Popa. L-am întâlnit pentru prima dată la lansarea ediției I a cărții la Palatul Șuțu din București, pe 20 martie 2013, și care atunci mi-a făcut o plăcută surpriză, oferindu-mi o dedicație pe romanul său, *Ultima noapte la Tanais*, apărut în anul 2012, sub egida Societății Scriitorilor Militari, cu puțin timp înainte de lansarea cărții noastre la București. Curajoasa carte (*de avem sau nu dreptate* se poate convinge oricine din fragmentul de roman preluat în capitolul IX al ediției de față) este consacrată evenimentelor de la Cotul Donului, 1942, deci, o binevenită completare pentru pregătirea ediției a doua a cărții noastre. Mai mult, dl Vasile Popa, în alt mesaj de mai devreme mi-a sugerat și anumite informații, precizări, despre bătălia de la Cotul Donului, pe care o cunoaște nu doar din cărți, ci mai ales din arhivele militare, precizări pe care le-am folosit în ediția

de față. Atunci, la 20 martie 2013, autorul romanului m-a onorat cu următoarea dedicație pe foaia de titlu a cărții:

„Domnului dr. Vasile Șoimaru,

Această carte ce ne aduce în prezent un moment dramatic unic al istoriei românilor, jertfa de la Cotul Donului. Cu plecăciune pentru demersul domniei sale de a străbate fizic, ca un veritabil patriot, drumul datoriei, eroismului și durerii, pavat încă cu indiferența contemporanilor noștri, și de a-și împărtăși în scris sentimentele de admirație și recunoștință față de înaintași.

V. Popa București, 20 martie 2013”

În mesajul primit pe 1 Decembrie 2013, dl Vasile Popa face o mică recenzie în care au încăput suficiente aprecieri și doriri de bine, care te fac mai încrezut în ceea ce întreprinzi și dornic de a merge până la capăt pe drumul ales mai mulți ani în urmă. Am avut zeci de cronici și recenzii la cartea *Cotul Donului-1942*, toate ar merita să fie inserate într-un compartiment aparte din carte, numai că volumul lor ar fi egal cu cel al manuscrisului dat și nu avem astfel de posibilități ca să le putem publica aici. Dar câteva dintre ele pur și simplu nu le putem trece cu vederea și le facem loc în paginile de mai jos, rugând cititorul să-mi scuze laudele pe alocuri exagerate din partea recenzorilor mei. Primul ar fi cel al dlui Vasile Popa din care cităm mai jos, care ne-a anexat și un poem la temă:

„...Cu oarecare invidie, dar și cu bucuria că mă poți socoti frate de condei întru relevarea adevărului istoriei, recunosc, în același timp, demersul de pionierat și valoarea afectiv-documentară a cărții domniei tale „Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare”, care aduce acasă, de la mii de kilometri depărtare, lumina jertfiților pentru reîntregirea Țării. Ferice că te-ai gândit, frate Vasile, la comemorarea celor 70 de ani de la marea tragedie românească, să mergi pe urmele ostașilor noștri, fără orgoliul nemăsurat al celor ce stau tot timpul și cugetă cum să-și ridice propriul monument din nimicuri. Dacă sănătatea mi-ar fi permis și aș fi fost informat despre generoasa ta inițiativă, te-aș fi însoțit și eu în drumul acela de 1942 km, până la Cotul Donului, la Kletskaia, unul din locurile de însângerată amintire ale românilor, unde ai putut vedea, într-o zi de august, pe un deal udat de răpăitul unei ploii providențiale de vară, răzbitând spre cer, din brazdele de pământ roșu, aburul eroilor și ți-ai dorit, mișcat până la lacrimi, să le pui, atunci, pe loc, o cruce simbolică la căpătâi. Începutul fiind făcut, poate va crește și acolo, în viitor, din comoditățile noastre învinse, o pădure deasă de cruci de pioasă aducere aminte!...”

Dar iată și poemul dlui Vasile S. Popa:

MOARTEA EROULUI

*Poem închinat memoriei Ostașului Român
secerat de gloanțe în 1942 la Cotul Donului,
cărui confratele basarabean Vasile Șoimaru,
mult mai vrednic decât noi, i-a ridicat și sfințit,
pe dealul de la Klețkaia, o cruce adevărată*

Când a îmbrăcat, Ocrotitorule, cămașa de zale,
Știa că viața și moartea sunt în mâinile Tale.
În luptă, a căzut la pământ deseori,
Dar îngerii l-au ridicat în picioare de subsuori.
A fost apoi îngropat în glie până la genunchi
Și, tocmai când murea, L-ai tras afară de trunchi.
Dușmanii l-au îngropat până la brâu,
Iar Tu i-ai pus în jur un meterez de grâu.
În final, îi rămăsese doar țeasta afară,
Însă, privind cerul, suferința i s-a părut mai ușoară.
A închis ochii sub acel taluz de tranșee,
Bântuit de mirări și rotunjimi de femeie.
Ferice, Doamne, că L-ai ajutat să fie viteaz,
Și să rămână până la sfârșitul luptei treaz,
Mulțumit că iubirile toate
L-au îngropat în dor până la coate,
Că, la prima lovitură de secure,
Tu erai acolo și îl puneai să asculte
O muzică îngerească de orgă
În registrul „Fluier de pădure”,
Că atunci când l-au străpuns
Gloanțele și șrapnelele,
Femeile i-au trimis în ajutor cerul cu stelele,
Dragostea lor și a Ta, venind de departe,
L-au dus pe brațe din viață în moarte.

Vasile S. POPA
București, 2013

Nu mai puțin mobilizatoare pentru noi sunt cuvintele pe care mi le-a dedicat pe cartea trimisă prin intermediul basarabeanului nostru din Italia, Tudor Balmuş, semnată de către un alt cercetător al tragediei de la Don, italianul Giorgio Ferraris:

„Al Dott. Prof. On. Vasile Şoimaru, con stima e apprezzamento per l'impegno, comune, a ricordare e studiare la storia dei soldati rumeni e italiani in Russia.

Dlui Dr. Vasile Şoimaru, cu stimă și prețuire pentru angajamentul, comun, pentru amintirea și studiul istoriei soldaților români și italieni în Rusia

Orma (CL) 28/2/2013

Giorgio FERRARIS”

În încheierea acestui capitol al cărții doresc să mai inserez o părere, în versuri, a unui frate creștin și minunat prieten din orașul Bran, Alexandru Lupescu, despre efortul celor doi basarabeni care au întreprins în luna septembrie 2013, un pelerinaj la Cotul Donului, cu o cruce și un tricolor românesc:

Ce miracol mi te-a scos în cale?

Și ce vânt istoric mi te-a dat?

Cum să calc pe urma Dumitale

Cu un suflet frânt și destrămat?

Plâng în taină să nu-mi vadă Domnul

lacrima rușinii de păcat...

Și atât de greu îmi vine somnul

că nu-s eu la Don înmormântat.

Doamne ! Nici o cruce sfântă,

Nici o piatră-n lutul înghețat!

Doar un suflet bântuit mai cântă

Imnul țării blând târăganat...

Curge Donul... Doarme lumea toată.

Dorm la București aleșii toți.

Zău că-ți vine să-i treci pe roată

Și-n pământ să îi îngropi pe toți!

*Alexandru LUPESCU
Bran, 25 noiembrie 2013*

II. COTUL DONULUI, O MARE TRAGEDIE ROMÂNEASCĂ, UITATĂ DE STATUL ROMÂN

Despre bătălia de la Stalingrad, considerată cea mai grea, cea mai sângeroasă din istoria omenirii, inclusiv despre tragedia de la Cotul Donului, am citit pentru prima dată în cartea lui Victor Nekrasov (*В окопах Сталинграда – În tranșeele Stalingradului*), un *bestseller* din perioada sovietică, în primăvara anului 1967, fiind student în anul trei la Tehnicumul (azi Colegiul) de electromecanică din Chișinău. Mă afluam la practică la Fabrica de mobilă Nr. 5 din orașul transnistrean Tiraspol și locuiam în gazdă cu doi muncitori de la acea fabrică, care sorbeau pe rând cartea cu pricina, contaminându-mă și pe mine de lectura ei. Despre carte am avut cea mai bună impresie. Așa înțelegeam eu (ca și mulți alți cetățeni sovietici) lucrurile pe atunci... Numai că, mai târziu, în toamna anului 1982, deci, la exact 40 de ani de la evenimentele de pe Volga și Don, am auzit alte adevăruri despre tragedia dată, din gura unui bătrân, Gheorghe Oțetea, veteran al războiului din Est, din comuna Corbasca, județul Bacău. Plângea și vorbea, iar soția lui, Ioana, adăuga pe alocuri, la cele spuse de bătrân, amănunte pe care le auzise tot de la el pe când era mai tânăr și avea o memorie mai bună. Impresiile despre cele auzite de la bătrânul Oțetea m-au urmărit mulți ani la rând.

Au mai trecut 27 de ani, și în vara lui 2009, am reușit să ajung în acele locuri de pomină: la Severski Doneț, stanița Morozovskaia, râul Cir, în partea de sud a Cotului Donului, la Kalaci pe Don și în stanița Golubinskaia. Credeam că știu totul și am văzut totul, și eram gata să public un articol și imagini de la Don, despre cele simțite de mine acolo. Dar nu m-am grăbit și bine am făcut. Pentru că în primăvara anului curent (2012) a ajuns în arhiva mea un film, a cărui vizionare mi-a schimbat radical viziunea și sentimentele pe care le aveam până la vizionare, despre acele evenimente. Este vorba despre filmul documentar *Eroism și jertfă pe Frontul de Est*, turnat în anul 2010 cu sprijinul Fundației Creștine *Părintele Arsenie Boca*, film în care, un veteran de război, Iosif Niculescu, de 96 de ani (în 2010), vorbește despre cele întâmplate în toamna anului 1942 în partea de nord a Cotului

Donului, la Kletskaia, în cel mai fierbinte și tragic loc al Bătăliei de pe Don și Volga, din acea iarnă friguroasă, de 40 de grade sub zero.

Și am decis: vine vacanța de vară și o mai iau o dată spre Est, pe Drumul Pătimirilor ostașilor români din vara și toamna anul 1942.

A venit vacanța mare și am plecat, ajungând pe 17 august 2012 acolo, unde toată vara n-a căzut un strop de ploaie, dar când am ajuns în centrul orașelului s-a pornit o ploaie de parcă s-a spart cerul deasupra mea; nu puteam deschide ușa la mașină să intru în curtea casei autorului monografiei staniței Kletskaia (Piotr Eliseev) pentru a procura un exemplar de carte. A ținut ploaia 45 de minute în continuu. Când s-a terminat și am vrut să deschid ușa, intra apa în mașină. A fost un moment de mare mirare pentru mine, pentru că după o secetă cumplită, de trei luni, când ajung eu acolo se pornește o ploaie torențială de pomină!... Probabil, a plâns și Dumnezeu de bucurie că, în sfârșit, după șapte decenii de la tragicul eveniment, a venit, probabil, primul român să-i „viziteze” pe cei 150 de mii de frați care zac acolo pe vecie...

Am scris aceste cuvinte în octombrie anul trecut, dar în luna următoare jurnalistul Ion Cristoiu, în revista HISTORIA, ne-a informat că a ajuns totuși cineva acolo în cei 70 de ani care s-au scurs de la tragedia românească de la Cotul Donului. Și s-a aflat foarte aproape de acele locuri triste, la câteva sute de metri, numai că ...deasupra lor, văzute din avion. HISTORIA ne-a informat despre vizita în URSS, în iunie 1949, a scriitorului Zaharia Stancu, președintele postbelic al URSS, cuprinzând un popas la Stalingrad, deci, la circa 100 km de acele locuri de maxim tragism pentru Armata Română în cel de-al Doilea Război Mondial. În anul următor, 1950, Zaharia Stancu a tipărit la București un volum de impresii din acea călătorie în care, deși trecuseră doar șapte ani de la marea bătălie de la Stalingrad și patru ani de la încheierea celui de-al II-lea Război Mondial, autorul n-a suflat un cuvânt despre prezența militarilor români acolo, dar nici nu făcuse vreo destăinuire în fața celorlalți scriitori prezenți acolo, ca făcând parte dintr-un popor aliat cu nemții în 1942. Doar afirmații despre eroismul poporului sovietic în „războiul pentru apărarea patriei” și despre efortul său eroic în „reconstrucția socialistă” postbelică.

Citind acele impresii ale lui Zaharia Stancu pot spune cu maximă precizie unde se afla avionul în zbor cu povestitorul dat,

atunci când afirma în cartea sa: „Am început coborâșul peste câmpuri roșii-ruginii, fără fir de iarbă. Aveam impresia că planăm deasupra unui imens zid de cărămidă ars culcat de la o margine la alta a zărilor. Niciun copac, niciun tufiș, niciun ciulin măcar, ci numai pământ roșu...”. Așa deci, avionul cu Zaharia Stancu la bord se afla în acele clipe deasupra Stepei de la Cotul Donului, acolo unde în noiembrie 1942 s-au prăpădit cei 150 de mii de ostași români.

Dar nu numai ploaia m-a surprins în acea zi de 17 august. Când ploaia s-a terminat, și s-au scurs apele de pe dealurile de cretă ale staniței Kletskaia, m-am urcat pe dealul cel mai mare unde stăteau ostașii români în 1942, am făcut cu cuțitul o cruce dintr-un copăcel uscat, legând-o cu scotch, am rupt ultima pagină din albumul meu *Poeme în imagini*, care reprezintă fotografia *Tricolorului Independenței* (cu semnăturile deputaților din Primul Parlament al R. Moldova, care au votat pe 27 august 1991 Declarația de Independență, inclusiv semnătura mea, noi crezând că votăm independența față de Rusia). Am prins poza tot cu scotch, de cruce, pe care am înfipt-o cât mai adânc posibil în pământul alb ca varul răzmuizat de ploaie și am fotografiat-o, am destupat o sticlută-suvenir de coniac „Ștefan Vodă” (Călărași), am turnat în dopul sticlei câteva picături de coniac și le-am sorbit de sufletul și în memoria celor 150 de mii de români care zac, acolo, în creta de la Cotul Donului, în Stepa Calmucă și la Stalingrad, am pornit muzica din automobil cu excelenta trupă *K 1 Band* și superbul său șlagăr „*Toți ca unul orice ar fi, pentru România, pentru România!*”, precum și excelentul cor al elevilor de la Liceul *Prometeu* din Chișinău, cu emoționantul lor „*Îndemn la Unire*” și am început să strig ca un apucat de bucurie că am ajuns și am făcut lucrul acesta, că, în sfârșit, a apărut o cruce cu un tricolor românesc la Cotul Donului. Dacă mă auzea și mă vedea cineva, credea că-s unul scăpat din casa de nebuni. Eram atunci cel mai fericit român din lume de parcă am aterizat primul astronaut pe Marte... Nu cred că până în acel moment am simțit o victorie mai mare în viața mea, în cei peste 60 de ani trăiți. Însă următoarele 30 de minute chiar au pus punct la toate. Când ieșeam din raionul Kletski, întâmplător îmi arunc ochii la kilometraj și ce văd ei acolo? Se vedea numărul... 1942!!! Deci, în anul tristei aniversări de 70 de ani de la marea tragedie românească din anul 1942 de la Cotul Donului, făcusem exact 1942 km de la Chișinău, trecând pe la Poltava și

Harkov, locuri legate de biografiile Cantemireștilor și a Hasdeenilor, până la locul acelei tragedii... (Surpriza cu kilometrajul nu s-a repetat și în anul următor, de această dată el arătând numărul 1964 km, chiar dacă n-am trecut pe la Harkov și Poltava. Am mers în schimb mai întâi în câteva localități din Stepa Calmucă și Volgograd, apoi la Kletskaia). Pentru că-i imposibil de crezut așa ceva, am fotografiat și acest amănunt că, zic, n-o să mă creadă nimeni. Pe urmă mă uit în zare să văd întinsurile proaspăt arate ale stepei Donului, în speranța să văd printre brazdele întoarse de plugurile rusești vreo grămadă de oase românești. N-am văzut așa ceva. În schimb am observant culoarea acelor brazde: era la fel de roșie ca cea descrisă de Zaharia Stancu în impresiile sale de călătorie. Aveam impresia că acea culoare a rămas de la sângele vărsat pe malul drept al Donului din venele celor 150 de mii de ostași români, căzuți în acele locuri, în toamna anului 1942 – iarna anului 1943. Desigur, n-am uitat să fotografiez, ca mărturie, și acele brazde roșii, apoi am mers mai departe spre Stalingrad/Volgograd să-mi satisfac pe deplin dorința de a ști mai multe despre destinul tragic al ostașilor noștri în stepele Rusiei. Când i-am vorbit veteranului, de la Cotul Donului, de 98 de ani, Iosif Niculescu, despre aceste lucruri întâmplare cu mine în drumul cotit până la Cotul Donului, dânsul a zis: **"Eu cred, domnule Șoimaru, că această râvnă a Dvs., încununată cu succes, și posibilitatea care mi-a fost mie oferită, să fac acest film, că nu mie mi-a trecut prin minte, se datorează unui semn ceresc... Unul, măcar, dintre cei morți, acolo, la Cotul Donului, își are moaștele de sfânt în acel pământ și, Acela lucrează din Cer: m-a luminat pe mine să fac filmul, și pe Șoimaru l-a trimis la Cotul Donului în acest an al tristei aniversări... De aceea trebuie de găsit locul printre mormintele comune, de găsit moaștele acelu martir, acelu sfânt român, care zace în Stepa Donului"...**

* * *

Despre acest loc, cel mai blestemat din întreaga istorie a românilor, Cotul Donului, despre bătălia care a avut loc acolo la sfârșitul anului 1942 – începutul lui 1943, s-a vorbit și s-a scris mult, dar nu destul de mult... Nici noi în această lucrare nu vrem să acoperim aceste goluri imaginare din istoriografia și din publicistica românească. Nici nu putem face acest lucru, din simplul motiv că nu avem potențialul financiar respectiv, nici forțele și mijloacele

necesare. Mai bine zis, ele există undeva dar nu sunt și nici nu se dorește să fie folosite de cei care le gestionează ineficient, sau le gestionează în cu totul alte scopuri, departe de interesul majorității populației și al istoriei noastre naționale. O mică închipuire despre ratingul acelor evenimente și noțiuni legate de ele, în limba română, ne-o poate da site-ul de căutare Google. Bunăoară, noțiunea de: "*Bătălia de la Stalingrad*" apare de 83 de mii de ori; cea de "*Bătălia de la Cotul Donului*" - de 28 de mii de ori; iar cea de "*Cotul Donului*" - de 41 de mii de ori! Nici mult, nici prea puțin... Iată cum descrie noțiunea de "*Bătălia de la Cotul Donului*" *Enciclopedia bătăliilor din istoria românilor* (Editura Meronia, 2011), o lucrare deosebit de utilă, coordonată de George Marcu și prefațată de ilustrul istoric Florin Constantiniu: "...Acțiuni militare de amploare, în cadrul bătăliei de la Stalingrad, desfășurate de trupele române, alături de cele germane, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Obiectivul ofensivei germane lansată în Rusia Meridională a urmărit atingerea fluviului Volga pentru oprirea aprovizionării trupelor sovietice și ocuparea regiunii petrolifere din Caucaz. În această acțiune, forțelor române le revine sarcina de a prelua un sector de front în lungime de 110 km pe brațul de nord al Donului, la vest de Stalingrad. Armata 3 română, comandată de generalul Petre Dumitrescu, se confruntă cu existența a trei capete de pod inamice, puternic întărite de trupele sovietice, numeric superioare și foarte bine dotate cu piese de artilerie și blindate. La 19 nov. 1942, trupele sovietice atacă în forță. Superioritatea acestora, dublată de lipsa sprijinului german, conduce la spargerea frontului român, culminând cu încercuirea a trei divizii. Succesul înregistrat în prima zi de lupte este consolidat prin spargerea frontului român în mai multe locuri. În fața pericolului de distrugere a forțelor, comandamentul român face demersuri pe lângă cel german pentru începerea rapidă a retragerii, solicitare respinsă de Hitler, preocupat de menținerea pozițiilor române în susținerea propriului efort de la Stalingrad. În ciuda ordinelor primite, comandanții trupelor române, încercuite deja, decid retragerea pe direcția sud-vest. Demersul nu reușește decât parțial, o mică parte a trupelor străpungând încercuirea. Restul forțelor capitulează, rând pe rând, până la 24 nov. 1942". ...S-ar părea că mai scurt, mai clar și mai cuprinzător nici că se poate!... Ba se poate, cel puțin la capitolul *cuprinzător!* M-am convins de acest

lucru nu doar din lecturile zecilor de cărți și articole, care cuprind și tema dată, a sutelor de informații pe care le-am adunat, navigând zilnic în apele fără de margini ale celui mai tânăr, al cincilea la număr, ocean, *Oceanul NET!* Dar mai cuprinzător se poate pentru că, din toate punctele de vedere, bătălia de la Stalingrad, cu toate componentele ei, a fost cea mai sângeroasă, cu cele mai multe pierderi: a durat 199 de zile, pierderile în rândurile militarilor Axei fiind de circa 850 mii de oameni... Când am vorbit cu unii, foarte puținii, care au mai rămas în viață, participanți în acea bătălie, am înțeles că toate manualele, monografiile (care nu-s prea multe...), tot *Oceanul NET* cu toate mărilor și golfulurile sale, n-au cuprins în întregime laturile acestei istorii. Vorbind cu participanți la acea bătălie, mergând pe urmele lor de două ori până la Cotul Donului, m-a cuprins o frică de stupiditatea situației în care se află combatanții, încă vii, la respectiva operație, m-a copleșit o milă de poporul din care fac și eu parte, de nu mai știu care-i perspectiva lui... Să parcurgi circa două mii de kilometri din capitala celui de al doilea stat românesc până la acel loc de tristă amintire în istoria noastră, să calci pe oasele a mai bine de 600 de mii de ostași români îngropați pe întinsurile Estului, de la Odesa până la Sary Krim (Crimeea), Krymsk (Caucazul de Nord) și Cotul Donului de lângă Volga, și să nu găsești nici un cimitir de onoare, în memoria celor trimiși de Statul Român la moarte, aproape sigură, pentru dezrobirea teritoriilor românești, Basarabia și Nordul Bucovinei, pentru a readuce creștinismul în Rusia bolșevică... Ce gânduri ar mai putea să-ți vină înafară de un pesimism total cu privire la prezentul, dar, posibil, și la perspectivele acestui popor?

Căutările urmelor a sute de mii de români căzuți la datorie, urme practic dispărute, ca rezultat, în primul rând, al neglijenței și uituceniei Statului Român modern, m-au pus pe gânduri dacă mai există români în fruntea Statului Român, suspectând de nu se vrea cumva să dispară doritorii din rândul românilor, rămași la vatră, de a-și mai apăra, în caz de necesitate, Țara și Neamul...

* * *

Lucrând la acest manuscris, am consultat și *Jurnalul. 1940-1944* (Editura Paideia, 1998) al consăteanului meu Paul Mihail, din care am aflat că abia pe 1 decembrie 1942, era într-o zi de marți, presa a

reflectat evenimentele de la Cotul Donului, citez: "Ofensivă bolșevică la Don și Volga. Lupte crâncene ale trupelor germane și române. G-lul Lascăr decorat cu frunzele de stejar la Crucea de fier...". Pe 13 decembrie, duminică: "Cu înfrigurare urmăresc groaznicele lupte ce se dau la Cotul Donului, la Stalingrad și alte părți ca să stăvilească ofensiva sovietică... Trupele române mereu citate în comunicatele germane. Au început a se face concentrări și instrucții cu mai multe contingente...". pe 20 decembrie, duminică: "lupte grele la Don, Volga, Velikie Luki, Toropeț. Îngrijorare privitor la ofensiva sovietică. Concentrări și chemări la recrutare...". Pe 1 ianuarie 1943, vineri: "Impresionante și zguduitoare sunt constatările Mareșalului Dezrobitor față de Români la începutul noului an, în mesajul ce-l adresează. Va fi un an greu, dar cel mai greu l-am trecut. **Ostașilor luptători la Don le închin omagiu și recunoștință.** Slujbă la biserică, cu lacrimi. E o emoție ce mă stăpânește pentru necunoscutul ce vine". Doar atât! Foarte puțin, dar sunt spuse foarte multe despre tragedia românească de la Cotul Donului...

Dar la Raoul Șorban, în capitala sa lucrare *Invație de stafii* (Editura Meridiane, 2003), care mi-a înmănat-o la conacul său din Stoiana, Cluj, am citit precum că: „Ungaria a participat la războiul antisovietic cu o armată - a II-a - compusă din 256 000 combatanți, dintre care cca 150 000 erau români, iar ceilalți proveneau din rândurile altor „naționalități” (slovaci, șvabi, ruteni etc.) *Dacă la Cotul Donului armata ungară a suferit cea mai dezastruoasă înfrângere din întreaga sa istorie modernă, pe planul intern al politicii de maghiarizare, înfrângerea militară, cu pieirea a 100 000 de români, morți și dispăruți, a reprezentat un succes în conformitate cu ansamblul doctrinelor ungare de maghiarizare a țării*”. Și concluzia vine de la sine: la cei 150 de mii de ostași români căzuți la datorie în cadrul Armatei Române, se mai adaugă încă 100 de mii de români transilvăneni din cadrul forțelor maghiare! Iar 250 de mii de români căzuți la Don în regiunile Volgograd și Voronej înseamnă nici mai mult nici mai puțin, UN MILION DE LITRE DE SÂNGE ROMÂNESC vărsat în râul Don și pe malul său cel drept...

Eu, am căutat locurile unde au fost înmormântați ungurii și italienii, pentru că mi s-a spus că statul maghiar și cel italian au inaugurat cimitire ale eroilor lor, pe când autoritățile române au treburi mai "arzătoare" acasă și n-au fost, n-au instalat măcar o

cruce. A trebuit să fac eu acest lucru în acest an la Cotul Donului... Mi-e și rușine, mă uit că la București se bat politicieni între ei, nu știu dacă știu ei pentru ce se bat, crezând că o să trăiască doua vieți și nu-și dau seama că o să vină vremea când fiecare dintre ei vor răspunde în fața lui Dumnezeu pentru ceea ce fac astăzi, pentru batjocura față de memoria celor 150 de mii de ostași români căzuți la datorie la Cotul Donului, pe Frontul de Est. Să nu caute ei vreo posibilitate să se înțeleagă cu rușii pentru inaugurarea unor cimitire de onoare?! Doar în România toate cimitirele rusești sunt întregi, îngrijite, pe când românii n-au nici unul acolo, la Cotul Donului, nici măcar la Dalnik sau Vigoda, lângă Odesa, nu există un cimitir românesc. Numai în orașul Odesa există unul, dar și acela este „mascat” sub denumirea de Cimitir german... În Cehia, Slovacia, în Basarabia, în Kazahstan, la Karaganda, au fost inaugurate cimitire de onoare sau monumente. Sigur, în aceste locuri este altă situație, dar cum se poate ca Statul Român să nu fi întreprins nimic în Rusia și în Ucraina?

Dar, poate-i luminează Dumnezeu, în cel de-al 12-lea ceas, pe actualii guvernanți ai României să se lase de bătăliile intestine, politice și financiare, și să convină cu rușii pentru niște săpături în Rusia, pentru inaugurarea de cimitire ale eroilor români căzuți acolo, trimiși la moarte sigură de Statul Român, pentru dezrobirea Basarabiei și a Nordului Bucovinei... Pentru că România, întreaga Europă de Est, este plină de cimitire ale soldaților ruși, pe când în Stepă Calmucă, la Cotul Donului, în Caucazul de Nord, în Crimeea, la Dalnik, lângă Odesa etc. nu veți găsi niciun cimitir în memoria ostașilor români, căzuți pe Frontul de Est... Dar pe Frontul de Est, România a pierdut, conform datelor academicianului Dinu Giurescu, 624 540 de români...

Vasile ȘOIMARU
Octombrie 2012

III. „LA COTUL DONULUI, VICTORIA RUSEASCĂ NU A FOST UNA DOAR MILITARĂ, CI UNA OBȚINUTĂ ȘI PRIN TRĂDARE”

...Pentru ca să înțelegem cele ce s-au petrecut la Cotul Donului trebuie să răspundem la întrebarea: Ce au căutat nemții, după marea bătălie din vara lui 1941 de lângă Kiev, ce au căutat de s-au îndreptat către Volga, către Marea Caspică și nu s-au oprit, cum au fost discuțiile în comandamentul german, să se oprească fie pe Nipru, fie pe Don?

După ce s-a votat în Statele Unite legea de ajutor pentru Rusia, așa-zisa lege de împrumut și închiriere, nemții trebuiau să intercepteze toate posibilele căi de comunicare, de transportare a acestor ajutoare. Aceste posibile căi erau două. Una era peste Caucaz, și anume la locul unde munții Caucaz se sprijină pe Marea Caspică, acolo e locul de trecere cunoscut încă din antichitate căruia i se zicea în antichitate Poarta Lumii, sau pe dincolo de Marea Caspică să ajungă la Astrahan, la locul de vărsare a fluviului Volga în Marea Caspică, de unde pornea o cale ferată, care mergea direct la Moscova. Din această cale ferată se desprindea, la un moment dat, o alta, care mergea spre sud până la Rostov. Aceste două căi ferate erau fundamentale pentru ca rușii să se poată aproviziona cu cele ce le trimiteau americanii. Și așa s-a făcut planul invaziei Caucazului ca să ajungă la Poarta Lumii, precum și Campania de la Cotul Donului. Nemții au reușit să pătrundă, să treacă Donul și să înainteze către Stalingrad. Pintenul acesta care a ajuns până la Stalingrad avea și la sud și la nord flancurile descoperite. Ca să asigure aprovizionarea armatei germane, sub comanda mareșalului von Paulus, care număra trei sute de mii de oameni, această misiune a fost dată Armatei Române, formată din 20 de divizii care, inițial, avea obiectivul de a merge în Caucaz. Corpul 5 de armată, din care am făcut eu parte, a plecat de la Târgoviște, a ajuns la Rostov și a stat în așteptare să trecem dincolo peste pod în Câmpia Kubanului, la poalele Caucazului. S-a întâmplat că pivotul sudic al acestei acțiuni de mare amploare a armatei germane, și anume Campania din

Africa a lui Rommel, a eşuat. Rommel a fost învins într-o localitate care era la câțiva kilometri de granița cu Egiptul, unde ei vroiau să ajungă la Canalul de Suez și să-l închidă.

Cele 20 de divizii ale Armatei Române, care mășăluiau ca să ajungă în Caucaz, au fost oprite la Rostov și îndrumate de acolo să mergem și să constituim cele două flancuri de apărare ale armatei germane care opera la Stalingrad. O parte din aceste divizii, cu corpul 1 și 2 de armată s-au îndreptat să apere flancul sudic în Stepa Calmucă, care este între Don și Marea Caspică. Este o zonă mlăștinoasă în care au fost duși ei să apere, restul am fost destinați să apărăm flancul de nord pe linia Donului, care avea înspre nord de teritoriul rusesc, la numai 14 km, linia ferată care se îndrepta spre Moscova. Noi vedeam cu binoclul trenurile care treceau spre Moscova cu tancuri și cu tot ce i-au ajutat americanii.

Nu a reușit armata germană, care a operat acolo, să arunce peste Don toată armata rusească. Rușii și-au păstrat un cap de pod așa încât cele două maluri ale Donului în această zonă erau dublate cu armată rusească. Toate eforturile făcute de nemți n-au putut să lichideze acest cap de pod. În locul unde se producea cotirea Donului, pe înălțimea de acolo, era un orașel numit Kletskaia, care domina întreaga zonă. Cine ținea Kletskaia în mână, controla toată zona respectivă. La locul unde cotea Donul au făcut rușii ceva care nu a fost descoperit nici de Armata Română, nici de cea germană. Și anume, au făcut un pod de fier sub apă, care nu se vede nici din avion și noi ne miram cum rușii treceau noaptea, că se vedeau lumini, se auzea vorbă rusească, treceau tancuri, iar ziua nu se vedea nimic. Aviația noastră de observație n-a găsit nimic, după aceea s-a aflat. Și în acest fel acest cap de pod a putut să fie permanent aprovizionat, fără nicio împiedicare, și să reziste asalturilor germane, iar după aceea asalturilor Armatei Române. Regimentului 22 infanterie, din care noi am fost ruși, i s-a dat imediat la Cotul Donului misiunea ca să cucerească această localitate Kletskaia. În ziua de 22 septembrie s-a făcut un atac prin surprindere a acestui batalion, iar atacul a fost așa de violent și prompt încât i-am surprins pe ruși și am reușit să intrăm în orașel. Spre nenorocirea noastră, telefonistul batalionului a fost împușcat. Eu eram lângă el, urmăream înaintarea trupelor, eram la 200-300 metri de linia întâi. Și atunci eu am luat misiunea de telefonist. Și pentru că ni s-a comunicat din linia întâi că

rușii contraatacă, asta era pe la 9-10, am dat telefon la comandamentul diviziei să ni se trimită ajutoare pentru că prin atac deja pierdusem o parte din trupa respectivă, iar rușii contraatacă și ne resping, compromițându-ne acțiunea. Mi-a răspuns la telefon un căpitan, Marinu îi spunea, n-am să-l uit nici pe lumea cealaltă, care (după aia am aflat că era mason), era șeful biroului 2; biroul 2 în armată era biroul de informații și contrainformații. Deci nu avea el căderea să ia această hotărâre și mi-a răspuns foarte categoric și prompt că nu au să ne dea ajutoare. Și am spus: "Domnule căpitan, vom fi respinși". Mi-a răspuns: "Treaba voastră!" Și mi-a închis telefonul. Și așa s-a întâmplat că am fost respinși. O bună parte din soldați au fost luați prizonieri iar altă parte au fost răniți, împușcați, omorâți încât, la retragerea pe care am făcut-o până spre seară, nu au mai ajuns înapoi, din cei 930 din trupă cu tot cu comandant, decât 32 de inși. Acțiunea batalionului nostru, în care eram eu medic, a înlocuit divizia 91 germană de infanterie care două luni de zile s-a luptat să pună mâna pe Kletskaia și n-a reușit. Deci, un batalion a făcut ceea ce n-a reușit să facă o divizie de infanterie germană. Atacul nostru a fost atât de surprinzător și de impetuos încât i-am surprins pe ruși și au luat-o, pur și simplu, la fugă, la început. Sigur că s-au retrezit ei după aia, dar primul șoc a fost formidabil, care a reprezentat puterea de șoc a unei divizii. Nemții când au plecat de acolo și noi am schimbat pozițiile lor, ni le-au dat în primire, tranșeele săpate. De bucurie, că au scăpat de acolo, nemții ne-au dat țigări, ciocolată iar unii și-au dat și bocancii din picioare, pentru că rușii de pe pozițiile de sus trăgeau în ei ca la vânătoare de iepuri.

În momentul când noi înaintam și ne apropiam de localitatea Kletskaia am fost surprinși să găsim pe câmp proiectilele noastre de *brandt* cu care făcusem noi pregătirea de atac cum se obișnuiește, neexplodate. Eu am reținut acest amănunt, știam cum erau vopsite proiectilele, unele erau vopsite în negru și altele în galben. Astea care le-am găsit neexplodate erau vopsite în galben, am înregistrat și mi-a rămas în minte. După această acțiune infructuoasă, mă rog, nu s-a mai întreprins nimic, dar a început să se răspândească zvonul că rușii pregătesc o ofensivă. Și atunci noi am primit ordin să ne pregătim de iarnă, ca să iernăm acolo. Am început să ne facem bordeie, să săpăm tranșee. Eu mi-am făcut cu mâinile astea, am săpat într-un mal un bordei ca să iernez.

Rușii în timpul acesta făceau incursiuni asupra noastră ca să vadă dacă noi avem arme antitar eficiente. Or, noi nu aveam decât *boforsuri*, era un tun antitar italian care pentru blindaj nu făcea nici cât două cepe degerate. Se experimentau în vremea aia minele antitar: trebuia să se facă un șanț în care se băga soldatul cu mina antitar, iar când trecea tancul peste șanț se punea mina pe fundul tancului, că avea sistem magnetic; și când mina exploda se prăpădea tancul. Dar rușii aflând lucrul acesta veneau cu tancurile de-a lungul șanțului și îi striveau acolo pe ostașii noștri. Deci erau ineficace. Băgau zilnic pe liniile noastre câteva tancuri și noi nu aveam cu ce să le combatem. Și atunci disperații aștia de la comandamentul diviziei au dat un ordin de zi în care au spus că dacă se găsește cineva care să anihileze aceste tancuri, primește *Virtutea Militară*, asta însemna echivalentul *Mihai Viteazul* pentru trupă, pentru gradele inferioare, și concediu 30 de zile. S-au găsit, deși posibilitățile noastre erau aproape nule, trei – un sergent și doi soldați din Regimental 7 Dorobanți, din Ploiești, care s-au prezentat la raport și au spus că ei sunt în stare să anihileze cele trei tancuri care tot pătrundeau și mitraliau. I-au întrebat de ce aveți nevoie, bineînțeles, și au spus de o pușcă mitralieră și două rângi, ceea ce era aproape incredibil să distrugi un tanc cu două rângi și o pușcă mitralieră. Și așa s-a întâmplat.

Ce au observat ei. Au observat că acele tancuri, primele T-34, nu aveau apărare din spate. Și atunci ei au imaginat un atac foarte simplu. Le-au lăsat să intre și pe ultimul tanc s-au urcat din spate. Și unul cu pușca mitralieră stătea la intrare în tanc, iar ceilalți doi au împins rângile în șinele tancului dintr-o parte, și tancul a început să se învârtască în jurul lui, pe loc. Rușii, văzând că tancul nu mai înaintează, au ridicat capacul și ăla cu pușca mitralieră îi împușcau. Și așa l-a anihilat pe ultimul, apoi și pe cele două din față. Specialiștii în tancuri, ai noștri și cu specialiștii nemți, care au venit într-un suflet când au auzit, s-au apucat și au desfăcut motorul. Unul dintre ofițerii nemți, era sas din Brașov, de la Codlea, era frate cu un tânăr doctor care-mi era mie subaltern la spital la București, Raimar, și ne cunoșteam, m-a chemat și mi-a arătat când a desfăcut motorul, zicându-mi: "Domnule doctor, am pierdut războiul. Uite le-au dat americanii ceea ce noi de trei ani căutam să furăm de la americani, secretul aliajului ăsta care rezista la tot și uite le-a dat rușilor, am pierdut războiul"

Și așa ajungem la 19 noiembrie 1942. Între timp s-a auzit de începerea războiului naval dintre Japonia și Statele Unite. Pentru noi a fost o veste care ne-a dărâmat moralicește. De ce? Pentru că între Hitler și comandamentul japonez era o înțelegere, ca japonezii cu armata lor din Mancuria, de cinci milioane de oameni, să atace armata rusească din Siberia, care era antrenată pentru războiul de iarnă. Însă această armată rusească ne-a atacat pe noi. Erau discuții în comandamentul nostru că această acțiune rusească, această ofensivă nu poate să fie pornită în timp de iarnă mai ales că zona aia era zona cu cel mai mare frig din Rusia, 40 grade sub zero. Și totuși rușii au pornit campania la începutul iernii. De ce au făcut acest lucru? Amănunt pe care nici nemții, nici românii nu l-au sesizat. Ei, peste Don avînd puține poduri, au așteptat să înghețe Donul ca să poată să treacă cu armata peste el. Acesta a fost unul din secretele succesului de la Cotul Donului. Au valorificat generalul *Iarnă* al rușilor, și au putut să surprindă armata noastră, care nu primise echipamentul de iarnă, care era încă la sediile diviziilor. Pe toți ne-a prins iarna cu pantaloni și cămașe de vară. Eu am găsit un neamț mort, l-am dezbrăcat și m-am îmbrăcat cu hainele lui.

În momentul în care s-a declanșat atacul de la 19 noiembrie 1942, el s-a desfășurat nu după regulile obișnuite în materia asta, și anume regula era că întâi se face pregătire de artilerie și după aceea pornesc la acțiune tancurile însoțite de infanterie. La 19 noiembrie s-a întâmplat, însă, că în momentul în care s-a tras prima salvă de tun, când a început pregătirea de artilerie, artileria grea de 150 mm, au pornit și tancurile, încât după o oră și ceva m-am trezit cu un tanc rusesc pe bordeiul meu. Eu îmi făcusem calculele de două ore, dar nu a fost așa, și am scăpat ca prin minune, că era un șanț acolo și am fugit în haine de vară. Tancurile au trecut peste cele două linii anticar, care erau cu pietre în ele. Când au atacat la capul de pod spre sud, unde era Regimentul 22 infanterie, comandantul acestui regiment, colonelul Captaru, care era un om de o violență și de o cruzime deosebită, s-a predat cu tot regimentul și două batalioane, fără să tragă vreun foc. Și au fost luați prizonieri, bineînțeles. S-a creat o breșă pe care au început să năvălească trupele rusești. Au ajuns la un sătuc, de 19 case, unde aveam noi gazde, și trăgeau și cu artileria, și cu tancurile și din avioane. Zburau avioanele, că vedeam coșuri întregi cu bombe care le aruncau ca pe mere asupra liniilor

noastre. A fost un măcel nemaipomenit. Văd și acuma o groapă imensă în care mai târziu au fost aruncați soldații noștri morți cu sutele. Gromki se numea acea localitate. Groapa s-a făcut în spatele bisericii satului care era mare ca o catedrală, bineînțeles era cu geamurile sparte, ușile rupte, pereții murdari, era batjocorită. Bietul preot al regimentului, părintele Popescu de la Ștefănești de Argeș, Dumnezeu să-l ierte, n-a vrut să plece săracul până nu le-a făcut morților toate rugăciunile. Noi i-am zis: "Hai, părinte, că te iau rușii prizonier!" N-a vrut să plece și l-au luat prizonier, stand ani și ani la ruși. Dar n-a vrut să plece până nu și-a făcut datoria. S-a produs o debandadă nemaipomenită. Rușii au pătruns mai ușor decât și-au închipuit, s-au organizat linii de apărare dar au înaintat și s-au oprit mai la sud, în dreptul unei localități, care se numea Cernicevskaia, unde era un aerodrom german. Acest aerodrom german era păzit de un batalion românesc, în frunte cu un căpitan pe nume Duțoiu, care nu s-au mișcat de acolo, și au murit până la unul și așa au putut nemții să-și ia toate avioanele și să le evacueze fără nicio pierdere. Acest căpitan acolo a și murit. Gestul său de mare vitejie a fost recunoscut de Hitler care l-a decorat postmortem cu ordinul Crucea de Fier cu briliante.

A doua zi rușii au reluat ofensiva și au ajuns aproape de comandamentul armatei a III-a la Morozovskaia. Eu, cu o mașină plină de răniți, nu am putut să închid ușa pentru că la spate, lângă ușă, era un maior, care avea o fractură de gambă deschisă și sângera, bineînțeles. L-am pansat, dar foarte sumar, și n-am putut să închid ușa din cauza piciorului lui. A trebuit să-i dau piciorul peste cap ca să închid ușa. În noaptea aia am mers paralel cu linia de înaintare a tancurilor rusești, cu farurile stinse, și am reușit să ajung la o localitate unde era comandamentul Diviziei a 5-a. I-am avertizat că s-a rupt frontul și vin rușii. Iar când aceștia au venit au bombardat spitalul în care erau 700 de oameni și au ars toți ca unul de vii.

În această situație ajung la Morozovskaia. La marginea orașului îmi spune șoferul: "Domnule doctor, nu mai am benzină", deși i-am poruncit să aibă întotdeauna o canistră cu benzină de care să nu se atingă decât în situații de mare excepție. O consumase și pe aia. Și dacă era șofer și știa locurile, zice: „Domnule doctor, la doi pași este un depozit de carburanți”. Zic, bine, mă. Și am mers cu el, m-am prezentat în haine nemțești șefului depozitului, era un locotenent

care zice: "Nu-ți dau benzină dacă nu-mi dai bon regulamentar". Zic: „Domnule locotenent, de unde să-ți dau bon, nu vezi că nu am nici haine pe mine? Totul am pierdut și lada de campanie, tot”. "Nu pot să-ți dau", zice. Șoferul, care era ploieștean, băiat șmecher așa, a aranjat cu un soldat de acolo care i-a dat un butoi de benzină și iute am plecat. Locotenentul acela, se zice că de panică (s-a dovedit că nu a fost așa), cât eram eu la spital, a aruncat depozitul în aer, sub motiv că vin rușii și să nu pună mâna pe depozitul de carburanți, dar rușii încă nu erau pe aproape. Și în felul acesta armata noastră, cele două divizii blindate, I și II, care erau cu sediul la Târgoviște, și o divizie blindată germană, care se pregăteau să intre și să astupe, n-au mai avut benzină. Din două divizii ale noastre, care au operat acolo, au scăpat doar opt tancuri, restul au rămas acolo. S-a făcut proces și s-a descoperit că acel locotenent era comunist acoperit și a fost executat. Dar răul s-a produs. Asta a fost încă un act de mare trădare de la Cotul Donului. În această perioadă nemții aprovizionau armata de la Stalingrad cu niște avioane planoare, pe un coridor de 2 km/ 90 km pe care ei trebuiau să treacă. Rușii erau și în sud și în nord și trăgeau în ele de le doborau. S-a rezistat așa până la 2 februarie. La 2 februarie s-a predat von Paulus și s-a terminat tragedia Stalingradului.

Armata Română a făcut o grupare de apărare a Donețului din zona podului de la Kamensk, acolo era un loc de trecere, formată din 2000 de oameni, strânși din 50 de unități, cu o pușcă la doi oameni și cu un singur tun de 75 mm, cu 35 de proiectile. În noaptea de Anul Nou, că rușii atacau în special de sărbători, ei, bolșevicii, știind că noi suntem creștini, au atacat brusc, au trecut Donețul cu o divizie de infanterie; alarmă la noi, bineînțeles. Și din gruparea aceasta de 2000 de oameni un colonel, Botea îl chema, un moldovean, cu vreo 40-50 de inși. Și el numai cu sabia în fruntea lor, era cavalerist, i-a contraatacat pe ruși și i-a pus pe fugă. Așa de viguros i-au atacat pe ruși, care nu se așteptau la niciun fel de rezistență, încât au pătruns în liniile rusești, și l-au luat prizonier pe generalul comandant. Și rusul, când am asistat la anchetă, că aveam un locotenent în gruparea aceasta, Iliescu îl chema, care era basarabean și știa bine rusește, rusul nu vroia să recunoască că noi suntem români, și zicea *net rumânski*, că ăla îi vorbea rusește bineînțeles. Îi zicea că suntem români, iar el spunea că *rumânskaia armia vsia propala* (armata

română a fost total nimicită – n.n.). Ei erau convinși că nu mai există soldat român în zona aia. În perioada cât am stat pe Doneț, 2000 de inși am păzit 20 km de mal, cu o pușcă la doi oameni, și am făcut și noi ce am putut pe frigul ăla nemaipomenit. Soldații nu mai rezistau, săracii!, le scoteam cizmele cu carne cu tot. Au stat în tranșeele alea de piatră, au săpat tranșee în piatră și au murit foarte mulți de frig. Și-au făcut datoria săracii de ei așa cum au putut, n-au fugit și mi-i aduceau degerați și înghețați. Nu mai spun de ăia care erau la Stalingrad, din corpul de la sud, care se suiau pe avioanele care reușeau să se întoarcă și ajungeau la noi înghețați.

După aia am fost transferat ca medic la o formație de pază în Crimeea, la Perekop. Sanitarul care mi-a fost dat ca ajutor era ardelean, îl chema Cocea, provenea din artilerie și se pricepea la tunurile alea. Acolo, noi aveam pe malul mării niște tunuri, că rușii încercau să debarce ca să surprindă armata noastră prin spate. Și într-o duminică, era zi de sărbătoare, soldații de la celelalte tunuri erau plecați și ei, vedeam cum de pe mare se apropie două vapoare cu ruși care vroiau să debarce. Cocea ăsta s-a repezit la tunul pe care-l aveam noi în primire și fără niciun fel de calcul le-a băgat la fundul mării pe ambele.

Încă un episod pe care nu l-am pomenit și am să-l spun acum. După ce s-a stabilizat frontul pe Doneț pentru o vreme, am primit ordin să ne retragem către sud-vest. Și atunci maiorul Fornă zice: „Cine vrea să facă ariergardă ca să ne acopere retragerea?” Și se prezintă un sublocotenent, Ailenei îl chema, asta nu se poate uita, care era orfan de război și care fiind orfan ar fi fost scutit de a fi mobilizat, taică-su murise în Primul Război Mondial în lupta împotriva comuniștilor ruși în Basarabia, și el a cerut să ne acopere retragerea. I s-a dat o mitralieră, erau niște mitraliere nemțești, foarte sofisticate, și pe drumul pe care noi am pornit l-am așezat pe el pe o vâlceluță, l-am așezat cu mitraliera acolo și a tras, și a tras de ne-a acoperit retragerea până l-au reperat rușii. Și a căzut un proiectil chiar pe mitralieră și l-a făcut zob. Grație acestui copil, că avea vreo douăzeci și ceva de ani, au scăpat 2000 de oameni.

...Cu chiu-cu vai am ajuns în țară pe la sfârșitul lui aprilie – începutul lui mai, am venit pe jos până la Tighina, și de acolo cu trenul. Și mă duc la spital, eu lucram pe vremea aia la Spitalul Brâncovenesc, și când să intru în spital nas în nas mă întâlnesc cu

inginerul Ciocârlie, inginer-chimist de profesiune, care făcea parte din salariații Brâncovenescului, la laboratorul de analize al spitalului; era cu doi-trei ani mai mare ca mine. Ne-am salutat și-i zic: "Ce faci matale?". Era în civil, bineînțeles. "N-ai fost mobilizat, că vin rușii peste noi?" "Nu!", zice, "că eu nu sunt mobilizabil, eu sunt mobilizat pe loc". "Cum așa?", zic. "Sunt mobilizat la pirotehnia armatei". "Și ce faci matale acolo?". Și după cele auzite de la el, era să cad jos: "Eu sunt membru de partid și prin șmecheriile noastre am fost repartizat acolo la pirotehnia armatei și am scăpat să fiu trimis pe front și acolo noi în prioectilele de *brandt* nu le băgam explozibil, încât au numai capsă de pornire și atât". "Ce vorbești, mă?", zic. "Și cum faceți?". "Facem cum facem și, ca să ne dăm seama care sunt acestea, le vopsim".

"Și cum le vopsiți?". "Le vopsim în galben", zice. Și atunci mi-a căzut fisa, cum se zice. Că peste câțiva ani, după război, bineînțeles, când era mare bucurie de victorie a armatei rusești asupra Armatei Române, în *Scânteia* de prin 1947-1948, era scris despre contribuția comuniștilor din țară, din ilegalitate, la victoria armatei sovietice. Deci, a fost confirmat și prin presă acest act de trădare. Nu și-au dat oare seama ce rău fac pentru frații lor români? Pentru mine a fost un moment de o tristețe nespusă ca să-mi dau seama cât de proști sau răi pot să fie oamenii. Și atunci mi-am dat seama că acolo, la Cotul Donului, victoria rusească nu a fost una doar militară, ci una obținută și prin trădare. Că dacă nouă ne dădeau atunci ajutor să menținem acea localitate, Klețkaia, și să ne întărim, lichidăm capul de pod și trecerea rușilor nu mai era așa de ușoară. Și atunci ar fi reușit von Paulus să pună mâna pe linia ferată, pe Stalingrad, și poate soarta era cu totul alta...

(Extras din filmul documentar cu veteranul de la Cotul Donului, 1942, Iosif NICULESCU, Eroism și jertfă pe Frontul de Est, apărut sub egida Fundația Creștine „Părintele Arsenie Boca”, 2010)

IV. „MĂCAR UNUL DINTRE CEI MORȚI, ACOLO, LA COTUL DONULUI, ÎȘI ARE MOAȘTELE DE SFÂNT...”

(Interviu cu Iosif NICULESCU, medic, veteran de război)

S-a născut la 27 septembrie 1914, la București. Între 1921 și 1924 învață la Școala "Dora D 'Istria" de pe lângă Biserica Silvestru, la fel ca tatăl și bunicul său. În 1932 a absolvit Liceul „Cantemir Vodă”. Între 1932 și 1938 studiază la Facultatea de Medicină din București.

În 1941 este mobilizat și trimis pe front în Basarabia. Servește la Spitalul 4 de Campanie din Odesa și ca medic de batalion la Regimentul 22 Infanterie – Târgoviște. În perioada mai-septembrie 1942 parcurge pe jos drumul de la Tighina până la Cotul Donului. Participă la toate luptele purtate de Armata Română pe Frontul de Est până la ruperea frontului în 19 noiembrie 1942. Se întoarce în țară în 1943. Dă concurs de secundariat în București și lucrează la Spitalul Brâncovenesc. În iulie 1943 este mobilizat din nou și trimis ca medic de batalion în Moldova, lângă Târgu Frumos. Scapă cu bine din ofensiva rusească din 1944. După 23 august 1944 este concentrat la Mizil și apoi demobilizat, considerându-se că și-a făcut datoria față de Patrie.

Lucrează o vreme ca medic secundar în București, la Spitalul Brâncovenesc, la clinica chirurgicală a prof. Iacubovici. Nu primește post în București deoarece refuză să devină membru al Partidului Comunist dar și pentru că luptase pe frontul de Est.

În 1949 este nevoit să plece din București și va lucra 30 de ani la Spitalul Racovița din Mioveni, lângă Pitești. Vreme de 30 de ani va fi permanent persecutat pentru că nu abdică de la principiile sale: credința în Dumnezeu și voința de a nu deveni niciodată membru de partid. I se refuză până și materialele medicale strict necesare: catgut, pansamente și instrumente sterile. Din lipsă de catgut, începe să crească viermi de mătase pentru a folosi firele de mătase la coaserea pacienților după operație.

În 1979, împotriva voinței sale, este obligat de regimul comunist să se pensioneze. După 1980, dl dr Iosif Niculescu se întoarce la București și devine discipol al preotului Constantin Galeriu.

Face cercetări la Biblioteca Academiei Române, în special în domeniul istoriei și al religiei.

Roxana Iorgulescu (R.I.) - Întâi de toate, domnule doctor Iosif Niculescu, să ne trăiți cu sănătate. 98 de ani împliniți azi, 27 septembrie 2012, v-ați născut în 1914.

Iosif Niculescu (I.N.) - Vă mulțumesc foarte mult și vreau să fac o precizare. Eu sunt născut înainte de schimbarea calendarului. Adică la noi calendarul s-a schimbat în 1921, iar eu sunt născut în 1914, era pe vremea aia stilul vechi. Diferența dintre stilul nou și stilul vechi este de 13 zile. Nu se poate să nu existe o legătura între mișcarea astrelor și soarta omului pe pământ. Acum, când suntem în epoca radiațiilor, ne dăm seama că fiecare astru emite niște radiații, care nu se poate să nu impresioneze ființa umană, nu se poate să nu fie lucrul acesta. Biologia spune lucrul acesta. Atunci, la 14 septembrie 1914, cu 13 zile înainte de 27 septembrie...

R.I. - La 14 septembrie 1914 s-a născut Iosif Niculescu, omul care a făcut prima operație pe cord deschis în România.

I.N. - Da, am scos un glonț din ventriculul drept. Individul a fost împușcat, la o beție cumplită, în partea dreaptă a lui, și glonțul a intrat pe la baza toracelui, a trecut prin ficat, a trecut prin unghiul colic al intestinului gros, a trecut prin polul superior al rinichiului, a trecut prin stomac și a ajuns în inimă; și s-a oprit în ventriculul drept. Și patru luni de zile, după ce i-am cusut ficatul și intestinul, nu găseam glonțul. L-am dus la radiologie și hai să ne uităm pe toată burta. Când vedem, era înfipt în inimă. Cum pulsa inima, glonțul se mișca în ritm cu ea, era băgat în mușchiul inimii.

R.I. - Unde l-ați operat, dle doctor?

I.N. - La Spitalul Brâncovenesc. La Clinica a treia Chirurgicală a profesorului Iacobovici. După ce am făcut fotografiile, am precizat exact locul, am studiat literatura respectivă și l-am operat. Am deschis cordul și se vedea vârful glonțului; dacă ar fi intrat complet glonțul în cavitatea cardiacă s-ar fi mișcat cu totul altfel, dar el se mișca în ritm cu inima. Vârful glonțului era în cavitatea cardiacă și capătul era chiar la suprafața mușchiului. L-am scos, a fost un val de sânge uriaș, că era ventriculul, apoi am cusut. A făcut niște complicații, pericardită, după operație, dar s-a făcut bine. Și ca un indiciu că a fost complet refăcut, să-mi fie iertat ce am să spun acum, când a plecat, zice: "Domnule doctor, mă simt foarte bine". Îl

întreb: "De unde știi?". Zice: "Mă scuzați, m-am culcat cu toate surorile...". Era un băiat drăguț și nostim. L-am reîntâlnit, întâmplător, în Piața Unirii din București, el era din Jilava, vindea zarzavaturi și m-a recunoscut. L-am întrebat cum se simte și zice: „Foarte bine”. Avea aproape 70 de ani, deci supraviețuirea a fost de mai bine de 30 de ani.

R. I. - Dle doctor Iosif Niculescu, eu o să mai vin în casa dumneavoastră, dacă mă primiți, să povestim mai multe despre viața dumneavoastră de medic, dar astăzi, la ceas aniversar, domnul profesor Vasile Șoimaru de la Academia de Studii Economice din Chișinău, prietenul nostru pe care-l știm din multele sale călătorii în multe locuri unde mai există măcar un român, v-a adus niște fotografii dintr-un loc în care Dvs. ați luptat, un loc care, în istoria României, este considerat a fi legat de un mare dezastru suferit de trupele românești. Dvs. ați supraviețuit acestei lupte de la Cotul Donului. Iată acum, domnul profesor Vasile Șoimaru, care a ajuns la Cotul Donului în anul de grație 2012...

I.N. - Asta-i extraordinar să ajungă acolo... Mi-a rămas întipărită în memorie geografia locului și numele câtorva localități dimprejur cu poziția strategică. Într-un concediu al meu din timpul războiului am locuit în casa unui ofițer de Stat-Major. El avea cărți de strategie militară și le-am citit pe toate. Și stiam strategia lui Napoleon, strategia lui Hanibal, le știam pe toate. Și zic, să vedem ce strategie au aplicat rușii pentru că în locul unde ne-am dus noi, la Kletskaia, era strategic, era sus pe o înălțime și acolo se închidea un cap de pod pe care rușii l-au păstrat peste Don. Și la acest cap de pod, la poalele lui, jos, au făcut un pod de fier subacvatic, care de la suprafața apei nu se vedea, că ai noștri cu aviația, cu lunete nu vedeau pe unde treceau noaptea tancurile, se auzea vorbindu-se rusește, și zgomote de tancuri, și ziua nu vedeam peste apă niciun pod. (Această informație despre „podul invizibil” dar și altele din povestirea medicului Iosif Niculescu mi le-a confirmat mai târziu și bucureșteanca S.C., care a dorit să rămână anonimă. Tatăl ei, Vasile C., căpitan-cercetaș de Cavalerie pe frontul de la Cotul Donului, născut în 1906, a scăpat cu zile după acel dezastru dar a revenit acasă după șase ani de prizonierat, și când a crescut fiica mai mare i-a povestit amănunte din acea bătălie -V.Ș.). Și au strâns în capul ăsta

de pod o armată extraordinară. În momentul în care ne-au atacat, proporția de trupe era unu la șapte, erau șapte ruși împotriva unui român, ceea ce era un lucru grav de tot. Noi am făcut acolo niște pregătiri. Pe linia de apărare a rușilor, de 20 de km, o divizie germană de infanterie a fost complet decimată și n-au reușit să cucerească capătul ăla de pod. Și ne-au dus pe noi. Eu eram medic la un batalion de sacrificiu, batalion de infanterie ușoară. Și ne-au pus pe noi pe linia întâi, să atacăm această Kletskaia, care era sus, pe deal. La 22 septembrie 1942, de dimineață, s-a început pregătirea cum e obiceiul de artilerie și au intrat băieții noștri în oraș, dar dacă erau unu la șapte, i-au dovedit rușii și au început să se retragă. Și eu eram alături de telefonistul batalionului, care ținea legătura între linia întâi și spate, și a venit un glonț și l-a omorât, iar eu am rămas cu telefonul. Și atuncea am dat telefon la divizie, la comandament, să ne trimeată repede ajutor pentru că pierdem lupta. Și mi-a răspuns, tot ce spun acuma voi da socoteală la Dumnezeu, mi-a răspuns un căpitan care era șeful biroului 2, biroul de informații și contrainformații, care era francmason. A spus că nu avem trupe ca să vă ajutăm și atunci a trebuit să ne retragem. În 2-3 ore, din 930 am mai rămas 32, restul - morți și prizonieri. Și atuncea, retrăgându-ne, eu am văzut cămășile de la proiectilele de *brand* 120 mm, adică cel mai mare calibru, care au fost o grozăvie pentru că făceau explozie și fragmentele de metal nu săreau în sus, ci lateral, și cine era pe alături culcat îl lovea; mai bine era să fii în picioare decât culcat. Și cămășile de la proiectilele de *brand*, de culoare galbenă prezente acolo nu explodau. Asta este constatarea mea. Am început să cercetez, s-a scris și în presa comunistă după aceea. La arsenalul Armatei, unde-i acum Casa Poporului, erau agenți secreți comuniști care nu băgau exploziv în proiectile și proiectilul nu avea decât capsula de pornire și atât. Atuncea noi am făcut pregătire de artilerie fără niciun efect. Efectul ar fi fost colosal, linia întâi a rușilor ar fi fost distrusă că a fost un bombardament colosal, aveam patru țevi și repede se băgau proiectilele; era un ritm extraordinar. Am cucerit obiectivul dar n-am reușit să-l menținem. Batalionul meu a fost nimicit și de la divizia 13, de care aparțineam, căpitanul era din Cluj, nu a vrut să ne dea ajutor. Și atunci mi s-a trezit o bănuială, pentru că atacul din 19 noiembrie de la Cotul Donului nu a ținut seama, că sunt niște reguli la armată, și anume, că întâi începe pregătirea de artilerie grea, după

aceea începe artileria mai ușoară și după aceea pornesc tancurile însoțite de infanterie la atac. La 19 noiembrie s-a început pregătirea de artilerie grea, cu proiectile de 150 mm, care făceau o gaură în pământ cât casa asta.

R.I. – Erați colonel atunci?

I.N. – Nu, eram sublocotent, am ajuns colonel cu timpul.

Și au pornit atacul odată cu pregătirea de artilerie și înaintarea tancurilor. Încât, timp de 2-3 ore, în care, de obicei, se pregăteau cei atacați, nu a mai existat. Tunurile rusești trăgeau și ne-am trezit cu tancurile lor pe linia noastră. Și spre mirarea și spaima mea, au trecut de linia pe care erau plasate mine anticar; sunt ca niște ligheane cu capac, înăuntru se pune exploziv, trotil, deasupra au o capsă mică și, când trece ceva deasupra, explodează. Are trotilul acesta o forță extraordinară.

R.I. – Ce simțiți, domnule doctor, ce trezesc în Dumneavoastră aceste fotografii făcute de domnul Șoimaru, acum, după 70 de ani de la momentul despre care Dvs. ne povestiți?

Vasile Șoimaru (V.Ș.) – Iată aici, în această poză, este Kletskaia și aici este dealul unde stăteau românii, iar în vale erau rușii. Aici era o cazemată, unde stăteau doi ostași români și controlau valea. Aici acum este ridicat un monument al rușilor. Ei spun că doi ruși s-au aruncat peste cazemată dar nu au putut să spargă atunci frontul, l-au spart mai târziu. Aici mai este un tanc din filmul Dvs., distrus de către români, era tancul cel mai modern, de atunci, al rușilor, a cărui fabricare era sprijinită de către americani.

I.N. – Specialiștii noștri și cei germani au demontat motorul și au găsit lagărele de la tancurile T-34, care erau dintr-un aliaj american. Acest aliaj permitea motorului să ducă benzină, bombe etc. la distanța de 300 km dus și 300 km întors. Unul dintre ofițerii nemți, care era un sas din Codlea, îl chema Raimar, mi-a zis: "Domnule doctor, am pierdut războiul. Uite le-au dat americanii ceea ce noi de trei ani căutam să furăm de la americani, secretul aliajului ăsta care rezistă la tot, și uite le-a dat rușilor secretul, am pierdut războiul". Și rușii au fabricat aceste tancuri care au depășit cu 100 km pe cele nemțești. Cu aceste tancuri au rupt rușii

frontul la Gromki, așa se numea satul din preajma localității Kletskaia...

V.Ș. – Gromki era un cătun care acum nu mai există, a fost șters de pe fața pământului, nici pe hartă nu mai există punctul dat. Cu altă ocazie am să merg acolo și am să verific cu ajutorul unui localnic. Nici biserică nu există pe aproape, au distrus-o bolșevicii.

I.N. – Acolo, unde era biserica, în dreapta erau mormintele ostașilor noștri. Și era un mormânt mai mare decât blocul ăsta în care locuiesc, un mormânt de 30 de metri lungime și 20 metri în lățime. Acolo au fost îngropați morții de la Divizia 11, 13 și 14. Și preotul Popescu, era din Ștefănești, Argeș, stătea la marginea gropii uriașe și citea rugăciunile. Și i-am spus: "Hai, părinte, că se văd rușii!" Și el zice: "Domnule doctor, n-am terminat rugăciunile". Era un om conștiincios și l-au luat rușii prizonier. A murit acum doi-trei ani.

R.I. – Cum ați mai reușit să țineți legătura cu acești oameni, domnule doctor? Cum ați aflat că a murit acum doi-trei ani?

I.N. – Eu am fost medic, dacă a-ți auzit, la Racoviță, unde-s Colibașii. Lângă Colibași e un spital rural, că eu dacă am fost pe front în Răsărit, rușilor, comuniștilor, după ocupație nu le-am convenit, mai ales că am refuzat să devin membru de partid comunist, m-au alungat din București. Am avut concurs de medic primar, am fost asistent universitar și nu puteam să fac nimic, și atunci mi-am dat seama că, dacă secretarul de organizație te pune pe listă, era condamnare la moarte. Așa se făcea; te împușca, te pune pe drum cu pancardul ăla la cap, c-ai furat de la cooperativă. Și mi-am dat seama și am fugit din București. Și m-am dus la un spital rural, unde am înființat secția de chirurgie, și am lucrat acolo. În felul ăsta am scăpat cu viață, că altfel mă omorau aicea. Batalionul din care făceam eu parte, ca medic, era din Târgoviște. Și mulți veneau la mine la Racoviță, la consultație; veneau de la Pitești, de la Târgoviște, și am putut să mai iau informație despre ei. De exemplu, căpitanul nostru, comandant, a avut șansă. Când a strigat: "Înainte, băieți!", i-a intrat un glonț pe gură și i-a ieșit prin spate. Și n-a avut nimica, domnule, cu mila lui Dumnezeu... Acest Popescu era preot

la Ștefănești. A scăpat din prizonierat după câțiva ani, m-am dus la el, mi-a povestit ce a îndurat el în prizonierat și cum a scăpat cu viață. Și acum câțiva ani a murit; era nițel mai în vârstă ca mine.

R.I. – Dar, să revenim la domnul Șoimaru și vreau să vă spun că a venit la București, de la Chișinău, special pentru ziua Dumneavoastră, în această minunată zi de 27 septembrie. Domnule profesor, de ce ați făcut drumul acesta? De ce v-ați dus la Cotul Donului și de ce ați venit la domnul doctor Iosif Niculescu?

V.Ș. – În vara trecută am mers la aromânii din Albania și Grecia, apoi, trecând prin Chișinău, m-am odihnit câteva zile, după care am plecat spre Stalingrad, azi Volgograd. Scopul principal era să ajung la Cotul Donului a doua oară. Prima dată am fost cu trei ani în urmă, în 2009. Atunci am fost la Kalaci pe Don, în sudul Cotului, dar, după aceea, la începutul anului curent (2012) am privit filmul cu dumneavoastră, *Eroism și jertfă pe Frontul de Est*, și ascultând povestea Dumneavoastră despre Cotul Donului, mi-am zis că vara aceasta mai merg o dată acolo. Nu știam cum să vă găsec, nu știam nici telefonul Dumneavoastră ca să precizez niște detalii, și am plecat. Am ajuns acolo pe data de 17 august. Toată vara n-a plouat, adică trei luni de zile n-a căzut un strop de apă, și când am intrat în Kletskaia s-a pornit o ploaie, am crezut că s-a spart cerul, nu puteam deschide ușa la mașină. A ținut 45 de minute încontinuu. Când s-a terminat ploaia și am vrut să deschid ușa a intrat apa în mașină. Acesta a fost un moment de neînțeles pentru mine, pentru că toată vara n-a plouat și, când ajung acolo, adică un român ajunge după 70 de ani acolo, s-a pornit așa o ploaie torențială. Dar nu s-a întâmplat numai acest lucru. Când s-a terminat ploaia și s-au scurs apele de pe dealuri m-am urcat pe dealul unde stăteau ostașii români în 1942, am făcut o cruce dintr-un copac uscat, am legat-o cu scotch și i-am pus un tricolor (o poză cu Tricolorul din albumul meu), și am pus-o acolo, pe un vârf de deal. Mi-a venit ideea aceasta târziu, trebuia să fac această cruce la Chișinău. Când mi-a venit ideea cu copacul mă gândem la tricolor, port un tricolor în masină permanent, dar de data aceasta nu-l aveam cu mine, și atunci mi-am amintit că am o poză cu "Tricolorul Independenței" în primul meu album, „Poeme în imagini”, am rupt foaia din album și am prins-o de cruce cu scotch. Am făcut o poză, am deschis un coniac și am băut un pic în

memoria celor 150 de mii de români care s-au prăpădit în creta de la Cotul Donului, în Stepa Calmucă și la Stalingrad, am lăsat sticla de coniac acolo, lângă cruce, și am început să strig de bucurie că am ajuns și am făcut lucrul acesta, că am pus o cruce acolo. Dacă mă auzea sau mă vedea cineva credea că-s un nebun. Eram cel mai fericit om din lume. Iar Roxana de la Radio România Internațional tocmai în ziua aceea s-a măritat. I-am trimis un mesaj-SMS de felicitare, prin telefon, de la Cotul Donului: „Felicitări și casă de piatră, de la Cotul Donului!!! Detalii, când revin în Patrie”. Și iată că i-am vorbit astăzi aici în București, despre acele detalii promise la Cotul Donului...

R.I. - Și s-a mai întâmplat o minune atunci cu domnul Șoimaru. S-a uitat pe kilometrajul mașinii...

V.Ș. - Când ieșeam din Kletskaia, întâmplător mă uit la kilometraj: și acolo se vedea numărul... 1942!!! Deci, în anul tristei aniversări a 70 de ani de la marea tragedie românească din anul 1942 de la Cotul Donului, făcusem exact 1942 km de la Chișinău, ocolind prin Poltava și Harkov, pe urmele lui Dimitrie Cantemir, ale lui Alexandru Hâjdeu, tatăl, și ale lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, fiul, până la locul acelei mari tragedii... Am fotografiat aceste cifre/acest număr, pentru că mi-am zis că n-o să mă creadă nimeni... Pe urmă mă uit în zare să văd întinsurile proaspăt arate ale stepei Donului, în speranța să văd printre brazdele întoarse de plugurile rusești vreo grămadă de oase românești... N-am văzut așa ceva în acel loc. În schimb am observat culoarea acelor brazde: era roșie ca drapelul neokominterniștilor de la Chișinău sau ca solul vulcanic pe care l-am văzut la aromâni, la frații noștri din Balcani. Aveam impresia că acea culoare a rămas de la sângele vărsat din venele celor 150 de mii de ostași români, căzuți la Don, în septembrie 1942 - februarie 1943. Desigur, n-am uitat să fotografiez, ca mărturie, și acele brazde roșii...

I.N. - În 1942, acest drum eu l-am făcut pe jos, vreo 2000 de km de la Tighina până la Cotul Donului... Dar la Morozovskaia ați fost, domnule Șoimaru? La Morozovskaia a fost comandamentul Armatei a 3-a, comandant era generalul Petre Dumitrescu. Eu pe vremea aia mă numeam Dumitrescu, pe urmă, după război, în 1962, mi-am schimbat numele în Niculescu...

V.Ș. – Da, am poze de la Morozovskaia și de la Surovikino pe râul Cir. Toate locurile despre care vorbiți Dumneavoastră în film le-am fixat fotografic.

R.I. – Despre care film este vorba, ca să le spunem ascultătorilor?

V.Ș. – „*Eroism și jertfă pe Frontul de Est*”, făcut în 2010, de Fundația Creștină *Părintele Arsenie Boca*. O minune de film, realizată de această Fundație cu participarea eroului nostru, Iosif Niculescu...

R.I. – Dar de ce v-ați schimbat numele, dle Niculescu?

I.N. – Vă spun, că e de glumă. Într-o zi de vară, în 1962, la Pitești, aflându-mă la volanul FIAT-ului meu, am încălcat regulile de circulație și miliția mi-a luat carnetul de șofer și, mai târziu, am mers la București, să-mi iau carnetul. Mă duc la șeful miliției, îi spun cine (și de la cine) sunt..., dar persoana respectivă zice: „Luați loc, tovarășe”, și cheamă un locotenent și-i zice: „Mă, du-te și vezi carnetul tovarășului Iosif Dumitrescu!”, așa mă chema, Dumitrescu. Ăla s-a dus și nu mai venea, dar comandantului nu-i convenea să stau eu acolo că auzeam diferite lucruri interzise mie... Trece aproape o oră, și ăsta enervat că nu mai venea, l-a chemat și-i zice: „De ce n-ai venit?”. Acela răspunde: „Să trăiți, tovarășe colonel, dar nu există tovarășul Dumitrescu Iosif”. Ăsta nici nu l-a căutat, și atunci mi-am dat seama de inteligența comuniștilor... Atunci mi-am dat seama că dacă-mi schimb numele de familie și documentele, poate scap de urmărirea lor și scap cu viață. Mai târziu am și reușit acest lucru și iată-mă la 98 de ani. Că cine știe cât o mai lungem.

...Eu cred, domnule Șoimaru, că această râvnă a Dvs., încununată cu succes, și posibilitatea care mi-a fost mie oferită, să fac acest film, că nu mie mi-a trecut prin minte, se datorează unui semn ceresc... Unul, măcar, dintre cei morți, acolo, la Cotul Donului, își are moaștele de sfânt în acel pământ și, Acela lucrează din Cer: m-a luminat pe mine să fac filmul, și pe Șoimaru l-a trimis la Cotul Donului în acest an al tristei aniversări... De aceea trebuie de găsit locul printre mormintele comune, de găsit moaștele aceluia martir, aceluia sfânt român, care zace în Stepă Donului... Îmi pare rău că eu sunt deja nonagenar, mai aproape de centenar, că m-aș mai porni o

dată pe jos la Cotul Donului, că mai țin minte potecile spre mormintele comune ale ostașilor români...

V.Ș. - Vă promit! Nu mor până nu mai merg o dată acolo, poate mă ajută Dumnezeu să fac ceva în acest sens...

I.N. - Să vă ajute Dumnezeu și Maica Domnului!

V.Ș. - Dar, poate-i luminează Dumnezeu pe actualii guvernanți ai României să se lase de bătăliile intestine, politice și financiare, și să convină cu rușii pentru niște săpături acolo, pentru inaugurarea de cimitire ale eroilor români căzuți acolo, trimiși la moarte sigură de statul român, pentru dezrobirea Basarabiei și a Bucovinei... Pentru că România, întreaga Europă de Est, este plină de cimitire ale soldaților ruși, pe când în Stepa Calmucă, la Cotul Donului, în Caucazul de Nord, în Crimeea, la Dalnik, lângă Odesa etc. nu veți găsi niciun cimitir în memoria ostașilor români, căzuți pe Frontul de Est... Se știe că pe Frontul de Est, România a pierdut circa 400 mii de români, morți... Cei din prizonierat, cei schilodiți, circa 250 de mii, nu-i pun la socoteală... Când mai ajung o dată acolo, am să plătesc un localnic, să meargă cu mine prin toate cătunele acelea, să-mi spună unde a fost cătunul Gromki și Biserica din cătun. Astă vară n-am putut ajunge prea departe acolo pentru că nu este drum, nici măcar de pietriș, și era o ploaie torențială, care m-a împiedicat să pătrund mai departe pe malul Donului. Dar să știți că am înțeles unde să mai caut, chiar dacă pe harta modernă a acestor locuri Gromki nu există. Poate-l găsesc data viitoare...

I.N. - Eu, acolo, la Gromki, am explorat terenul bine și am găsit pe malul Donului niște viloaie, adică niște săpături pe malul apei unde se strecura apa și curgea la vale și pe o viloaie din alea am găsit o cazemată din lemn, în ea erau biscuiți, gloanțe ș.a., și pe grinda principală de sprijin a cazematei era incrustat 1938 g.(od), adică era făcută cazemata în anul 1938. Nu avea patru vizoare, ci numai trei - sud, vest și nord. Curios lucru, spre est nu avea vizor, dar la est, la 14 km de acolo, peste Don, cu luneta se vedea linia ferată strategică... Noi aveam obiectivul principal să trecem Donul și să cucerim acea linie ferată, că dacă reușeam asta, rușii pierdeau războiul... Și aici, cred eu, a fost o mare trădare de Stat-Major, pentru că acea linie ferată mergea de la Astrahan la Moscova, pe

unde veneau ajutoarele americane și, dacă acest Stat-Major punea artileria noastră de 75 mm, nu era nevoie de cea de 120 mm, pentru că dacă bătea cea de 75 mm, care ajungea la 14 km, se termina cu acea cale ferată blestemată... Dar n-a fost să fie acea minune...

R.I. - Eu am aici istoria trăită de Dumneavoastră Iosif Niculescu sau Iosif Dumitrescu, e același om, și pe domnul Șoimaru, care iată a văzut după 70 de ani Cotul Donului și vreau să-l întreb, ce a simțit el când a călcat acolo, pe pamântul în care zac martiri români?

V.Ș. - Da, acolo, la Cotul Donului, în Stepa Calmucă și la Stalingrad s-au prăpădit circa 150 de mii de ostași români și, 70 de ani, cred eu, n-a fost nimeni acolo (dacă nu luăm în considerare vizita din anul 1949 în URSS, inclusiv cu escală pe bulevardul Stalin din orașul Stalingrad, a lui Zaharia Stancu, președintele de atunci al URSS, care n-a ajuns și n-a călcat și pe la Cotul Donului, care se află la 100 km spre Est de orașul lui Stalin). Am căutat în presă, în cărți, monografiile despre războiul de acolo și multe alte izvoare, în 70 de ani se pare că n-a călcat picior de român la Cotul Donului. Probabil că n-au fost acolo nici diplomații și nici măcar vreun spion român de azi... Aș fi foarte bucuros dacă măcar după această emisiune se va găsi cineva să spună: "Domnule, am fost și uite ce am văzut". Dar eu am ajuns acolo a doua oară: prima dată am fost în sudul Cotului Donului, la Kalaci pe Don, și am crezut că e suficient, dar când am privit filmul Dumneavoastră mi-am zis: *Nu, eu n-am văzut încă totul*. Și cu prima ocazie, peste câteva luni am și plecat. Pe 17 august 2012, am ajuns la Kletskaia. Când am trecut râul Cir, la vreo sută de kilometri de punctul final, Kletskaia, în stepă era încă soare, n-a plouat toată vara, era lumină, temperatură de 40 de grade. Dar când am ajuns acolo, pe dealul de deasupra orașelului, se întunecase de nu puteam filma panorama văii Donului și orașelul. Se părea că a căzut cerul peste Kletskaia. Ajungând în central orașelului s-a pornit o ploaie torențială mai rar întâlnită în aceste locuri. A plâns Dumnezeu de bucurie, probabil că, în sfârșit, a venit un român să-și "viziteze" frații după șapte decenii... Și când am ieșit din Kletskaia, vă spun sincer, nu am mai avut/simțit o victorie mai mare în viața mea, în cei peste 60 de ani trăiți până acum...

Dar în sud, la Kalaci pe Don, tot români erau, dle Niculescu? Și, dacă aveți informații unde luptau italienii și ungurii?

I.N. – Tot Cotul Donului era ținut doar de români. Pe când italienii și ungurii erau mai la nord de noi...

V.Ș. – La Raoul Șorban, în capitala sa lucrare, *Invație de stafii* (Editura Meridiane, 2003), pe care mi-a înmânat-o la conacul său din Stoiana, Cluj, am citit precum că: „Ungaria a participat la războiul antisovietic cu o armată – a II-a – compusă din 256 000 combatanți, dintre care cca 150 000 erau români, iar ceilalți proveneau din rândurile altor „naționalități” (slovaci, șvabi, ruteni etc.) *Dacă la Cotul Donului armata ungară a suferit cea mai dezastruoasă înfrângere din întreaga sa istorie modernă, pe planul intern al politicii de maghiarizare, înfrângerea militară, cu pierirea a 100 000 de români, morți și dispăruți, a reprezentat un succes în conformitate cu ansamblul doctrinelor ungare de maghiarizare a țării*”. (p. 179)

Așa, deci, la cei 150 de mii de ostași români căzuți la datorie în cadrul Armatei Române, se mai adaugă încă 100 de mii de români transilvăneni, maramureșeni, bănățeni etc. din cadrul forțelor maghiare... Eu am căutat locurile unde au fost înmormântați și ei, ungurii, pentru că am citit în presa periodică că statul maghiar a ajuns acolo, la Don, și a inaugurat cimitire ale ostașilor Armatei a II-a, pe când românii au treburi mai arzătoare acasă și n-au fost, n-au instalat acolo măcar o troiță. A trebuit să fac eu acest lucru în acest an la Cotul Donului... Mi-e și rușine, mă uit cum se bat la București politicienii între ei, nu știu pentru ce se bat, ei cred că o să trăiască două vieți și a treia, dar nu-și dau seama că o să vină vremea când o să răspundă în fața lui Dumnezeu pentru ceea ce fac ei astăzi, pentru batjocura față de memoria celor 150 de mii de ostași români căzuți la datorie în acele locuri de pe Frontul de Est. Zilnic se ciorovăiesc ca ultimii... în loc să caute și ei posibilitatea să se înțeleagă cu rușii, că toate cimitirele rusești sunt întregi și îngrijite aici, în România, dar românii n-au nici unul acolo, nici măcar la Dalnik sau Vigoda, lângă Odesa, nu există un cimitir românesc. Numai în orașul Odesa există unul, dar și acela este „mascat” sub denumirea de *Cimitir german*... În Cehia, Slovacia, în Basarabia, au fost inaugurate cimitire de onoare pentru ostașii români, sigur, acolo este altă situație, dar cum s-a putut să nu se întreprindă nimic în Rusia și Ucraina?

I.N. – Domnule Șoimaru, dar la Cernicevskaia ați fost? Acolo, la Cernicevskaia, a fost un aerodrom german pe care l-a apărât un

batalion românesc în frunte cu un maior, Duțoiu, și nu au plecat de acolo până n-a căzut la datorie și ultimul ostaș român, inclusiv maiorul Duțoiu. Și așa au putut nemții să-și ia toate avioanele și să le evacueze fără nicio pierdere. Gestul acestuia de mare vitejie, a fost recunoscut de Hitler care l-a decorat postmortem cu ordinul Crucea de Fier cu briliante. A fost atunci un bombardament îngrozitor, dar și de această dată am scăpat cu viață.

V.Ș. – Am încercat să găsec, această staniță Cernicesvskaia, știam despre ea, dar în direcția dată n-am găsit-o. Aerodromul era mai departe de front unde era mai liniște, dar după acel bombardament, probabil, stanița dată a fost ștearsă de pe fața pământului.

R.I. – Dar cum ați scăpat, domnule Niculescu, de ce credeți că ați scăpat ?

V.Ș. – Spun eu de ce! Dumnezeu a vrut ca informația domnului Niculescu să ajungă la noi, asta este, iar de la noi mai departe la lume...

I.N. – Cum a vrut Dumnezeu, doamnă, m-a protejat Dumnezeu, pentru că ce am spus eu aicea e numai o bucățică din tot ce am pățimit eu acolo, mai sunt și altele de spus. Și așa am descoperit, de exemplu, că mereu am fost sub apărarea Sfântului Maxim Mărturisitorul, dacă ați auzit de el, mare teolog și luptător pentru icoane, i s-a tăiat mâna dreaptă și limba ca să nu mai scrie și să nu mai vorbească. Și mi-am făcut o icoană a acestui sfânt, care m-a protejat acolo. De exemplu, într-o noapte mergeam, nu știam încotro, pentru că maiorul nostru, comandantul, am constatat, nu știa să citească busola, doamnă. Și, El, Sfântul, m-a inspirat, am schimbat direcția și am salvat 2000 de ostași la Kamensk, unde era podul peste Severski Doneț... Kamensk – înseamnă pe rusește *piatră*. La Kamensk era trecere peste Doneț și au făcut nemții un sistem sanitar de trenuri ca să evacueze răniții repede, pentru că rușii erau aproape, peste Doneț. Într-o zi mi-am luat răspunderea și, repet înaintea lui Dumnezeu, am dat 2000 de bilete de bolnavi, fără să fie bolnavi, și am evacuat 2000 de români și i-am scăpat (a fost o coincidență pentru că a existat și un ordin secret în acest sens, venit din țară, probabil cu întârziere – V.Ș.), pentru că a fost trădare și în armata germană. Au trimis

nemții 14 divizii și în loc să le strângă și să atace odată cu 14 divizii, care reprezintă o forță mare, au băgat câte una. O băga, trecea Donețul și rușii pac, pac, o lichida, venea alta și așa au prăpădit aceste unități. Asta a fost o greșeală, mai curând trădare de Stat-Major. Cum bagi tu câte o divizie când știi ce este dincolo, adică erau tancuri T-34?...

V.Ș. - Au avut și nemții acolo reprezentanți ai partidului comunist. La noi se numesc reprezentanți ai Kominternului, ai Internaționalei comuniste.

I.N. - Sigur că da, și nu puțin... Am mai avut un moment eroic, când un sublocotenent de infanterie, Ailenei Constantin îl chema, orfan din Primul Război Mondial, mama lui era văduvă, bărbatul ei a murit tot pe front cu rușii, în 1917, și el a cerut și a plecat pe front voluntar. Și când ne-am retras noi de acolo de la Doneț, el ne-a acoperit, cu o mitralieră, retragerea a două mii și ceva de oameni. El a stat pe o potecă între două văi și a tras cu mitraliera până l-au reperat rușii și au tras un proiectil. Nu s-a ales absolut nimic din el. Dar ne-a asigurat retragerea la două mii și ceva de oameni. Îmi zisese: „Domnule doctor, a murit tata, voi muri și eu aici”. Și a murit acolo. Pulbere l-au făcut. Și exemple de eroism românesc acolo nu sunt puține și ceea ce vă zic eu nu sunt citate din luările de cuvânt ale oficialităților...

E greu să vorbim despre lucrurile astea. Fără să vreau, și la vârsta asta, când îmi aduc aminte de unele momente de acolo mă trec fiorii și mă podidesc lacrimile. Repet, cred că acolo sunt moaștele unui sfânt. Dacă aveți entuziasm și forță, domnule Șoimaru, să vă duceți acolo să căutați, pentru că știți ce a cerut Sfânta Paraschiva de la Iași, ca și Sfântul Dimitrie Basarabov. Au îngropat peste ea în cimitir pe altul, un marinăr bolnav de holeră, și s-a arătat unui călugăr din comuna respectivă și a spus: „Luați-l pe ăla de deasupra mea”. S-a arătat de mai multe ori și s-a săpat acolo. Au găsit sfintele moaște ale Sfintei Paraschiva.

R.I. - Dar Dumneavoastră, domnule doctor, nu credeți ca sunteți și Dumneavoastră un sfânt?

I.N. - Nu, vai de capul meu, nu, asta e lucru greu, sfințenia e lucru greu.

V.Ș. – Dar putem să spunem că sunteți curat ca un sfânt. Dați-ne voie noi să spunem asta.

I.N. – S-ar putea. Îmi vine greu să fiu de acord...

V.Ș. – Pentru că Dumneavoastră, fără să ne vedem și să vorbim vreodată, m-ați convins să merg la Kletskaia, să instalez o cruce și un tricolor. Tot Dumneavoastră m-ați adus azi aici, la București, în ziua Dumneavoastră de naștere. Un om simplu nu poate face așa ceva. De ce nu ne dați voie să credem așa?

I.N. – Vreau să vă spun, am un nepot care lucrează în domeniul metalurgiei și mi-a promis că dacă am nevoie îmi face o cruce de fier. Puteți s-o duceți acolo?

V.Ș. – Trebuie s-o duc dezasamblată ca să nu am probleme cu ucrainenii și cu rușii la granițe, ca să pot s-o assemblez acolo. Ne mai gândim. Până la centenarul Dvs. mai avem de trăit doi ani și ne mai gândim până atunci cum să vă fac un cadou la frumoasa aniversare de 100 de ani.

I.N. – Să te audă Dumnezeu!

V.Ș. – Să mă audă Dumnezeu!

I.N. – Eu mai am și altele de spus, nu numai asta.

V.Ș. – Să ni le spuneți, că noi încetișor le vom rezolva pe toate.

I.N. – Ce este foarte important în momentul de față, din punct de vedere religios, este că în Grecia este un efort extraordinar de a se desființa Muntele Athos, sub motivul să-l facă zonă turistică, chipurile, ca să câștige țara bani. Cum să fie desființat Muntele Athos, doar acolo a fost Maica Domnului. Prima biserică creștină pe teritoriul Europei este acolo. Acolo a fost Maica Domnului, a naufragiat, ca să zic așa, cu Sfântul Ioan și au făcut o biserică și au întemeiat creștinismul pe pământul european la anul 39-40 al erei creștine și masoneria de azi vrea să desființeze acest Sfânt Munte.

V.Ș. – Criza de astăzi din Grecia nu cumva are și scopul acesta?

I.N. – Categoriec, fără discuție. Eu am fost la cele două muzee de arheologie de la Salonic și de la Athena, păi ce au grecii acolo e 500 de miliarde de euro. Fel de fel de piese, statui, scoase de acolo,

tezaur adevărat. Alea dacă s-ar vinde ar scoate toată datoria. Asta e numai planul ca să desființeze ortodoxia grecească. Pentru că majoritatea episcopilor greci sunt masoni. Dacă știți ce înseamnă masonerie...

V.Ș. - Noi cunoaștem pe viu ce înseamnă Komintern, sau chiar, Neokomintern...

I.N. - Asta și este... Se lucrează la izgonirea Maicii Domnului din biserică, pentru că dacă n-ar fi fost Maica Domnului, nu ar fi fost creștinismul, pentru că puritatea ei spirituală și trupească, fără discuții, a fost așa de mare, încât a făcut posibilă prezența Fiului lui Dumnezeu. Și Ea nu a putut să fie nici ispitită, nu să facă păcat, de aceea antihrist nu are putere asupra Ei. El are putere asupra sfinților, care au fost oameni, au păcătuit și ei, mă rog, s-au pocăit, dar Ea n-a fost nici măcar ispitită. De aceea singura armă, singura forță împotriva lui antihrist este Maica Domnului. Poporul român trebuie să stea zi și noapte în genunchi înaintea Icoanei Maicii Domnului să se roage să ne apere, pentru că antihrist a pătruns deja în fortăreața românească, în biserică, unde au fost și mai sunt preoți comuniști.

R.I. - Verigheta este simbolul iubirii, simbolul perfecțiunii, de când o aveți pe deget?

I.N. - De când m-am căsătorit, din 1938, și de atunci n-am scos-o de pe mână.

V.Ș. - Și soția Dumneavoastră?

I.N. - Nevastă-mea a murit acum 10 ani. A făcut șase copii și i-a crescut cum a putut și ea, în vremurile alea grele. Ca să cumperi un palton trebuia să strângi 110 puncte și colectai de la unu 5, de la altul 10 ca să poți să-ți cumperi un palton. Așa a fost cu îmbrăcămintea după intrarea rușilor în România.

V.Ș. - Cine mai locuiește aici cu Dvs?

I.N. - Acum nimeni, sunt singur.

V.Ș. - Aveți copii în București?

I.N. - Copiii mei: trei sunt plecați, unul e în Franța, unul în Germania și unul este tot pe undeva, iar trei sunt aici, în București.

V.Ș. – Ei vă vizitează? Când eu vă sun la telefon, răspunde cineva; este nora?

I.N. – Da, mai e o fată care mă ajută. Îi aștept pe copii să vină la ziua mea, aceștia trei care sunt aici, în București. Termină serviciul și vin.

R.I. – Dar pe Dumnezeu când l-ați descoperit, înainte de război sau după?

I.N. – Și înainte, și după, dar și în timpul războiului, doamnă.

V.Ș. – Toată viața cu Dumnezeu.

I.N. – Iată cum a fost. Eu am făcut prima lucrare românească de meteopatologie. Am observat că la aceeași operație, să zicem, de apendicită, oameni comparabili ca vârstă, ca forță, făceau șoc operator deosebit, unii nu aveau nimic, alții mai rău. Și am făcut o cercetare să văd dacă factorii aceștia, presiunea atmosferică, umiditate, insolație, au vreo influență asupra șocului operator. Și am făcut niște curbe; am fost la Institutul Meteorologic pentru asta. Am făcut comunicarea și am descoperit că grupa B3, care e specifică asiaticilor, face șocul cel mai mare la operații și atunci trebuie să-ți iei măsuri de precauție. Acolo am cunoscut pe un profesor de fizică, George Giurgea, era prin anii 1947-1948, și el zice: "Domnule doctor, vreți să vă însoțesc până acasă?". El era mult mai în vârstă decât mine, și trebuia eu să-i propun asta, și-mi spune: "Domnule doctor, să nu vă speriați, dar eu văd și dincolo". "Și ce ați văzut?", întreb eu. Zice: "Dumneavoastră sunteți negru până aproape de inimă, dacă se ridică negrul mai sus, muriți pe loc". Într-adevăr, eram foarte tulburat cu presiunea de înscriere în partid și cu pericolul concedierii de la serviciu... Și, zice el: "Duceți-vă la biserică și cereți preotului să vină să vă citească molitva Sfântului Vasile". Eu mă duc la biserică și vorbesc cu preotul respectiv, care a venit, mi-a citit și din acel moment m-am întors la Dumnezeu, m-am dus regulat la biserică și toate cele în legătură cu asta. În anul 1952 am depus cerere să fac cursurile fără frecvență ale Facultății de Teologie ca să mă fac preot, dar nu mi s-a aprobat.

La cererea mea în privința asta, mi s-a spus să mă duc la Școala de cântăreți. Și m-am gândit: eu, doctor în științe medicale, asistent universitar, medic primar, și să mă mai duc și la școala de cântăreți de biserică? M-am dezis de acest îndemn...

R.I. – În ce v-ați făcut specializarea în medicină?

I.N. – În chirurgie, sigur, în chirurgie generală.

R.I. – Dar ce rol are Dumnezeu în vindecarea cancerului? Că Dumneavoastră ați descoperit o metodă de tratare a cancerului ganglionar. E singura metodă?

I.N. – Are, Dumnezeu are acest rol, pentru că boala cancerului este o boală a hibridizării, a corcirii, când două linii genetice se întâlnesc dar nu se potrivesc și canceroșii sunt fiii unei astfel de uniri, sunt hibridi, cum se zice, adică moștenesc și de la tată, și de la mamă, dar care nu se potrivesc. Am descoperit lucrul acesta din literatură, bineînțeles, de la tutun. Tutunul are 16 varietăți, orice varietate încrucișată prin polenizare cu tulpina fundamentală, cu mahorca asta, face cancer. După ce m-am întors în București, că și asta a fost o poveste mare, în 1979 mi-au dărâmat casa, prima casă a mea din Mioveni, și după aceea m-am întors de la Racovița în București. De atunci, zi de zi am fost la Academie, la bibliotecă, și am studiat. Am zeci de dosare. Și când să mă apuc să punem în practică ceea ce am descoperit teoretic, m-am îmbolnăvit, sau m-au îmbolnăvit, de niște paraziți de nu pot șede...

R.I. – De ce v-ați îmbolnăvit?

I.N. – E de răs, doamnă, e de răs. Am început să am mâncărimi la șezut. Fac analize și gădesc... De atunci până astăzi, nu știu cum, am fost inoculat cu șapte feluri de paraziți. Am luat la medicamente, mi-au distrus rinichii și nu am putut să mă mai ocup. S-a îmbolnăvit și nevastă-mea și a murit. Am rămas singur și stau concluziile mele, pe care nu le pot scrie că nici nu mai văd bine acuma.

R.I. – Concluziile despre cancerul ganglionar?

I.N. – Da, după război au fost în București foarte multe cazuri de boală *Hodgkin*, adică cancer ganglionar, aproape că o epidemie.

R.I. – Și pe mulți i-ați vindecat?

I.N. – Da, pe mulți i-am vindecat cu metoda aceasta. Atunci am primit o scrisoare de la doi doctori englezi, care au citit comunicarea mea de la Facultatea de chirurgie, și m-au rugat să le dau niște amănunte despre tratamentul meu. Și când eu citeam scrisoarea, nu

știam engleza decât cu dicționarul, sună soneria de la ușă. Au venit doi ofițeri de la Securitate la mine și m-au găsit cu scrisoarea englezilor în mână. Îmi zic: "Bună ziua, tovarășe Iosif. Ați primit o scrisoare din Anglia?". „Da, zic, iat-o”. "Știți că nu-i voie să aveți corespondență cu străinătatea?"

S-a zis cu corespondența mea cu englezii și cu știința dată...

V.Ș. - Toate pozele de la Cotul Donului rămân la Dumneavoastră. Să aveți o amintire de la mine. Am să le public pe 19 noiembrie curent (2012) în presa de la Chișinău și București. Pe una din ele o s-o folosesc pe o copertă de carte, care deocamdată este un secret. Dar acest film al Dumneavoastră, care m-a impresionat foarte mult și care m-a făcut să plec pentru a doua oară la Cotul Donului, *Eroism și jertfă pe Frontul de Est*, o lucrare finanțată de „Fundatia Creștină Părintele Arsenie Boca”, îl voi promova cum pot mai bine... Consăteanca mea, acum stabilită la București, doamna prof. univ. dr. Zamfira Mihail, a fost în această vară la mormântul lui Arsenie Boca, la mănăstirea Prislop. Vara viitoare voi pleca și eu acolo ca, pe urmă, să pot merge și la Cotul Donului. Nu vreți să mergeți cu mine, domnule Niculescu?

I.N. - La Sfânta Mănăstire, dacă mai rezist până atunci, merg. Știți de ce? Pentru că l-am rugat pe domnul Filip să dea un telefon acolo și să vorbească cu una din călugărițele pe care le cunoaște, să facă rugăciuni pentru Basarabia. Pentru că Părintele Boca a spus așa: după ce voi muri, veniți la mormântul meu că am să vă ajut mai bine decât vă pot ajuta de aici, de pe pământ. Și merg cu orice risc o fi, să ne rugăm pentru Basarabia...

V.Ș. - Mergem să ne rugăm pentru reîntregirea României.

I.N. - Da, pentru că neamul getic a făcut între Marea Baltică și Marea Neagră, pe Vistula și Nistru, de-a lungul mileniilor, zăvorul care a oprit invazia asiatică asupra Europei. Când au fost geții, urmașii lor din nord, lituanienii, urmașii lor din sud, basarabienii, care se numeau tirageți, cei de acolo se numeau samogeți, ei au apărat de la răsărit, Europa, care a putut să stea să-și vadă de treabă și să dezvolte creștinismul, știința, arta, cultura europeană.

R.I. - Mai am trei întrebări, domnule doctor, să vă pun astăzi. Ce vă doriți în această zi în care împliniți 98 de ani?

I.N. – Să-mi ajute Dumnezeu să pot reuși o modificare a Crezului și a numelui Domnului Iisus Hristos, care este greșit folosit de biserică și să șteargă din rugăciunea către Maica Domnului unde îi zice „femeie” care este o insultă la adresa Maicii Domnului: „Binecuvântată ești, Tu, între femei și binecuvântat este rodul pântecelei Tău”. Este o erezie și o insultă pentru că Maica Domnului nu a fost femeie. Maica Domnului a fost fecioară înainte, în timpul și după naștere. Ei nu i se poate aplica termenul de „femeie”.

R.I. – Mai e femeie și om, om și femeie, poate în sensul ăsta e femeie?

I.N. – Numele ei este *Nemuritoarea Fecioară Maria*.

R.I. – Și numele lui Iisus Hristos?

I.N. – Numele lui Iisus Hristos este o problemă teologică care mă depășește... Dar să se spună nu Domnul, *Domnul* nu este un nume, e un apelativ, ci *Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu*. După cum evreii pronunțau IAHVE și se rugau, Dumnezeu le împlinea orice cerere, și noi, când spunem Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ne rugăm de ce e nevoie și ne ajută. Dar la numele, *Domnul*, nu răspunde pentru că el este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

R.I. – Pe 19 noiembrie 2012, la 70 de ani de la momentul Cotul Donului, ce aveți de spus poporului român și în general oamenilor? Aveți un mesaj pentru ei?

I.N. – În legătură cu Cotul Donului pot să le spun oamenilor că niciodată Armata Română nu și-a închipuit că va putea cuceri Rusia. Nici nu avem noi nevoie de țara lor. Avem țara noastră, bogată și frumoasă. Armata Română a fost pe Frontul de Est ca să dezrobească teritoriile românești, Basarabia și Bucovina, și să-L ducă înapoi pe Iisus Hristos. Preoții noștri din armată nu reușeau cu botezul, cu rugăciunile, cu împărțășania populației slave care de douăzeci și ceva de ani nu mai auzise de Dumnezeu și de preoți, aceștia fiind împușcați de bolșevici. Noi ne-am dus să restabilim creștinismul în Rusia bolșevizată. Asta a fost.

R.I. – Păi da, dar erați cu aliații germani. Dar scopul aliaților nu era ăsta.

I.N. – Noi nu ne-am înțeles cu nemții până la urmă, pentru că eu am asistat la scene oribile în retragere, se agățau și soldații români de camioanele lor să urce să se retragă și nemții cu picioarele, cu cizmele, le dădeau în cap românilor, să-i dea jos. Iar eu odată, într-o gazdă rusească, am găzduit în două camere, într-una am fost eu cu ordonanța și într-una au fost doi nemți. Și stând la masă împreună, unul din nemți se juca cu niște gloanțe *dum-dum*. Eu zic: "Domnule, ce faci cu astea? Nu e voie, este interzisă folosirea gloanțelor *dum-dum*". Vârful lor nu este ascuțit, este tăiat, și atunci ele nu fac rană mare la intrare dar la ieșire, în orice parte a corpului pe care o lovește e mortală. Și zice unul, nemțește, că ele-s pentru câini. Eu îi răspund că n-am văzut câini în Rusia. Dar el zice că rușii nu sunt oameni, ci câini; și mai zice să-l las cu „Doamne miluiește, Doamne miluiește” ... Adică gloanțele erau pentru ruși. Eu m-am supărat pe el și zic: "Domnule, dacă îi luați rusului rugăciunea creștin-ortodoxă, vom pierde la sigur războiul și este absolut neumană folosirea acestor gloanțe *dum-dum*". Desigur, n-au mai ținut cont de lecția mea de morală creștină până la pierderea războiului...

R.I. – Și în ziua în care nu veți mai fi, cum vreți să-și aducă lumea aminte de Dumneavoastră?

I.N. – Știu eu, ce pot să spun? Să-și aducă aminte de un pârlit de doctor ca mine, care a operat la țară cu ace de cusut nu cu ace chirurgicale, cu ațe de cusut cu fire de mătase din viermi pe care i-am crescut tot eu. Să-și aducă aminte de un doctor care și-a făcut treaba bine pentru că veneau de la mare distanță la mine la operații, nu se duceau la spitalul județean. Așa să rămân în memoria oamenilor...

Consemnare de **Roxana IORGULESCU-BANDRABUR** și
Vasile ȘOIMARU

27 septembrie 2012

V. EI AU SUPRAVIEȚUIT MĂCELULUI DE LA COTUL DONULUI. ȘI ÎNCĂ SUNT ÎN VIAȚĂ, CA SĂ NE POVESTEASCĂ...

Cea mai mare catastrofă militară care a implicat vreodată Armata Română e legată de ultima conflagrație mondială. Ecoul tragicilor evenimente de pe Frontul de Est încă nu s-a stins. Se împlinesc 70 de ani de la operațiunile militare care au înclinat iremediabil balanța, în cel de-al Doilea Război Mondial, în defavoarea Axei.

În noiembrie 1942, după o înaintare în forță a armatelor Axei, trupele sovietice au oprit pe Don și la Stalingrad iureșul dinspre Vest. După cucerirea Crimei, ostașii români, însumând aici efectivele Armatei a 3-a și Armatei a 4-a, au primit, conform strategiei de luptă aparținând Germaniei (și contestată de generalii români, inclusiv de mareșalul Antonescu) cele mai dificile poziții de luptă. Îmbătat de succesul legat de Crimeea, Hitler atacă simultan atât Stalingradul cât și pozițiile care vizau cucerirea Caucazului, cu bogatele sale resurse energetice necesare războiului. Grupul de armate B, care includea și trupe ale Armatei a 4-a Română, avea ca obiectiv cucerirea Stalingradului. Grupul de armate A, cu Armata a 3-a Română în componență, avea ca obiectiv pătrunderea în Caucaz. Armata a 3-a Română a primit un segment de front de cca 150 km, pe malul drept al Donului, în zona în care Armata Roșie avea cele mai puternice resurse operative, iar Armata a 4-a a fost plasată în aripa stângă a Armatei a 6-a germană (angajată în Bătălia Stalingradului). Armatei a 4-a i se repartizase un segment de front de peste 300 km, mult peste capacitatea ei de acoperire.

Pe 19 noiembrie, foarte de dimineață, Armata Roșie a început ofensiva chiar în sectorul de front al Armatei a 3-a Română. Lipsurile legate de resurse, erorile de strategie impuse de generalii lui Hitler, precum și indisponibilitatea forțelor de rezervă, redistribuite în sprijinul trupelor de la Stalingrad etc. au determinat o disproporție copleșitoare în această înfruntare, în favoarea inamicului. Ca urmare, Armata Sovietică reușește chiar în acea zi să spargă frontul aflat în responsabilitatea Armatei a 3-a Română, în

două zone, lărgimea acestor „pungi” cucerite fiind de cca 20 km, ambele, iar adâncimea de cca 20 km, respectiv 40 km.

Bătălia a continuat și în zilele următoare, evidențiindu-se eroismul ostașilor români în încercările de reperiere și de menținere pe poziții. E relevant, în acest sens, cazul generalului **Sion Alecu Ion**, care, pe 23 noiembrie 1942 (căzuse deja celebra grupare Lascăr) preia comanda resturilor provenite de la trei divizii românești, cu un efectiv de 3326 de ostași. Au luptat până la terminarea muniției. Ultimele cartușe le-a împărțit celor rămași în viață chiar generalul, care a căzut ultimul, odată cu șoferul său personal.

Veteranii de război care au supraviețuit măcelului de la Don au editat în 1997 lucrarea memorialistică *Veteranii pe drumul onoarei și jertfei, 1941-1944*, în cinci volume. În vol. V al cuprinzătoarei realizări editoriale, *De la Stalingrad, la Bătălia Moldovei*, sunt reconstituite și epopeile militare de la Cotul Donului și Stalingrad, din toamna anului 1942 și din iarna care a urmat; unele informații din volum constituind, până aici, și suportul acestui demers publicistic.

* * *

Între supraviețuitorii luptelor de la Cotul Donului și Stalingrad, patru dintre ei trăiesc, cu privilegiul unui supliment de vârstă dăruit de Cel de Sus, în comuna Miroslovești, județul Iași. Bravii ostași de la Cotul Donului își duc povara bătrâneții depănându-și amintirile de război pe băncuțele de la porțile gospodăriilor aflate acum în grija copiilor, ajunși și ei în pragul neputinței aduse de vârstă.

În satul Soci din comuna amintită își au gospodăriile **Ion (Nică) Paiu**, de 92 de ani, și **Mihai Dascălu**, de 91 de ani, iar în satul Mitești, frații **Eugen** și **Vasile Isachi**, primul de 91 de ani, iar celălalt de 92 de ani. Faptul de a-i prinde în viață chiar în acest an comemorativ al luptelor amintite și de a-i intervieva ne-a prilejuit o emoționantă lecție de istorie vie, dincolo de răceala abstractă a documentelor.

Verii Vasile și Eugen Isachi îl aveau pe Frontul de la Răsărit și pe cel de-al treilea, pe Ion (frate cu Eugen), care n-a avut norocul să scape cu viață. L-a sfârtecat o schijă undeva în Bucovina, în timpul retragerii. Cei doi veri întorși acasă au fost și ei răniți la picioare și la mâini. „Era să fim ca-n poezia aceea a lui George Coșbuc: <<Trei,

Doamne, și toți trei!>>”, ne surprinde moș Eugen. Și tot el ne înștiințează: „*Dar să știți, măi băieți* (între „băieții” cărora li se adresa, doi trecuseră binisor de 60 de ani), *că la Miroslovești a fost o mamă care și-a smuls părul din cap strigând: <<Treii, Doamne, și toți trei!>>*”. Și veteranul Eugen Isachi, schițând o grimasă ce tindea spre plâns, le pronunță numele celor trei flăcăi mândri ca brazilii, căzuți tustrei la Cotul Donului: **Ion, Gheorghe și Costache Păduraru**. Apoi, bătrânul veteran, atins în zona aceea sensibilă a memoriei sale, născută din cea mai crudă experiență umană, schimonosit de accesele de plâns, ne uimește prin trăinicia faptelor asimilate în mintea omului simplu.

„Am văzut iadul pe pământ. Trăgeam cu pușca doar să alung moartea; moartea era rusul. Tovarășul meu bun, soldatul Potop Alexandru, și-a prăpădit de tot tăria și s-a împușcat singur în cap, ca sa moară repede. Pe dom' colonel Gumă l-au luat prizonier sub ochii mei. Priveam din tranșeu, cu cei care mai erau vii, cum l-a prins ceata de partizani ruși. Colonelul avea deja înfiptă în spate țeava de automat rusesc și n-avea-ncotro. Dacă trăgeam, murea de glonțul nostru. La câteva ceasuri mai încolo, într-un răgaz pentru adunat răniții, că erau gemete și strigăte de ajutor și în românește, și în rusește, ne-am repezit în atac, conduși de dom' capitan Armeanu, ca să-l salvăm pe colonel. Își săpa singur groapa. Asta făcea ofițerul nostru când l-am găsit. Am pus rușii pe fugă, dar l-am lăsat zălog morții pe dom' căpitan Armeanu, în prăpădul care tocmai pornise cu tancurile și aviația. O schijă cât un grăunte îl nimeri chiar în inimă. Aproape nu se vedea pe unde i-a înțepat pieptul. Au murit atunci și dom' locotenent cololonel Sorescu, și sublocotenentul Popescu... Of! A fost mai grea lupta la retragere decât la înaintare. Doamne! Cum se mai ruga la mine un soldat basarabean, cu pantecele flenduri, să-l împușc! Și n-am putut ...”. De-aici încolo n-a mai putut scoate nicio vorbă moș Eugen. Plânsul său ne-a copleșit și pe noi. Ne simțeam vinovați că am răscolit jarul din sufletul celui pe a cărui suferință trăim fără merite care să ne puna în cumpănă viața. La despărțire i-a revenit puterea, atât cât să strige după noi, cu o nedisimulată mândrie: „*Să scrieți că... am dat mâna cu dom' Mareșal Antonescu!*”

Vasile Isachi, mult mai umilit de bătrânețe decât vărul său, cu barba tremurândă și ochii ascunși în găoacele de sub frunte, ținut să

înceapă povestirea cu informații despre inamicul Iarna; iarna rusească, venită devreme prin părțile acelea. El, pe lângă faptele de arme, avea în primire și magazia de efecte; și ne înștiință cu anumită mândrie că a avut grijă ca soldații români din unitatea sa să primească, după nevoi, măcar încălțăminte corespunzătoare, că mantalele erau „*de partea rușilor*”, adică „*nu prea erau, iar câte erau lăsau gerul să pătrundă în oase*”, ne lămuri veteranul. El nu-și aminti prea multe din anul acela, ci doar cum și-a pierdut pe cei doi tovarăși de arme din vecinătatea meleagurilor sale, pe Dumitru Bejenaru din Mircești (Iași) și pe Gheorghe Airinei din Ruginoasa (Neamț). Pe unul îl avea în stânga și pe celălalt în dreapta sa când au fost împușcați. Și-a mai amintit moș Vasile și cum a căzut prizonier, împreună cu câțiva ostași de trupă și un ofițer român, la o împresurare a rușilor. Ofițerul reușise să dosească bine, la percheziție, busola, iar el, miteșteanul, o lanternă „*pe care o aveam de la un soldat italian, de când s-o făcut schimbul de trupe, la Klička (Kletskaia)*”, reușește bătrânul, pocind denumirea, să-și amintească și o localitate de pe linia frontului. Și cum aparatul vorbitor al bătrânului avea multe piese lipsă, am deslușit greu de la el aventura grabei eliberări de sub escorta învingătorilor. Cu urechea aproape de gura povestitorului, am aflat că rușii, pe timpul nopții, și-au închis prizonierii („*vreo zece*”, estimă el) într-o baracă careia i-au blocat ușa cu un drug de lemn, în timp ce rușii, amorțiți de alcool, s-au culcat într-o baracă vecină. Soldatul de la Mitești a propus pe loc un plan de evadare, nevalidat de ceilalți prizonieri, dar pus în aplicare. A găsit o scândură mai putredă în tavan, a dislocat-o cu grijă și, ieșind, le-a legat paznicilor ruși ușa cu o bucată de sârmă. Și-a eliberat tovarășii, apoi au sărit în râpa umplută cu zăpadă din apropierea barăcilor. Aceasta le-a „*deschis drum*” spre o pădure. Și, în dezordinea aceea a împresurărilor și despresurărilor, n-au mai avut posibilitatea să se alăture resturilor de trupe românești. Au hotărât atunci, în miez de iarnă străină, „*cam pe la Crăciun*”, ne lămuri el, să se folosească de cele două „*instrumente din dotare*” (busola și lanternă italiană) și s-o pornească spre Țară. „*N-am mai stat noi să socotim că Țara era la vreo două mii de kilometri*”, face moș Vasile o paranteză. „*Și uite-așa, dragii mei, de Paști am sărutat pământul ogrăzii. Numai că o trebuit să zac prin spitale o vreme, căci mi-au rămas picioarele numai cu oasele; carnea de pe ele mi-a*

curs pe drumul rusului. Apoi, după ce m-am vindecat, am luat iar pușca, să le pun opreliște rușilor, care năvăleau ca hunii. La Iași m-a agățat o schijă de picior, aproape să mi-l reteze, și gata cu războiul' pentru mine. Iar tovarășii mei, ca să vezi pozună, s-au alăturat celor care ne-au împușcat pe capete la Cotu' Donului".

Mihai Dascălu din Soci se ține tare pe picioare, la cei 92 de ani, chiar dacă „*le mai scârțâie balamalele*” glumește veteranul căruia nu te încumeți să-i dai mai mult de 75 de ani. E roșu la față, rotofei, de statură medie și plin de viață. Vârsta nu i-a amorțit nici mintea, doar numai în „*sectorul memorie*”, ne avertizează el. „*Și e bine că-i așa* (continuă bătrânul cel tânăr), *căci greu e de purtat în minte prăpădul războiului*”. Știe doar că a luptat la Cotul Donului dar nu și mai amintește localitățile. Spune că a văzut acolo morți mai mulți decât au fost cei vii, întâlniți de el în restul vieții. Mihai Dascălu a scăpat neatins pe Frontul de Est și a fost numai bun de luptă și pe Frontul de Vest; „*... ca să mă pot rușina de mine când aud cuvântul curvă*”, se autoflagează fostul vânzător la cooperativa de consum din sat. „*În Ungaria însă, în timp ce treceam Tisa cu o barcă, cea cu coasa mi s-a arătat și mie, dar nu față la față căci nu cu mine avea treabă, ci cu sergentul meu, care era așezat dinaintea mea. Eu eram la vâsle. Trăgeam de ele când depărtând brațele, când lipindu-le, după cum e rostul acestui meșteșug. Și numai ce-l văd deodată pe sergent galben la chip și cu pieptul sângerând. De unde i-a venit glonțul?, m-am întrebat. Trimisul morții a venit din spatele meu. Eu ar fi trebuit să fiu ținta. Nici acum nu tăgăduiesc să cred că glonțul acela a trecut pe sub brațul meu în timpul vâsliului și s-a înfipt drept în inima nefericitului meu comandant de grupă*”. Și povestitorul încheie cu un oftat adânc: „*Așa a fost să fie. Nu la potopul de pe Don, ci la Tisa, aproape de casă*”.

Moș Nică Paiu ni s-a arătat ca un fulg de om, cu inima la vedere. Atâta energie avea acest bătrân de 40 de chile și numai de-un metru și jumătate, că a trebuit să-l zgâlțâim ca să se oprească din povestire, spre a-i dirija amintirile cu ajutorul întrebărilor precise: „*Moșu' Nică, de ce divizie, ori regiment ai aparținut? Și zi-ne niște localități de pe-acolo, ca să ne dumirim că povestești de la Don și nu din Munții Tatra, ori de la... Rovine!*” Și moșul, bătos, ne-o întoarce cu oarece țăfnă: „*D-apoi ce credeți dumneavoastră despre mine? Încă nu m-a atins damblaua, chiar dacă ar fi trebuit să se întâmple, după*

câte-am tras și după câți ani am adunat la răboj. Eu nu-s din acei care se dau viteji după război. Eu o spun pe cea dreaptă. Chiar și pe aceea că la-nceput mă sfiam să omor oameni, căci și cei din cătarea puștii mele erau suflete oropsite de vremuri, ca și noi. Îndreptam arma în direcția ordonată și închideam ochii. Lăsam pușca să-și caute rusu'. După o vreme, văzând cum moare tovarășul de arme ba în stânga, ba în dreapta, mi-am zis: <<Ce faci, Ioane, îți aștepți cuminte rându'??>. Și mi-am luat inima-n dinți, zicându-mi că la război îi musai să omori, ca să nu fii tu omorât. Și-acu' să vă lămuresc că nu bat câmpii."

Și, la măsura din mijlocul ogrăzii, la umbra bolții de vie, cu strugurii gata de prefăcut în vin, veteranul de la Soci deșira, cu limbajul întregului său corp, ghemul de amintiri născut din întâlnirea sa cu Istoria vie a Neamului: „*Am fost soldat în Regimentul 4 Cernăuți, din Divizia a 8-a, cu 12 (sic!) regimente în alcătuire. Eu am luptat întâi în Crimeea. La Sevastopol am fost încercuit, dar mi-o fost dat să scap cu viață. Am ajuns târziu, în toamnă, la Cotu' Donului, după marșuri de două-trei sute de kilometri. Făceam și câte 50 km pe zi. Pe 19 noiembrie 1942, când au început rușii atacul cu tunurile, de ziceai că s-a deschis cerul, eu și cu un alt soldat făceam de planton la bordeiul comandantului de regiment. Amândoi eram nemâncați de două zile, iar eu căutam prin preajmă găteje să încălzesc niște cafea rece pe care mi-o întinse mai devreme, din gura bordeiului, dom' colonel; că el urma să-și facă alta proaspătă. Încă nu se făcuse ziuă. O început urgia cu tunurile. N-o trecut mult și au ajuns la noi și infanteriștii ruși. Din tranșee, câteva ceasuri am înroșit și noi puștile. După care, camaradul meu o căzut secerat lângă mine, iar eu mi-am văzut, la lumina focului de pe cer, mâneca mantalei înroșită de sânge. N-am simțit durere și m-am repezit spre tovarășul împușcat. Dar n-am ajuns la el căci am simțit o săgetare în spate și o moliciume în corp, după care n-am mai știut de mine o vreme. Când m-am trezit din neștire, în jurul meu era larmă mare. Ostașii luptau în încercuire, căutând o ieșire. M-am târât vreo două sute de metri până la o căruță cu coviltir. Era un artilerist care acum culegea în atelajul lui răniții. O durat o zi până am ajuns la ambulanță, la Gromki. Aveam cizmele umplute cu sângele scurs din trup. Glonțul îmi intrase prin spate și-mi ieșise prin față, partea dreaptă. La această ambulanță eram vreo sută de răniți. Am fost pansați și lăsați în voia Domnului, căci toți cei*

sănătoși erau în panica retragerii. Se făcuse a treia zi de când nu dădusem nimic în gură și pierdusem atâta sânge. Nu voiam să mor și m-am târât în sat cerșind o cană de lapte de la o rusoaică (reproduce în rusește propoziția, pe care n-a uitat-o). Am primit-o, cu milă omenească, de la a doua gospodină, că primei rusoaice îi omorâse vaca un proiectil, nu se știe de-al cui. Vaca rusoaicei mi-a dat puțină putere ca să mă agăț cu disperare de unul din cele șase tancuri nemțești care se retrăgeau și ele. După vreo 20 de kilometri am recunoscut un autocamion românesc și le-am făcut semn soldaților să mă ia. Nu știu ce s-a întâmplat între timp, că m-am trezit în alt camion, nemțesc de data asta, plin cu prizonieri ruși. După o vreme, soldații nemți care aveau prizonierii în pază i-au abandonat, cu tot cu mine. Rușii, prizonierii abandonați, au intrat într-o casă, că se făcuse noapte. Îi așteptau pe-ai lor. Pe mine nu m-au luat în seamă. Din când în când îmi aduceau aminte că am să mor curând. Îmi făceau în ciudă, se bucurau. N-am simțit milă de la ei nici cât negru sub unghie. Asta m-a întărit în eforturile mele de-a rămâne în viață și am ieșit târâș la marginea satului, unde credeam eu că e direcția de retragere. Am avut noroc din nou de un camion cu ai noștri, care m-au dus la un spital de campanie. Saloanele erau bordeie cu paie pe jos, în care sălășluiau păduchi mari cum îs cei de porc. Șase zile m-am luptat cu moartea aici. Răniții mai ușor au găsit un siloz cu cartofi îngropați în pământ reavăn. Cum apa era foarte puțină, o foloseam numai de fiert, nu și de spălat cartofii. Au murit acolo într-o săptămână sute de răniți. Erau îngropați în gropi comune, câte douăzeci de cadavre. Fiindcă printre răniți erau și nemți, am avut norocul să mă ia și pe mine, cu cei mai grav răniți dintre români, un avion de-al lor. M-au dus într-un spital din Odessa. Acolo am aflat că eram dat dispărut pe o listă a regimentului meu. M-am vindecat greu și doar parțial. Am fost transferat la Cernăuți, de unde m-au și clasat, cu pensie de invalid de război. Răsplata asta am primit-o până s-a instalat și la noi regimul comunist. Ana Pauker și Dej mi-au luat pensia, căci o aveam pentru fapte de arme pe Frontul de Est, nu pe cel de Vest. Nu m-am plâns. Dumnezeu mi-a dat zile și m-a învrednicit și cu putere de muncă. Și acum muncesc, ce-i drept, nu la câmp, că mi-s bătrâne oasele”.

Și moș Ion Paiu, firav cât un pai dar cu sufletul semeț ca o stâncă, iradia de bucuria vieții. Întâlnirea cu el ne-a făcut să ne rușinăm că noi, generațiile de după război, scutiți de obolul nostru

jertfelnic adus Patriei, trăim pe seama demnității celor din stirpea sa. Căci ei purceseră în 1941 să reîntregească Țara, în speranța aducerii înapoi a Basarabiei și Bucovinei de Nord. Visul lor nu s-a împlinit, dar asta nu le scade meritele. În război, eroi sunt și de partea învingătorilor, și de partea învinșilor. Iar noi, urmașii lor, avem datoria sacră să nu le uităm faptele, să respectăm demnitatea generației lui Ion Paiu din Soci, adăugată Istoriei Neamului Românesc.

EPILOG

Cei patru veterani din comuna Mirosllovești au fost căutați și găsiți de dr. Vasile Șoimaru de la Chișinău cu puțin timp înainte de a pleca la Cotul Donului, pe urmele faptelor lor de arme și ale jertfei camarazilor lor, cei ce și-au lăsat osemintele acolo. L-a însoțit și îndrumat prin cele patru sate ale comunei tânărul primar Ionuț Gospodaru. După ce s-a asigurat că bătrânii aceștia matusalemici sunt eroii de la Cotul Donului, i-a fotografiat cu emoție adâncă și mi-a lăsat mie misiunea să le consemnez mărturiile, dânsul continuându-și peregrinările sale osârditoare închinat Neamului. Pentru dr. V. Șoimaru, 19 noiembrie 1942 și Cotul Donului reprezintă frângerea aripii speranței, cu privire la recuperarea Basarabiei și Bucovinei de Nord din ghearele Rusiei bolșevice. Găsirea celor patru veterani cu gospodăriile la Mirosllovești, județul Iași, comună aflată pe frontul Moldovei, rupt la 23 august 1944, are o noimă pentru demersul basarabeanului Vasile Șoimaru, căci aceste locuri au semnificația frângerii celeilalte aripe a speranței readucerii pământurilor românești la Vatra Neamului. Osteneala autoasumată a intelectualului basarabean pe drumurile dintre fluviul Don și râul Moldova e un pilduitor omagiu pentru ceea ce a reprezentat exemplul de demnitate și de jertfă al Armatei Române, dăruit idealului Unității Naționale.

VI. PREOȚI AI ARMATEI ROMÂNE ÎN TRANȘEELE DE LA COTUL DONULUI ȘI STEPA CALMUCĂ

După lansarea la Chișinău, la 19 noiembrie 2012, a ediției I-a a volumului *Cotul Donului-1942* pe care l-am oferit cu respect și admirație profesorului universitar dr. Ion Coja, o săptămână mai târziu, la București, dânsul a publicat pe blogul său, în ajunul Crăciunului, pe 24 decembrie 2012, un articol de o rară ținută creștinească, intitulat *Preoți cu crucea-n frunte...* (<http://ioncoja.ro/amestecate/preoti-cu-crucea-n-frunte-2/>). Rog, pe această cale, pe domnul profesor Ion Coja să-mi permită să reproduc cuvintele sale nobile și aprecierile care dau prestigiu textului la care Domnia Sa se referă.

„Ajun de Crăciun, mă îndeamnă gândul cel bun, pe deplin mulțumit și împăcat cu condiția mea de român și de creștin, să consemnez pentru aceeași bucurie și a altora, câteva dintre reperatele sufletești pe care le port cu mine de ani de zile sau mai de curând. Le aleg pe cele care probabil lipsesc din mintea și sufletul celor care vor citi aceste rânduri și le ofer ca pe un dar de Crăciun, care să le întărească încrederea în ei înșiși, ca români și creștini...

Poate că nu e rău să povestesc ce anume m-a stârnit să consemnez cele de mai jos. Impulsul l-am primit la o recentă comemorare, unde am auzit – a câta oară?!, un comentariu ușuratic despre preoții noștri ortodocși, cum că lungesc prea mult slujba, fie la biserică, fie în afara ei... Alții, catolicii bunăoară, sunt mai *...expeditivi!* (Am auzit chiar acest termen!)

N-am încurajat niciodată astfel de vorbe, dar nici nu m-am ostenit să pun la punct lucrurile. Poate că nici nu am știut bine cum s-o fac, cu ce argumente!

Deunăzi am primit însă de la inimosul român care este domnul Vasile Șoimaru o cărtică despre tragedia de la **COTUL DONULUI 1942**, cum se numește opusculul tipărit la Chișinău, 2012... Text dens în revelații și consemnări dintre cele mai interesante. Pentru mine cea mai cutremurătoare mărturie culeasă de domnul Șoimaru de la medicul Iosif Niculescu, combatant pe frontul de Est, este următoarea: „**A fost un măcel nemaipomenit. Văd și acum o groapă imensă în care mai târziu au fost aruncați soldații noștri morți cu sutele.**

Gromki se numea acea localitate. Groapa s-a făcut în spatele bisericii satului care era mare ca o catedrală, bineînțeles că era cu geamurile sparte, ușile rupte, pereții murdari, era batjocorită. Bietul preot al regimentului, părintele Popescu de la Ștefănești de Argeș, Dumnezeu să-l ierte, n-a vrut să plece săracul până nu le-a făcut morților toate rugăciunile. Noi i-am zis: „Hai, părinte, că te iau rușii prizonier!” N-a vrut să plece și l-au luat prizonier, stând ani și ani la ruși. Dar n-a vrut să plece până nu și-a făcut datoria.” (pag. 20) Episodul este încă o dată povestit la pagina 30-31: „Acolo, unde era biserica, în dreapta erau mormintele ostașilor noștri. Și era un mormînt mai mare decât blocul ăsta în care locuiesc, un mormînt de 30 de metri lungime și 20 metri lățime. Acolo au fost îngropați morții de la divizia 11, 13 și 14. Și preotul Popescu, era din Ștefănești, Argeș, stătea la marginea gropii uriașe și citea rugăciunile și i-am spus: „Hai, părinte, că se văd rușii!” Și el zice: „Domnule doctor, n-am terminat rugăciunile!” Era un om conștiincios. Și l-au luat rușii prizonier. (...) Acest Popescu era preot la Ștefănești. A scăpat din prizonierat după câțiva ani, m-am dus la el, mi-a povestit ce a îndurat el în prizonierat și a scăpat cu viață. Și acum câțiva ani a murit, era nițel mai în vârstă ca mine...”

E greu să pui ordine în mulțimea de gânduri pe care le stârnește povestea acestui popă Popescu... Aleg pe cel mai puternic: gest de martir, atins de aripa sfințeniei va fi fost acest popă Popescu! Neapărat să aflăm mai multe, tot ce se mai poate afla despre autorul unui asemenea gest: „Domnule doctor, n-am terminat rugăciunile!...”

Așadar, rușii au atacat exact când românii se pregăteau să-și îngroape morții! Copleșitori prin număr, rușii erau de neoprit, iar trupa de militari români, împutinată după lupte grele, nu mai putea apăra aliniamentul pe care se afla groapa comună a camarazilor morți în luptele din zilele anterioare. Și trupa a început să se retragă, numai că popa Popescu de la Ștefănești de Argeș nu putea să părăsească linia „frontului” său, cel nevăzut. Nu putea să oprească slujba de îngropăciune, nu putea să fie „expeditiv” cu rânduiala cea sfântă a Bisericii. A stat sub ploaia de „obuze și șrapnele” să-și termine toate rugăciunile rânduite pentru iertarea de păcate și odihna sufletelor celor căzuți pe câmpul de onoare al datoriei față de Țară și Neam... Putea să vină și un tsunami, nimic nu-l clintea pe preavrednicul preot! Pe prea preotul Popescu!

Teribilă privilegiște! Cumplit moment!

E ciudat, dar cel mai mult mă gândesc la soldații ruși! Ce lumină de mult stinsă în sufletul lor se va fi aprins la vederea preotului pe care nimic nu-l poate abate de la împlinirea datinei creștine până la capăt. Vor fi înțeles semnificația a ceea ce vedeau?...

Dar noi? Noi am înțeles-o?...

Va fi să ne lămurim bine de ce un asemenea act de eroism creștinesc a rămas complet necunoscut și uitat în negura indiferenței noastre!... Norocul nostru cu Vasile Șoimaru! A venit tocmai de la Chișinău ca să recupereze în inima Țării mărgăritarele frumuseții creștinești, ajunse *ante porcas!* Ce mare păcat ne-am fi făcut dacă se pierdea în neant această clipă pilduitoare pentru toată creștinătatea! Pentru orice om demn de această categorisire!

Va fi să ne lămurim bine ce se mai poate face pentru recuperarea semnificațiilor atât de întăritoare pe care ni le lasă moștenire neștiută acest veritabil preot *cum cruce în frontem!*"...

...Aceste frumoase cuvinte subliniate de către dl profesor Ion Coja despre eroismul și patriotismul preoților români, dar și cele adresate mie personal, m-au readus la amintirile din cel de-al treilea drum al meu spre Cotul Donului, de această dată, împreună cu preotul Viorel Cojocaru, în zilele de 25-28 septembrie curent. În acest lung drum părintele, printre multe alte subiecte, mi-a vorbit și despre o carte minunată („*Preoți în tranșee*”) citită de dumnealui la Teologie, carte despre prezența duhovnicească românească pe Frontul de Est. Povestirile dânsului la tema dată mi-au atins toate corzile, toate firele nervoase ale organismului, și n-am rezistat comandând noaptea târziu prin telefon de acolo, de la Cotul Donului, cartea cu pricina. Când am ajuns acasă la Chișinău cartea deja mă aștepta pe birou s-o îmbrățișez cu ochii și cu sufletul... Spre bucuria mea mai toate localitățile pomenite în dările de seamă ale dohovnicilor români de pe Frontul de Est incluse în această carte au fost vizitate de mine, înarmat cu o cameră foto, în cele trei călătorii întreprinse la Cotul Donului, Stalingrad și Stepa Calmucă, în anii 2009, 2012 și 2013...

Aceste texte, atât de consistente, atât de valoroase pentru istoria românilor, extrase din cartea sus amintită, nu cred că au nevoie de vreun comentariu din partea mea. De aceea doar ortogra-

fiez în limba română sau completez cu numele actuale câteva din denumirile rusești ale localităților acelei, și azi triste, zone a întinsurilor estice slave. Citind aceste rapoarte, oricine își poate da seama de ce kominterniștii „eliberatori ” după 1944, ani în șir i-au urmărit pe preoții români creștini...

În peregrinările mele pe urmele Armatei Române în Estul slav, în regiunile Odesa, Crimeea, Harkov, Rostov, Caucazul de Nord ș.a., am avut suficiente ocazii să mă conving din spusele oamenilor de rând care au supraviețuit acelor vremuri tragice sau din povestirile auzite de ei de la părinții lor, de adevărul din aceste dări de seamă, precum și din anumite publicații periodice. Din acestea se vede cu ochiul liber cum se topesc, încet dar sigur, ghețarii românofobiei, comparând faptele creștinești ale preoților și ostașilor români pe Frontul de Est cu cele ale naziștilor, hortiștilor, ale colaboraționiștilor ucraineni, cazaci de pe Don și tătari din Crimeea, ale unor reprezentanți ai altor popoare din Caucaz etc, care nu le puteau ierta bolșevicilor crimele săvârșite de ei împotriva conaționalilor lor. Chiar pe unii ruși i-am auzit punând la îndoială necesitatea victoriei asupra Germaniei naziste, ocărând americanii și englezii care au sprijinit rușii să obțină victoria, care nici azi nu le-a adus bunăstarea și demnitatea umană, pe când germanii ieșiți din război cu economia la pământ azi din nou cuceresc Europa, cu metode economice, cu performanțe în domeniul productivității, cu exemple elocvente de îmbunătățire a nivelului de trai etc.

În plus, am avut noroc de un caz ieșit din comun, grăitor, despre faptele umane și creștinești ale soldaților și preoților noștri pe Frontul de Est, care ar fi meritat să-și găsească locul într-un scenariu de film artistic, românesc, desigur. (Vă mai amintiți de filmul italian cu Marcello Mastroianni și Sofia Loren, *Aventurile italienilor în Rusia?*, adică la Cotul Donului).

M-am întâmpnat odată la Odesa, în căutarea unui cimitir sau măcar a urmelor unde s-a aflat el, în care au fost înmormântați cei peste 100 de militari, cei mai mulți dintre ei fiind români, striviți în seara zilei de 22 octombrie 1941 sub dărâmurile de beton ale sediului Comandamentului militar român de pe strada Marazlievskaya 40, minat de către geniștii ruși în frunte cu generalul Hrenov, înainte de retragerea din Odesa a armatei sovietice și detonat printr-un semnal radio din Sevastopol, în timpul unei ședințe lărgite a ofițerilor români

din zonă (fiind astfel decapitată toată conducerea superioară română a administrației militare din Odesa). Știam cu precizie că cimitirul dat a fost inaugurat în Parkul *Taras Șevcenko* din Odesa, pe malul Mării Negre. Dar pentru că parcul are dimensiuni astronomice, nu exista nicio șansă să descoper acolo cimitirul dat fără ajutorul unor odesiți cu vechime. O zi întregă m-am plimbat scotocind mai toate ungherașele parcului, căutând locul cimitirului. Întrebând de unul, de altul, de nu are informații despre cimitirul din parc, am ajuns să întâlnesc, lângă monumentul lui *Taras Șevcenko* din parc, o femeie suplă ca o balerină, încă frumoasă, de vreo 70 de ani. Și pe ea am întrebat-o de nu știe ceva despre cimitirul căutat. Și parcă de ani de zile mă aștepta femeia ca să-și stingă setea de comunicare cu un român din România, căci astfel m-am prezentat eu. S-a legat o discuție aproape amicală de mai bine de o oră. Eu i-am spus că am venit la Odesa să caut locul unde a fost înmormântat unchiul meu (inventat de mine), ofițer în Armata Română, ucis sub dărâmurile clădirii de vizavi (de fapt clădirea aruncată în aer pe 22 octombrie 1941 nu a mai fost restabilită și s-a construit alta pe locul celei vechi). Mi-a răspuns că prima dată aude că aici, în parc, a existat vreun cimitir, și n-a putut să mă ajute cu nimic. În schimb am aflat de la ea atâtea lucruri importante despre comportamentul uman al ostașilor români, mai ales al ofițerilor, dar și al civililor, inclusiv al fețelor bisericești românești, în timpul când s-au aflat în Odesa. Ea, la rândul ei, auzise aceste povestiri, după ce s-a mutat cu traiul la Odesa, de la niște vecini bătrâni, care au supraviețuit fericiți în Odesa toți trei ani de administrație românească, adevăratele chinuri începându-se pentru ei după ce sovieticii „au eliberat” orașul, pe 11 aprilie 1944.

Mi-a insuflat toată încrederea din primele minute ale discuției noastre, adresându-mi o întrebare foarte populară printre odesiți: cum de orașul lor iubit, Odesa, a fost eliberat de către armata sovietică de sub ocupația germano-fascistă, în aprilie 1944, fiind ocupată în octombrie 1941 de către ...Armata Română? Desigur, n-am ezitat cu răspunsul: șovinii ruși sunt prea orgolioși, trufali, ca să-și recunoască o victorie asupra unui dușman neînsemnat ca România și nu asupra unui dușman puternic precum era Germania... Am înțeles că răspunsul meu nu a surprins-o deloc pe doamna, care îl știa...

Doamna se născuse într-un sat (îi cunosc denumirea), din regiunea Herson, în anul 1942, și când crescuse mai mare, a ascultat

multe și frumoase povestiri de la mama sa, povestiri din care își făcuse cele mai bune impresii despre preoții români din perioada conflagrației mondiale, pentru că ea a fost botezată de către un preot ortodox din satul natal, preot care (atenție !!!) era român din Serviciul Religios al Armatei Române, având sub supravegherea sa duhovnicească mai multe sate din zona dată. Și numele de botez al nou-născutei prunci i l-a dat tot preotul român, numind-o Katenka (probabil Catinca), așa, ca pe fiica sa din România. Mai mult decât atât, preotul a avut grijă ca mama fetei să ia masa la ospătăria soldățească alături de alte mame și de copiii din sat. Tatăl ei fusese mobilizat pe front în Armata Roșie în primul an de război, lăsând soția gravidă acasă sub administrația de mai târziu a Armatei Române. În al doilea an de serviciu militar, retrăgându-se împreună cu unitatea sa, a nimerit în zona Stalingradului, deci vis-a-vis de Cotul Donului... Acolo a fost rănit și după un tratament de luni de zile, devenind invalid, a fost trimis să lucreze într-un sovhoz de dincolo de Volga, revenind la baștină peste un timp, după ce sovieticii s-au reîntors în satul său natal. Auzind de la soție incredibila poveste despre botezul fetei, despre preot și despre comportamentul uman al militarilor români față de populația civilă din sat, tatăl, până la sfârșitul vieții, și-a dezmiertat fata, PAPINA RUMÂNOCIKA, adică, „românçuța tatei”, având bietul om, probabil, suficiente regrete că el în timp ce trăgea cu mitraliera de pe malul stâng în soldații români de pe malul drept al Donului, acasă, în Drujbovka, preotul și soldații români aveau grija să nu moară de foame „românçuța tatei” și mama ei...

Numai că povestea din Parcul *T. Șevcenko* din Odesa nu se termină aici. După ce „românçuța tatei” a absolvit școala medie, a rămas să lucreze o perioadă instructoare (comandantă) de pionieri în școala din satul natal... Tot în acel an a venit în această școală un student de la facultatea de istorie a Universității din Odesa pentru a efectua practica pedagogică. Acest student de la prima întâlnire a pus ochii pe „românçuța tatei” și n-a mai scăpat-o din ochi niciodată... După un an de practică pedagogică, studentul a revenit la Odesa la facultate cu tot cu ...instructoarea de pionieri. El a absolvit facultatea cu mențiune și a rămas la catedră în funcție de asistent universitar, ea a devenit studentă în anul întâi la filologie. El, peste un an-doi a primit o cameră în căminul pentru tinerii specialiști, ea

devenindu-i soție. El a făcut o frumoasă carieră universitară, devenind doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar, șef de catedră, decan și ctitor de facultate și catedră. El, fiind copil, fugise de acasă, după ce tatăl său a fost ucis în primul an al celui de al Doilea Război Mondial, arestându-l miliția sovietică la 2000 de kilometri de casa părintească, la Maikop, în Caucazul de Nord. Școala medie a absolvit-o cu medalie de argint într-o casă de copii din Caucaz. După care fără probleme a devenit student la Odesa...

Și așa s-ar fi închis cercul povestii „româncuței” mele dacă n-ar mai fi ceva de zis. Discuția noastră s-a terminat când soarele deja asfințea și coborâse jos de tot, de atingea crucea bisericii Sf. Arhangel Mihail din cea mai pașnică mahala a Odesei, Moldovanka.

M-am uitat la ceasul montat în telefonul mobil făcându-mi în gând socoteală pe unde s-o iau ca să ajung acasă, la Chișinău, mai devreme : pe la Tiraspolul separatist, pe unde drumul e mai scurt, dar se pierde mai mult timp în vamele republicii separatiste de pe Nistru, sau pe la Palanca, pe unde drumul e mai lung dar vameșii – mai civilizați... Și, cu voce tare am zis că o iau pe la Palanca, pe unde voi pierde mai puțin timp...

Numai că „româncuța” mea a insistat atât de mult să nu risc să merg noaptea la drum, că este primejdios și totodată ar vrea să mă facă cunoscut cu soțul ei, pentru care multe gospodine din Odesa o invidiază, pentru că-i cel mai bun și mai cult soț din oraș... N-am rezistat prea mult insistențelor „româncuței tatei” și am mers cu mașina la casa ei din cartierul Arcadia, la 200 de metri de mare... Surpriza care mă aștepta acasă, la „româncuța”, a depășit toate așteptările mele, uitând de ce am venit la Odesa: în casă am fost întâlnit atât de amabil de soțul „româncuței” cu un „Bună seara !” și un „Bine ați venit la noi în casă !” că mi s-a părut că visez... Dar nu era un vis ci, pur și simplu, un moment fantastic din viața mea. Dacă „româncuța tatei” era „hahlușcă” (ruteancă, ucraineancă) cu poreclă românească, apoi odesitul ei era român get-beget, cu suflet de român, de bun român, cu nume și prenume românesc, nerusificat/neucrainizat, născut în Basarabia din România Mare, în județul Orhei, pe care soarta l-a purtat mult timp prin ținuturi slave și și-a amintit că este român în clipa când a aflat că fata de care s-a îndrăgostit de la prima vedere este poreclită „româncuța” și a fost salvată să nu moară de foame și botezată de români...

Iată ce minunați preoți au avut românii în perioada interbelică și în timpul celui de al Doilea Război Mondial...

Povestea cu „românașul”, „româncuța” și cimitirul românesc din Parcul T. Șevenco din Odesa are continuare, dar nu mai există spațiu în paginile acestei cărți, subiectul ei fiind altul decât Armata Română la Odesa...

Iar acum ofer stimaților cititori posibilitatea de a se convinge de spusele noastre, anexând mai jos cinci (nr. 120-125 și 134) din cele peste 250 de dări de seamă asupra activității pastorale a unor preoți militari ai Armatei Române, publicate în cartea sus-numită, plină de durere, pentru o mai bună informare și o mai profundă înțelegere a tragediei de la Cotul Donului...

* * *

120

Regimentul 22 Infanterie

Serviciul Religios

Oficiul poștal militar nr. 121

Luna octombrie 1942

Dare de seamă

**asupra activității pastorale din Regimentul 22 Infanterie,
pe octombrie, 1942**

Ultimele zile ale lui septembrie conchid cu sfârșitul glorios al unei prime acțiuni ce i s-a încredințat regimentului nostru, pe frontul situat între Kletskaja și Melo-Logovskij, cuprinzând Melo-Kletskaja și înălțimea 135; iar începutul lui octombrie deschide zărilor unei alte frumoase acțiuni, tot atât de importantă, dar cu mult mai primejdioasă decât prima. Că-n vreme ce-n primul sector, atacul deznădăjduit al inamicului s-a izbit de rezistența eroică a trupelor germane, cu tălăzuiri de câțiva zeci de kilometri, către începutul lui august, în sectorul încredințat acum regimentului - ce se-ntinde din dreapta satului Raspopinskaia, cu înălțimile de 163,3 și 140 - vitejia prahovenilor din 7 Dorobanți a fost greu încercată prin jertfirea a peste 200 de eroi, ofițeri și soldați, în mai puțin de două săptămâni, din sfârșitul lui septembrie (16-30), apărând pas cu pas poziția, cu mici retușări de ordin strategic.

În asemenea împrejurări, înspre seara zilei de 30 septembrie - când soarele, care mai avea ca două suliți până-n asfințit, își proiecta razele

sale strălucitoare pe mormintele eroilor, ce străjuiesc cele 19 case ale satului Gromky, înconjurând albul crucilor cu nimb de aureolă divină – d-1 colonel comandant, ofițerii și trupa regimentului nostru pășesc cu toată hotărârea și cu nestrămutată încredere în ajutorul lui Dumnezeu pe calea strămtă, anevoioasă și cu spini a datoriei, pentru a ocupa noua poziție ce le-a fost ordonată.

Cu un strat de praf pe față, ridicat de viscolul pustiitor, mărșăluiesc pe batalioane, în cadență ostășească, iar siluetele lor încadrate în sclipiri de arme și baionete apar într-o impunătoare sobrietate, care strecoară în inima spectatorului razele luminoase ale victoriei.

Ar fi însă un lux de ordin imaginativ, a se crede că frământarea gândurilor le mai acordă răgazul să-și mai îndrepte atenția spre un amănunt de acest fel. Că altele sunt gândurile care preocupă acum mintea lor. Cei mai mulți, cugetând la pierderile suferite de Regimentul 7 Dorobanți în acest sector, purtați pe aripile gândurilor, se văd lângă soțiile lor iubite, mângâindu-și cu mâna pe frunte odraslele și, nădăjduind în ajutorul lui Dumnezeu, își încordează puterile pentru a depărta gândul sinistru al unei crude despărțiri. Mai puțini la număr sunt acei care, frământați de gânduri asemănătoare, privesc ajutorul lui Dumnezeu sub orizonturi evanghelice, așteptând răsplata veșnică și așezând grija familiei în paza Domnului.

Un procent, să zic, de 5%, care nu au avut timpul material să-și ajusteze stomacul pe cele 600 grame de pâine, nu se chinuiește cu asemenea gânduri înalte ce întrec puterea lor de înțelegere, ci fac opinie separată, interesându-se dacă pe noua poziție vor mai fi lanuri de grâu ori de secară, ca ultim leac contra foamei; nici de apă nu se îngrijesc de când s-a inventat noua metodă a prăjitului în castron. și aceștia nădăjduiesc în ajutorul lui Dumnezeu, că altfel de unde grâul și secara?

În vreme ce trupa s-ar încadra în aceste trei categorii și, numai rar, câte unul s-ar mai gândi acum și la frigul nopții, alte gânduri proiectează pe retina corpului ofițeresc.

Domnul colonel comandant, având în fața ochilor configurația terenului întregii poziții, face o ultimă revizuire și controlează dacă a rânduit la locuri vulnerabile, ofițeri vigilenți, probați în vârtejul luptelor celor mai aprige; plănuiește instalarea întregii rețele telefonice pentru a lua la timp măsurile dictate de împrejurări, în care ofițerii și soldații privesc cu admirație capacitatea strategică a ființei sale, de care – pe dreptate – se mândresc; anticipează eventualele acțiuni ale inamicului, cât și prompta reacție a trupeii sale – căreia, urmărindu-i nemijlocit mișcările până-n amănunt, o apreciază și o predispune la acte de înalt

eroism, și, așa cum într-un film de cinematograf, continuitatea succintă a scenelor menține atenția încordată, dl colonel comandant este mereu preocupat de alte probleme, la fel de importante: a pierderilor, munițiilor, aprovizionărilor etc., etc.

Nici ofițerii – care poartă pe umerii lor gradele răspunderii oamenilor de sub comandă – nu-și permit luxul de a se mai gândi la familia, când apărarea poziției pune-n joc nu numai viața, dar și onoarea lor. Având-o și ei în fața ochilor, reflectează dacă locul postului de comandă a fost ales cu minuțiozitate; dacă nu mai trebuiesc mici modificări în instalarea companiilor, plutoanelor, grupelor sau în săparea șanțurilor și construirea adăposturilor etc.

Și, așa cum vara, din iuțeala trenului, privirea spintecă pământul în nenumărate fâșii împodobite cu grâu, porumb, secară, zarzavat, ori pomi roditori etc., prin fața lor defilează fiecare porțiune a sectorului încredințat, străjuită de ostașul ales anume, după aptitudinile sale fizice și războinice.

Cu greutatea cu care cutez a face mențiunea, s-ar putea găsi – rarissimus – câte 1%, care să fie absent de la aceste arzătoare frământări și, absorbit de bunurile pământeste la agonisirea cărora s-a ostenit pe toate căile și cu multă trudă, în cariera sa de militar se îngrozește la ideea despărțirii de ele pentru vecie. Alergând după subterfugiul salvării, este preocupat cu formularea din timp a simptomelor pe care le va exprima, îmbrăcate în tot regretul ființei sale – pentru a-și crea o atmosferă – de a nu fi în situația să-și facă datoria până la capăt din motive de sănătate, justificându-și plecarea în moment oportun. Intră însă aici în plină funcțiune, conștiința medicului care, înarmat cu știința profesiei sale, poate sesiza cu ușurință orice simulare. Justificarea revizuirii diagnosticului stabilit de el, la toate formațiunile sanitare prin filiera a cărora urmează să treacă pacientul, își găsește aplicarea numai în cazul când buna credință a acestuia ar fi suspectată.

Toate aceste gânduri ce-i însoțesc în calea datoriei sunt tot atât de apăsătoare pentru ei, ca și crucea Mântuitorului de pe drumul Golgotei. Dar, în vreme ce în calea Sa apare Simion Chirineanul, care-i ridică povara, în calea ostașilor noștri se reped avioane inamice „Rata”, care le alungă negura gândurilor cu iuțeala trăznetului unui bombardament ceva mai îndepărtat. La comanda, de o calmă sobrietate, a neînfricatului maior Oghină, trupa batalionului dispore ca prin farmec, făcându-se una cu pământul. Sub presiunea de groază a momentului, trăiesc cu toții clipe de zguduitoare emoții care se modelează însă diferit, potrivit cu temperamentul și structura sufletească a fiecăruia.

Unii își șterg sudorile de pe fața palidă și-și fac aspre imputații că nu și-au ales locul cel mai ascuns și – întrucât nu au posibilitatea de a-l schimba – tremurând, își pun nădejdea în Dumnezeu.

Alții – în al căror fond sufletesc, grăuntele de muștar al credinței își are rădăcini adânci – nu-și pierd cumpătul, ci fără a folosi strategia struțului, așezați cu fața în sus, sunt gata să înfrunte cu seninătate, nu numai un iminent pericol, dar chiar să acționeze în moment oportun.

Cu o nepăsare demnă de relevant, privește pericolul, cea de-a treia categorie – care nu-și poate pierde vremea cu încordări ce depășesc cu mult firea lor, ci văzând că alarma dăinuiește, socotesc că întrebuințează timpul cu mai mult folos dacă vor ronțai câteva boabe prăjite până la completa lămurire a situației.

Dacă și comandanții lor trăiesc aceleași clipe de groază, apoi asupra lor ele nu se răsfrâng cu aceeași intensitate, întrucât grija ce o poartă de viața ostașilor nu le dă răgazul să se ocupe prea mult de persoana lor, ci cu toții urmăresc mișcările avioanelor pentru a da la timp ordine scurte, spre a face față oricărui pericol – cu armamentul de care dispun – în condiții optime.

Termenul de mai sus se bucură de accepțiunea cunoscută în logică „totum pro pars”, de vreme ce s-ar putea întâmpla să mai fie câte unul care să se grijească mai mult de persoana sa, chinuit și acesta de propriile sale reproșuri că nu și-a ales loc bun; în nici un caz, nu și-ar găsi aici aplicația și reversul „pars pro totum”.

Cu acest prim ordin, pericolul este înlăturat, că încetându-se orice mișcare, avioanele nu i-au observat. Acum au cale suficientă – până să sosească la destinație – pentru a-și depăna mai departe firul gândurilor de care sunt animați.

Bazat pe interceptarea acestor frământări de ordin sufletesc a[le] fiilor mei duhovnicești, am urmărit cu asiduitate – în activitatea pastorală – întărirea credinței în Dumnezeu, ea fiind pârghia cea mai puternică pe care se sprijină cele mai înalte acte de eroism, asigurând în același timp și tihnia sufletească, după cuvintele Mântuitorului: „Veniți la mine toți cei osteniți și împovărați de greutate și eu vă voi odihni pe voi”.

În acest scop, având în vedere că gestul exprimă un simțământ, simțământul o dorință, dorința celui mai mare ordin pentru cei mai mici, în ziua de 1 octombrie m-am și prezentat la postul de comandă regimentar, pe front unde, propunând să fac sfințirea apei mici, propunerea a fost privită cu o vie satisfacție. Mi-a crescut inima de bucurie când am văzut cum, urmând pilda d-lui colonel comandant, ostașii de toate gradele, ai categoriilor de mai sus, fără nici o deosebire, se închină

în fața sfintei cruci; atât cei din regiment, dar și cei din alte unități, cu adăposturile în aceste locuri. Bucuria mea nu a cunoscut margini la invitația insistentă a ostașilor de a mai sluji sf. apei mici în adăposturile lor, încă în două sectoare.

Stânjeniți, pentru o scurtă durată, de mitralieratul unui raid inamic, până-n slujbă, am dat slavă lui Dumnezeu că nici unul n-a fost rănit. Botezând, rând pe rând, oamenii și adăposturile, am mai dat totuși peste câte unul care folosea timpul cu mai multă rațiune - mâncând grâu fiert, în adăpost - decât să ia parte la slujbă, unde s-ar putea întâmpla „Doamne ferește” chiar să fie rănit; fiind însă creștin face, cu o dexteritate caracteristică, semnul sf. cruci și o sărută, că poate să-i ajute și această osteneală la ceva, din moment ce și ceilalți camarazi ai lui au făcut la fel, de ce tocmai el să fie pricină de scandal.

Atitudinea, gestul, mimica, până și expresia feței pe care o are ostașul când sărută sf. cruce, trădează gradul de credință de care el este pătruns. Nu am intenția să acuz dacă și printre ofițeri se observă câte unul care îndeplinește aceste acte de cult numai dintr-o oportunitate socială, scoasă și mai mult în evidență prin purtarea sa de totdeauna, cu excepția momentelor de cumplită deznădejde, când aleargă la ele ca la un ultim subterfugiu de salvare.

De aceea, dată fiind situația prielnică pentru scopul ce mi-am propus a urmări, am oficiat - după cum mi-au permis împrejurările - următoarele servicii divine:

- 9 sfințiri de apă mică; de 3 ori acatist; o dată vecernia; o dată parastas; am avut 83 de înmormântări, din care 49 în regiment, iar restul în alte unități ale diviziei.

În ziua de 18 octombrie s-a pus piatra de temelie a unei capele ortodoxe ce se va ridica în Gormki, cu care prilej am scos în evidență însemnătatea deosebită pe care o prezintă această măreață faptă creștină.

În ziua de 11 octombrie, oficiind sfințirea apei, am vorbit ostașilor din garnizoană despre hrana sufletească. Nu am oficiat Sfânta Liturghie, nici botezuri, pentru motivul că apropierea de front nu ne-a permis; în schimb, am înfrumusețat mormintele eroilor, supraveghind împrejmuirea cu piatră a cimitirului, de la intrare, până în colțul de est. Mi-am făcut adăpost, când serviciul mi-a permis.

Aceasta fiind activitatea pastorală, clădită pe fondul ancestral al ostașilor mei, îi privesc cu admirație pentru modul cum își fac datoria, rezistând neclintii pe o poziție, fără să fi dat măcar un singur pas înapoi, sau să cadă vreunul prizonier. Aceasta nu se datorește hazar-

dului, ci vigilenței neobosite a d-lui colonel comandant, cât și modului cum subalternii domniei sale – ofițerii și ostașii – înțeleg să-1 secondeze.

Nu pot încheia fără să evidențiez și nevoile de ordin trupesc ce se fac simțite între ostași:

1. Temperatura scade tot mai mult, mai ales noaptea, și îmbrăcămintea este ușoară;

2. Rația de pâine, insuficientă; iar regimul conservelor mărește numărul celor din infirmerie;

3. Întrunirea condițiilor igienice nu se poate realiza, lipsind cu desăvârșire săpunul și fiind mereu în prima linie, s-au ivit paraziți;

4. Față de timpul îndelungat petrecut într-o continuă încordare, să se ia măsuri în timp util spre a se preîntâmpina o eventuală scădere a moralului.

Semnalarea este făcută din dorința de a se cunoaște situația reală, a se lua act de ea și măsuri în consecință; din punct de vedere evanghelic, însă, toate aceste lipsuri îmi urcă ostașii pe o treaptă și mai sus pe scara desăvârșirii creștine.

Confesorul regimentului,

Preot căpitan Veron Mușat

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1173-1175)

121

Corpul 1 Armată

Stat Major

Biroul 2

Dare de seamă

Întocmită în conformitate cu ordinul dvs. nr. 26.552 din 15.X. a.c. (1942)

I. Încadrarea cu preoți a mării unități:

– Corpul 1 Armată: 3 preoți (1 ortodox, 1 catolic și 1 luteran)

– Divizia a 7-a Infanterie: 5 preoți ortodocși

– Divizia a 11-a Infanterie: 5 preoți ortodocși

II. Activitatea confesorală

– Activitatea confesorală desfășurată de preoții de la unități, cât și acei de la formațiunile de servicii ale mării unități a avut două laturi, și anume:

1. – O activitate pastorală la unități;

2. - O activitate pastorală în mijlocul populației civile.

Activitatea pastorală la unități.

- Pe timpul cât unitățile s-au găsit în deplasări spre zonele de staționare sau sectoarele de luptă, activitatea preoților s-a limitat la convorbiri cu ostașii, la scurte conferințe morale, ținute în zilele de repaos și la diferite servicii divine ocazionale.

- Din momentul ce marea unitate (Divizia a 11-a) a intrat în front, din acest moment a început adevărata activitate confesorală. Toți preoții unităților se găsesc în permanență în primele linii, unde, prin convorbiri cu ostașii, caută să le ridice moralul, să-i încurajeze și să le arate importanța luptei pe care o ducem aici în Răsărit pentru Neam și Cruce.

Celor răniți le-au spus cuvinte de mângâiere; celor șovăielnici le-au ridicat moralul.

Au mărturisit și împărtășit ostașii; au oficiat serviciul divin și sfințirea apei și au aghesmit armamentul și adăposturile.

Pe cei căzuți pe câmpul de luptă i-au înmormântat cu tot fastul creștinesc cuvenit.

- În sectorul Diviziei a 11-a s-a amenajat pentru linia I un cimitir, la Bakhmutkin și un al doilea la ambulanța diviziei, preoții fiind acei care au supravegheat personal lucrările.

În comuna Bokovskaia se întreprinde cimitirul organizat de italieni, unde se înmormântează ostașii care decedază la Spitalul de Campanie Nr. 2.

Este de observat că în ceea ce privește preoții aflați la E. N. I. acestui comandament, numai preotul ortodox aflat la Spitalul de Campanie Nr. 2 a activat, ceilalți 2 (catolic și luteran) nu au activat nimic în ceea ce privește activitatea confesorală, întrucât unitățile care le-am avut în subordine până la această dată nu au avut ostași catolici sau luterani.

Activitatea preotului luteran s-a limitat în a face pe translatorul de limba germană de pe lângă D. V. K. 11, iar cel catolic ne-a fost de un real folos în diferitele chestiuni ce le-am avut de soluționat cu comandamentul italian.

Acest comandament a cerut, în prezent, marilor unități în subordine să raporteze dacă au nevoie de preoți luterani sau catolici și în cazul că răspunsul va fi negativ, atunci vom dispune desconcentrarea lor.

Activitatea pastorală în mijlocul populației civile.

- S-a oficiat în fiecare duminică, serviciul religios prin diferitele comune prin care au trecut sau se găsesc în prezent cantonate unitățile.

- S-au botezat de către preotul Spitalului de Campanie Nr. 2, în decurs de 2 luni, în regiunea Timoshevskaja, circa 500 copii, iar de către preoții Diviziei 11-a, circa 90 copii.

- S-au oficiat parastase pentru morții locuitorilor din diferite comune prin care au trecut.

- La sfârșitul fiecărei slujbe religioase, preoții țin populației civile predici de educație creștinească, arătându-le rolul bisericii și al credinței în viața unui popor.

Este de observat că populația civilă, în special femeile și bătrânii, au început să se apropie de biserică, în timp ce tineretul (fete și băieți), nu cred în existența unui Dumnezeu și nici în necesitatea unei credințe.

Șeful de Stat Major,
Colonel A. Runceanu

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1219-1220)

122

Nr. 23402

1942, luna noiembrie, ziua 13

Divizia 3 Munte *Serviciul Religios*

Către

Episcopia Militară Ortodoxă Română - Alba-Iulia

Divizia 3 Munte luptă astăzi departe de țară, în munții Caucazului, unde prin faptele de vitejie legendară reclădesc, prin jertfa lor de sânge, altare și granițe noi.

În lupta pe care ostașul român, conștient de îndatorirea lui, o duce aici la prag de munți, preoții militari au dat și ei, alături cu cei viteji, lupta sfântă de ridicare a crucii lui Hristos în locul secerei și ciocanului pe care stăpânirea vremelnică a comunismului distrugător a încercat-o.

În fiecare zi, cazuri noi de reîncreștinări reclamă pe preoții noștri.

Cazul în sine nu poate fi decât îmbucurător.

Am găsit aici sate curat românești care aleargă după apa cea vie a Mântuitorului. Astfel, numai în comuna Moldovanca se găsesc aproape 4000 suflete de români ortodocși.

Datoria noastră este să avem grijă de ei. De aceea rugăm Episcopia Militară să intervină pe lângă cei în drept ca să repartizeze un număr de 4-5 preoți de mir sau ieromonahi care să rămână aici și să propovăduiască cuvântul evangheliei acelor ce, până la venirea noastră aici, au fost lipsiți de el.

Le vom da prin aceasta un exemplu de grijă și dragoste creștinească.

Așa precum ostașii stau de veghe cu arma în mână, așa și preoții vor sta aici pavază cu scutul credinței, făclie vie de reîncreștinare.

Comandantul Diviziei 3 Munte,
General Mociulski Leonard

Rezoluție: *Am făcut propunerea Domnului Mareșal pentru trimiterea unui grup de preoți în acele părți. /ss/ Part[enie].*

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 292, f. 468)

123

[Corpul 3 Armată]

[16 noiembrie 1942]

Dare de seamă

asupra activității pastorale a protopopului Corpului 3 Armată, maior Gh. Ureche, pe timpul de la 1 octombrie - 1 noiembrie 1942

În cursul lunii octombrie 1942, activitatea pastorală a subsemnatului s-a desfășurat după cum urmează:

În duminici și sărbători am oficiat Sfânta Liturghie la capela militară din curtea Regimentului 10 Vânători, Chișinău, la care au participat ostașii din diferite unități din garnizoană.

Am vizitat garnizoanele Odessa, Tiraspol și Tighina, făcând inspecție la toți confesorii activi și mobilizați din garnizoane și spitale.

Peste tot am dat sfaturi și îndrumări confesorilor, în special celor tineri.

Vizitând răniții din diferitele spitale, am stat de vorbă cu ei, aducându-le binecuvântarea în numele Î. P. S. Episcopul Armatei, Partenie Ciopron; am împărțit cărți de rugăciuni.

Bucuria și mulțumirea ostașilor răniți - după cum am observat - au fost foarte mari.

Am văzut și auzit cum mulți din ostași - cu lacrimi în ochi - mulțumeau lui Dumnezeu că în fruntea clerului militar este Î. P. S. Partenie, care nu-i uită nici prin spitale și care îi mângâie și încurajează cu binecuvântarea lui.

La Odessa, am vizitat cimitirul eroilor din parcul Sevenco, de pe malul Mării Negre, unde sunt înmormântați eroii căzuți victimă uneltirilor bolșevice.

La mormintele acestor eroi am săvârșit un parastas asupra [??] unui voluntar, fiind rugat de rudele acestora.

În garnizoana Tiraspol am oficiat slujbe și am ținut conferințe la unitățile pendinte de Corpul 3 Armată și anume: plutonul Corpului 3 Armată, batalionul transmisiuni și compania 53 jandarmi.

În orașul Tighina am vizitat biserica militară, care se află lângă gară, și am constatat că este o biserică foarte bună, mare și dotată cu multe odoare și obiecte care chiar prisosesc. Are nevoie de mici reparații, în special acoperișul.

Mulțumită bunăvoinței și sânguinței domnului comandant al Corpului 3 Armată s-a alocat suma de 211.000 lei pentru reparațiile necesare.

În timpul inspecțiilor făcute la diferitele unități, stând de vorbă în diferite împrejurări cu ostașii, am constatat că credința, spiritul de jertfă și abnegația sunt treze în sufletul ostașilor noștri și că, bazați pe asemenea virtuți, vom putea duce, până la victoria finală, războiul cruciadei.

În ceea ce privește activitatea desfășurată de confesorii militari – în urma inspecțiilor făcute – am constatat că atât confesorii activi, cât și cei mobilizați, depun toată râvna atât în slujba Patriei, cât și în slujba Sfințelor Altare, atrăgând asupra-le cuvinte de laudă din partea comandanților de unități, iar cei de la spitale, de la șefii de spitale.

Protopopul Corpului 3 Armată,

Maior Gh. Ureche

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1075-1076)

124

Preotul căpitan S. Coman

din Ambulanța 46 a Diviziei 9 Cavalerie

Nr. 28 din 16 noiembrie 1942

Către

Inspectoratul Clerului Militar – Alba-Iulia

Având în vedere că, începând cu data de 19 iulie a.c., unitatea din care fac parte a intrat în acțiune, că de la acea dată am fost mereu în deplasare, urmărind inamicul până în Munții Caucaz, nu am avut nici posibilitatea, nici timpul necesar pentru a redacta rapoartele lunare de activitate. Din acest motiv, am redactat și înaintăm prezentul raport rezumativ al activității noastre de la acea dată și până acum – adică pe lunile iulie, august, septembrie și octombrie 1942.

Iulie 1942.

Până/ Până la 19 iulie, data plecării din Tulcin – localitate transnistriană unde divizia a fost în refacere – am pregătit sufletește ostașii pentru greutățile luptei împotriva păgânismului bolșevic.

Am vizitat toate cele 4 regimente ale diviziei și, prin conferințe la care asistau toți soldații, le-am arătat datoria de a nimici bolșevismul. Am împărțit apoi soldaților peste o mie cărțile de rugăciuni, astfel că, împreună cu cele împărțite înainte, aproape fiecare soldat din divizie își avea cărticica sa de rugăciuni, fie din cele redactate de P. S. Episcop al Armatei, fie din altele primite din alte părți.

Înainte de plecare, am convenit cu domnii comandanți ai regimentelor ca, în locurile unde au fost cazate trupele, să fie ridicate troițe – semne creștinești și românești ale credinței în Dumnezeu. Cu ocazia sfințirii acestor troițe am făcut rugăciuni de cerere a ajutorului dumnezeiesc în luptele ce vor trebui să fie date pentru Cruce și Neam și am stropit cu apă sfințită pe fiecare ofițer și soldat. Solemnitățile acestea deveneau, pentru fiecare regiment, sărbătoarea plecării spre victorie!

În ziua plecării – duminică, 19 iulie – în gară, alături de vagoanele încărcate cu materialul de luptă, am mai adunat încă o dată ofițerii și soldații și într-o rugăciune fierbinte ne-am plecat în genunchi – de la comandant, până la ultimul soldat – cerând lui Dumnezeu ajutorul și ocrotirea noastră, a tuturor.

În călătoria spre front, am găsit în unele localități cimitire în care se aflau morminte ale unor soldați români căzuți la datorie. Multe din ele erau neîngrijite. Crescuseră buruieni peste morminte, iar crucile erau învechite sau rupte. În astfel de ocazii, am luat imediat măsuri pentru a fi curățite și refăcute mormintele și reparate și îndreptate crucile.

August 1942.

În duminici și sărbători, când facem câte un repaos în călătoria noastră, adun soldații și officiez câte o scurtă slujbă, încheind-o de fiecare dată cu câte o cuvântare în care le vorbesc despre misiunea noastră de luptători ai Crucii.

La Taganrog, în 6 august, oficiind la marginea unui drum, s-a adunat în jurul nostru lume multă dintre localnici. Când am îngenunchiat pentru rugăciunea de cerere a ajutorului lui Dumnezeu, mulțimea a îngenunchiat alături de noi. În ochii multora erau lacrimi. Mi-au adus apoi copii pentru botezat. Soldații noștri le-au fost nași. Într-o localitate la sud de Rostov, aceeași scenă se repetă în duminica din 9 august. Un bătrân se apropie să sărute Sf. Cruce și să fie stropit cu apă sfințită. Izbucni în

hohote de plâns și murmură încet printre lacrimi: „De douăzeci de ani n-am auzit o Sfântă Slujbă”. Mi-au adus și acolo 20 copii pentru botezat.

În 18 august avem primul contact cu inamicul. Mașinile ambulanței aduc primii răniți. Toți trebuie să mângâiați și încurajați. Misiunea preotului pe front mi se descoperă deodată întregă.

În 20 august, numărul răniților aduși trece de două sute. Sunt ofițeri și soldați. Alături de durerea generală a atâtor trupuri sfârțecate și zdrobite, uităm că au trecut două zile fără să putem gândi la hrană sau odihnă. Medicii lucrau cu hărnicie pentru a ușura durerile trupurilor. Preotul trebuia să fie mereu aproape pentru a ușura durerile sufletului. Cei răniți mai grav trebuie să mărturisiți și împărtășiți. Câțiva se sfârșesc de gravitatea rănilor.

Înmormântarea le-o fac în parcul unui fost cinematograf. Alături, pe un soclu puternic, se înalță, enormă, statuia lui Lenin, turnată grosolan din beton armat. Pun soldații să o dea jos, iar în locul ei, pe soclu, ridicăm o cruce masivă de lemn, vopsită într-un frumos aspect de marmură neagră. Pe ea am scris: „Recunoștința eroilor români căzuți pentru neam și pentru cruce. Ambulanța 46 Cavalerie”. Sfințirea crucii, care străjuia ca o binecuvântare peste mormintele din jurul ei, am făcut-o în duminica de 23 august. La solemnitate iau parte mulți ostași din divizia noastră și mulți localnici.

Opririle noastre sunt însă de scurtă durată, căci suntem mereu în urmărirea inamicului care se retrage bătut peste tot. Sfârșitul lunii ne găsește lângă Anapa, care a fost cucerită de divizia noastră.

Septembrie 1942.

În cele câteva zile de odihnă, după luptele pentru cucerirea Anapei, deschidem și sfințim, cu preotul căpitan Răzvan de la Regimentul 6 Roșiori Purtat, o capelă pentru rugăciune, în Anapscaia - la 5 km de Anapa.

Caut apoi și identific mormintele soldaților căzuți / căzuți și înmormântați în timpul luptelor, în diferite locuri și le fac slujba de înmormântare.

În locurile unde au fost lupte mai însemnate ridicăm troițe. Sfințirile lor sunt prilejuri de emoționante solemnități. Astfel de troițe am ridicat la Anapa, Valea Sucho, Insula Utrich etc.

În fiecare duminică și sărbătoare facem rugăciuni și sfeștani pentru ostași. Vin la aceste rugăciuni și foarte mulți localnici. În fiecare zi, apoi, suntem solicitați de către localnici să le facem diferite servicii religioase: botezuri, parastasuri, înmormântări, împărtășiri etc.

Într-o singură localitate - la Anapscaia, lângă Anapa - am botezat patruzeci și unu copii și am făcut trei înmormântări dintre localnici.

Octombrie 1942.

Profitând de faptul că avem câteva săptămâni de liniște, căutăm lăcașurile sfinte batjocorite de bolșevici și schimbate în cinematografe, magazii, garaje etc. și prin grija de adevărat și bun creștin a domnului colonel Chiriacescu, comandantul diviziei și cu ajutorul ofițerilor și soldaților, reușim să le refacem pentru a le reda iarăși rugăciunii. Am terminat și am sfințit provizoriu, la 9 octombrie, biserica din Vasilewka (nord de Novorossiisk).

Redeschiderea acestei biserici a fost pentru localnici și pentru populația satelor din jur, praznicul reînvierii lor la credință. Cuvintele de îndemnuri creștine, traduse și citite în limba lor de către translatorul diviziei, au fost ascultate cu o sete sufletească uimitoare.

Am refăcut, de asemenea, și biserica din Varvarowka (sud Anapa). Sfințirea provizorie a ei am hotărât-o pe ziua de 14 octombrie. Din cauza plecării în acțiune, la data de 10 octombrie, nu am mai putut face sfințirea ei, rămânând să fie făcută de cei ce ne-au urmat în acel loc.

De asemenea, am început lucrările pentru refacerea bisericii din Rujewscaia (nord Novorossiisk), care fusese schimbată de bolșevici în sală de spectacole.

În 10 octombrie însă, divizia a intrat din nou în acțiune, într-un sector muntos unde bolșevicii se întăriseră puternic. Sunt aduși iarăși mulți răniți. Veghea lângă cei cu trupurile însângerate de bombe și grenade, reîncepe. Suntem mereu neabătuți pe drumul destinului neamului nostru care, de la început, a fost să lupte pentru salvarea ființei sale ca popor și să ridice altare sfinte. Ne luptăm și noi, iar în zile de liniște sfințim altare și înălțăm troițe. E tradiția lăsată nouă moștenire de mării noștri voievozi. Noi o continuăm cu râvna de a ne dovedi urmași vrednici ai lor.

Populația civilă din localitățile eliberate solicită serviciile preotului, deși în apropierea frontului, populația se teme de o revenire a bolșevicilor și deci e încă prudentă în manifestările religioase. Din 6 august până la 31 octombrie mi s-au adus 140 copii la botezat.

Preot căpitan S. Coman

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1083-1085)

125

Regimentul 89 Infanterie

Oficiul poștal militar nr. 121

[noiembrie 1942]

Dare de seamă**asupra activității pastorale desfășurată pe luna octombrie,
la Regimentul 89 Infanterie – P. A.**

Prima jumătate a lunii octombrie, pentru Regimentul 89 Infanterie, care fusese atât de greu lovit în luna septembrie, în care timp a avut destule pierderi, rezistând însă cu dârzenie la 29 atacuri, a fost o vreme de respirare, de ușurare, cu pierderi mai puține, fapt care mi-a dat posibilitatea să mă ocup și de altele în afară de numeroase slujbe de înmormântare, ce până atunci oficiam zilnic.

Așadar, în acest timp am depus strădanie pentru împrejmuirea cu zid de piatră a cimitirului din satul Gromky, în suprafață de circa 3.500 m.p. Această lucrare s-a făcut, aproape în întregime, numai de ostașii Regimentului 89 Infanterie, care, de asemenea, sub supravegherea mea, au executat și portalul cimitirului, cu o tăbliță pe care stă scris „Eroii germani și români, înfrățiți pe vecie prin jertfa de sânge”.

În zilele săptămânii, luna, miercurea și vinerea, am făcut acatist și paraclis, pomenind ofițerii și ostașii regimentului, câte o companie la fiecare serviciu, cerând ajutorul Domnului, Singurul care are putere decisivă asupra lumii întunericului bolșevic diavolesc. Dacă totuși Domnul nu ne-a ascultat rugăciunea, până în prezent, este și din puțina noastră credință în El și din pricina faptelor noastre ne-creștinești și pentru a încerca răbdarea noastră, de aceea trebuie să stăruim în rugăciuni.

În acest scop, am săvârșit, începând de la 4 octombrie, în fiecare duminică, Sfânta Liturghie, la divizie, în satul Verhni-Salamanowsky, la care au asistat, pe lângă ostași, d-nii ofițeri și mulți din locuitorii civili de toate vârstele și de ambele sexe, precum și prizonieri, care, deși nu înțelegeau românește, dar impresionați, adesea lăcrimau în timpul slujbei. La sfârșit au luat anafura, sărutând cu evlavie sf. icoane și mâna preotului, ceea ce denotă că jarul de credință, ce odinioară a existat în sufletul poporului rus, nu s-a stins definitiv, ci a mai rămas câte o scânteie ce trebuie alimentată din focul cel mare al credinței noastre, spre a deveni iarăși ceea ce a fost cândva.

După săvârșirea fiecărei Sfinte Liturghii, am explicat pericopa Evanghelică cu aplicări la viața ostașilor, făcând și Te Deum de ajutor în război.

La 10 octombrie am făcut, în sobor, o înmormântare la 2 ofițeri de la Regimentul 41 Artilerie, asfixiați prin surparea adăpostului în care se găseau, din cauza unei bombe aruncate de aviația inamică în noaptea de 9/10 octombrie.

De asemenea, în sobor, am făcut parastas pentru eroii Regimentului 7 Dorobanți, în fața trupei, ofițerilor și d-lui comandant respectiv.

La 14 octombrie regimentul nostru a fost scos în refacere, dar numai pentru 4 zile, în care timp am săvârșit pentru ostași sfeșanie, Te Deum de război și parastas pentru cei ce au căzut pe câmpul de luptă, cu care ocazie am amintit ostașilor că au datoria morală de a lupta până la victoria finală, ca nu cumva dușmanul să batjocorească mormintele proaspete ale eroilor noștri, fapt ce ar atrage blestemul acestor eroi asupra noastră.

La 18 octombrie am săvârșit, tot în sobor, slujba punerii pietrei fundamentale unei capele-biserică în satul Gromky, în fața Cimitirului Eroilor.

Batalionul 12 Infanterie Ușoară, ieșind în refacere, a ținut ca în ziua de 20 octombrie să înalțe rugăciuni de mulțumire Lui Dumnezeu, precum și parastas pentru eroii săi.

La sfârșitul slujbei s-a făcut apelul morților, pe companii, și la fiecare nume, un subofițer din companie răspundea: „Mort pentru patrie”, făcând prin aceasta ca fiecare din cei de față să trăiască o clipă cu spiritul celor ce trupește nu mai erau în mijlocul lor.

Ultimele zile ale lunii octombrie au fost foarte grele pentru Regimentul 89 Infanterie, deoarece luând sectorul de luptă „Kletskaia”, dușmanul care stătuse liniștit aici luni de zile, hotărăște acum un formidabil atac cu trupe noi, aduse de pe alte fronturi și în ziua de 24 octombrie, după lupte înverșunate, regimentul este silit, în fața enormei presiuni vrăjmașe, să lase satul Kletskaia în mâinile dușmane.

Că situația a fost foarte grea și că regimentul a fost la înălțime, putând să oprească la timp înaintarea inamică foarte numeroasă, în fața căreia n-au dat decât, strategic, puțin înapoi, ceea ce înseamnă că ultimele cuvinte rostite de mine ostașilor, înainte de a pleca pe front în acest sector, au avut ecou puternic și s-au înrădăcinat adânc în sufletele lor.

Ec ipso, numărul morților devine mult mai mare în aceste zile, făcându-mi iarăși ocupație de căpetenie din slujbele de înmormântare.

În total, în cursul lunii octombrie, am făcut 49 înmormântări ale eroilor regimentului nostru.

Confesorul Regimentului 89 Infanterie

Preot căpitan Predescu C.

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, dosar 293, f. 1177)

* * *

134

[Ambulanța Diviziei 20 Infanterie]

Darea de seamă

despre activitatea pastorală desfășurată pe front de preotul căpitan activ Friciu Octavian, ca și confesor al Ambulanței Diviziei a 20-a Infanterie, din 20 august 1942 până în 15 martie 1943

În conformitate cu ordinul Marelui Stat Major nr. 126152 din 16 iulie 1942, am fost mobilizat pentru ambulanța Diviziei 20-a Infanterie, cu ordinul de a pleca imediat pe front la unitate.

Am plecat pe ziua de 5 august 1942 și am ajuns, după un drum lung făcut atât cu trenul, cât și cu mașinile germane și române, la ambulanță, pe ziua de 20 august 1942, care a ajuns în acest timp în comuna Cestakovo, pe *malul stâng al Donului*.

M-am prezentat comandantului ambulanței, care m-a primit cu multă dragoste, dându-mi câteva directive pentru îndeplinirea mai ușor a datoriei mele. Din ziua I mi-am început activitatea mea pastorală.

În comuna Cestakovo, din 20 august. După o călătorie atât de lungă prin stepele întinse ale Rusiei, prin dunele de nisip ale Donului, a fost o mare fericire pentru mine că mă aflu între camarazii mei de azi înainte. Dar mai mare era bucuria lor c-am sosit, dorind ca să afle vești cât mai multe de prin țară, de aceea am ținut ca la primul contact cu ofițerii și cu trupa să le țin o conferință la care au luat parte cu toții, vorbindu-le despre: „Grija ce le-o poartă cei de acasă și cum țara întreagă preamărește faptele lor de arme”. Apoi le-am împărțit câte un mic dar adus de acasă: cruciulițe și cărțile de rugăciuni.

Am făcut o slujbă religioasă pentru răniții și bolnavii ce erau la ambulanță, vorbindu-le despre: „Cum răsplătește țara jertfa lor”. Am convorbit cu ei și le-am împărțit cruciulițe și cărți de rugăciuni. Apoi am făcut rugăciuni de vindecare și le-am spus cuvinte de mângâiere și încurajare. Am văzut cu câtă seninătate și cu câtă resemnare sufletească poartă ostașul – adevărat erou creștin – durerile rănilor ce apasă greu trupul lor.

În comuna Wodinski, din 22-31 august 1942. În ziua de 22, după o călătorie prin praful ce se ridica, ca norii, purtat până departe de vântul ce nu mai stă, am ajuns în comuna Wodinski. Primul lucru a fost aranjarea saloanelor pentru răniți, unde lucram împreună cu ostașii. Sosindu-ne răniții de pe poziție, am ajutat la debarcarea lor din mașini și dând ajutor medicilor la operații și pansarea răniților.

Fiecăruî rănit ce trecea prin ambulanță am ținut ca să-i fac o rugăciune de alinare a durerilor și de vindecare a rănilor, să-i dau o cruciuliță sau o cârtică de rugăciuni, precum și un cuvânt de îmbărbătare. În fiecare zi făceam slujbe religioase pentru răniți și vedeam cum se bucură că lângă patul suferințelor lor se află și părintele lor sufletesc.

Am făcut slujbe religioase pentru ofițeri și trupă ai ambulanței, precum și pentru ostașii celorlalte servicii ale diviziei, care se aflau în această comună, totdeauna vorbindu-le. Astfel, în ziua de 23 despre: „Datoriile ostașului român în locul de față”; în ziua de 29 despre: „Ajutorul sfinților și încrederea ce trebuie să o avem în puterile noastre”; și în 30 august despre: „Forțele inepuizabile ale neamului românesc”. Cât de rodnice au fost aceste vorbiri, s-a văzut din mulțimea mare a ostașilor care alergau cu atâta drag la slujba religioasă, adevărindu-se cuvintele lui Vlahuță: „Ca-n basme-i a cuvântului putere”, a cuvântului spus din convingere și de la inimă.

În această comună am înmormântat 18 ostași, eroi români căzuți la datorie. Cimitirul l-am făcut lângă cel german, care este situat la vest de Casa clubului, lângă moara de vânt a comunei. Le-am făcut slujbe frumoase ca și în țară, le-am aranjat mormintele pe care am pus flori, i-am pus la fiecare ostaș cruce scrisă frumos și uniform, apoi am făcut șanțuleț în jurul cimitirului.

Am mărturisit și împărtășit ostașii grav răniți, precum și foarte mulți ofițeri și trupă, care alergau cu drag la Sfintele Taine, fiind foarte mângâiați că pot să se apropie de Dumnezeu și pe aceste meleaguri atât de departe de casele, de bisericile lor. Nenumărate au fost mulțumirile pe care mi le-au adus ofițerii și trupa, că mă văd în mijlocul lor, spunând că se simt mai tari, ca acasă la ei.

Am făcut slujbe religioase și pentru populația civilă și am botezat 14 băieți și fete. Am constatat marea dragoste a acestui popor asuprit față de slujbele religioase, unde alergau cu toții, tinerii și mai ales bătrânii, cărora le ieșeau lacrimi de bucurie în ochi, că pot să se închine iar lui Dumnezeu. Și aduceau mulțumiri lui Dumnezeu că a trimis oștirile române de i-au descătușat din robie, îngenunchind smeriți în fața icoanelor pe care le sărutau cu atâta venerație.

În comuna Sovhozul Jurkina, lângă Abganerovo, din 31 august până în 2 septembrie. Ajungând aici cu ambulanța, am ajutat la curățarea caselor pentru a fi folosite ca saloane pentru răniții care soseau mereu de pe poziție. Fiind o căldură mare și fiind ostașii răniți foarte obosiți, am ținut ca fiecare ostaș să fie spălat și să primească o ceașcă de

ceai, când sosește. Eu însumi îi luam cu targa, serveam cu ceai și cu țigări, apoi convorbam cu ei spunându-le cuvinte de încurajare. Citeam rugăciuni de vindecare pentru fiecare rănit, dându-le și câte o cruculiță sau cârtică de rugăciuni. Am dat ajutor la îmbarcarea răniților în mașinile care îi duceau la spitalele de campanie.

În comuna Warvarovka, din 2-3 septembrie. Frontul înaintând mereu, a trebuit să înaintăm și noi și, pentru a fi de ajutor mai mare răniților, eram mereu lângă front. Sosind în această comună a trebuit ca să curățim un grajd din colhoz pentru a putea fi folosit ca salon pentru răniții ce veneau încontinuu de pe poziție.

Am făcut înmormântarea a doi ostași români, pe care i-am găsit morți la marginea drumului. Tot aici am mai înmormântat 8 ostași români, care au fost aduși morți de pe poziție. I-am așezat lângă cimitirul german ce se formase pe un dâmb frumos, lângă acest grajd, punându-le fiecăruia câte o cruce frumoasă.

Aici am făcut înmormântări sub focul bombardamentului inamic și au trecut multe gloanțe pe lângă mine, fiind silit să sar eu în groapa mortului pentru a-mi salva viața. Atât am muncit, cât am stat în această comună, că n-aveam nici timp să mănânc. **În comuna Krauzov, lângă Zibenko, din 3 septembrie, până în 10 octombrie.** Tot în urmărirea inamicului care se retrăgea spre Stalingrad, ne-am așezat cu ambulanța lângă un colhoz cu niște case mici pe care le-am curățit și amenajat pentru a putea fi folosite de saloane pentru răniții ce veneau de pe poziție. Eroi legendari ce-au luptat atât de vitejește la Peșteanca și Trigurgani, contra celor care spulberaseră datinile, pângăriseră bisericile, incendiaseră târgurile și câmpurile. Pământul gemea, iar cerul se cutremura de zumzetul armelor și răcnetele sinistre ce umpleau văzduhul, și din această canonadă, ostașul român a ieșit biruitor, și această biruință se vedea pe fețele răniților ce ne soseau ca să primească alinarea durerilor ce îi supărau. Sub arșița nămieților și prin glodul prăfos al drumurilor, în zilele când ostașii români înaintau, un mare sprijinitor le era preotul, care le inspira un îndemn, o nouă forță pentru a birui toate.

În fiecare zi am făcut slujbe religioase pentru răniți, mărturisindu-i și împărțându-i, dându-le câte o cruculiță sau cârtică de rugăciuni. Convorbam cu ei ascultându-le durerile și necazurile, dându-le sfaturi și cuvinte de îmbărbătare. Mai ales fiind ardeleni refugiați, îi mângâiam că sângele vărsat lângă Volga va aduce bucurie părinților, fraților și surorilor din Ardealul ocupat, fiindcă aicea se câștigă Ardealul și de aici pleacă reîntregirea României.

Am ajutat la operații și pansarea răniților, de multe ori ducându-i cu targa în sala de operații. Și ce mângâiere și mulțumire sufletească aveau, că se află lângă ei nu numai doctorul operator, dar și doctorul spiritual-preotul.

Am făcut slujbe religioase pentru ofițeri și trupă în fiecare duminică și sărbătoare, atât pentru cei de la ambulanța, cât și pentru cei de la divizie și alte unități care se aflau în jurul nostru și totdeauna le țineam câte o predică. Astfel, în 6 septembrie despre: „Noi luptăm aici pentru a spulbera amenințarea robiei și a morții”; în 8 septembrie, despre: „Ocrotitoarea noastră în acest război este Prea Cuvioasa Fecioară Maria”; în 13 septembrie despre: „Credința în Dumnezeu și în victorie”; în 14 septembrie despre: „Înălțarea Sfintei Cruci sub umbra căreia luptăm noi”; în 20 septembrie despre: „Înfrățiți cu germanii, vom câștiga războiul contra vrăjmașilor buimăciți”; în 27 septembrie despre: „Prin suferințe și jertfe vom ajunge la victorie” și în 4 octombrie: „Prin faptele noastre, să fim adevărați apostoli ai bisericii și ai neamului”.

La aceste slujbe religioase am mărturisit și împărtășit foarte mulți ofițeri și ostași care alergau cu mult drag la primirea Sf. Taine, și aceasta pentru că ostașul nostru este convins, ca și marele diplomat spaniol Donoso Cortez, că „atunci când vorbește preotul, el vede pe Dumnezeu în spatele lui”.

Am ținut și trei conferințe, peste săptămână, vorbind despre: „Organizația socială a românilor, în comparație cu organizația comunistă”, „Dragostea de familie a românului și indiferența comunistului față de familie”, dându-le exemple concrete, „Luptele eroice ale ostașului român pe aceste meleaguri, care vor aduce victoria finală”.

Am înmormântat 105 ostași români: ofițeri, subofițeri și trupă, în cimitirul de lângă comuna Zibenko. Unii au murit la ambulanță, iar alții au fost aduși morți de pe poziție. Aici am aranjat cel mai mare și mai frumos cimitir din campanie și nici nu se află cimitir asemănător între Don și Volga.

Un cimitir unde își dorm somnul veșniciei 105 ostași, eroi români, alături de 250 ostași, eroi germani, este așezat pe un câmp deschis, frumos, la marginea comunei Zibenko, lângă șoseaua ce duce spre Stalingrad. Am muncit zile întregi până am aranjat toate mormintele, atât ale eroilor români, cât și ale eroilor germani. Le-am pus la fiecare cruce, după același model, scrise uniform și frumos aliniate.

Tot în acest cimitir am pus două cruci mari la mijloc, spre cele două aripi ale cimitirului, iar la mijloc o troiță foarte frumoasă ce

predomină nu numai cimitirul, ci toată regiunea, pe care am scris, și românește și nemțește, cuvintele: „Înfrățiți în viață și moarte pentru același ideal” – Ambulanța Diviziei 20 Infanterie, anul 1942.

Înălțătoare și plină de demnitate a fost ziua de sărbătoare cu prilejul sfințirii și înălțării acestei troițe în cimitir, când am făcut și un parastas pentru toți eroii ce se odihnesc aici și am vorbit ofițerilor și trupei de față despre: „Rugăciunea și cinstirea eroilor”. Apoi am împrejmuit cimitirul cu un șanțuleț micuț și cu un gard de sârmă.

Aici am înmormântat pe bravii noștri ofițeri: sublocotenent Pol Simion – Regimentul 40 Artilerie, sublocotenent Nicoară Vasile – Regimentul 83 Infanterie, sublocotenent Butuceanu – Regimentul 83 Infanterie, căpitan Preda Marin – Regimentul 91 Infanterie, căpitan Truța Victor – Regimentul 91 Infanterie, sublocotenent Popa Ilie – Regimentul 83 Infanterie, locotenent Cojocarul Marin – Batalionul 20 Pionieri și Căpitan Ciurea – Regimentul 82 Infanterie, precum și alți ostași care sunt pentru totdeauna santinelele de veghe în răsăritul depărtat și jertfa lor sublimă ne asigură împlinirea idealului nostru.

De nenumărate ori, când am făcut aici înmormântări, m-au bombardat rușii și am fost silit să intru eu în groapa mortului pentru a fi ferit de schijele ce se împrăștia din bombele lăsate de avioanele inamice în jurul meu. Notez că într-o zi, când înmormântam 3 ostași, a căzut o bombă la câțiva metri de groapă și numai printr-o minune dumnezeiască am scăpat cu viață.

Am făcut slujbe religioase pentru populația civilă, care alerga cu bucurie și toți erau foarte mulțumiți că pot să se roage și să se închine lui Dumnezeu, liberi. Am făcut și 18 botezuri, băieți și fete, cărora le-am dat ca amintire câte o cruciuliță.

În ziua de 26 septembrie am fost chemat la cartierul diviziei, eșalonul I, în audiență la domnul comandant al diviziei, domnul g-ral Tătăranu care, între altele, m-a încurajat foarte mult în activitatea mea pastorală prin sfaturile sale înțelepte și mulțumirea ce o are față de mine, întrucât mi-am îndeplinit cu atâta râvnă misiunea mea de confesor, atât la ambulanță, cât și la divizie.

În comunele Seti și Nariman, din 10 octombrie până în 20 noiembrie. Luând divizia noastră noastră sectorul de la sud de Stalingrad, în fața Volgăi, ne-am mutat și noi cu ambulanța la Nariman, cu o secție, și la Seti, cu altă secție. Aici am muncit mult la aranjarea saloanelor pentru răniți și bolnavi. Am lucrat la săparea bordeielor (bungărt) pentru locuința noastră și a trupei, fiindcă aici nu aveam case de locuit.

Am lucrat mult la aranjarea cimitirului din Seti, care este așezat pe un dâmb lângă o casă care, se spune că ar fi fost biserică budistă și care este ruinată din cauza războiului. Aici am înmormântat 16 ostași români, lângă ostașii germani. Le-am pus cruci uniforme și am făcut un șanțuleț în jurul cimitirului, însă nu l-am îngrădit, din lipsă de material.

Am lucrat și la cimitirul din Aliman, unde am îngropat 28 ostași români, tot lângă ostașii germani. Cimitirul se află lângă șosea și este bine îngrijit, cu cruci uniforme și frumos scrise. L-am împrejmuțit cu un gard din scânduri.

Am făcut slujbe religioase, atât pentru răniți și bolnavi, cât și pentru ofițeri și trupă ai ambulanței și ai celorlalte servicii ale diviziei. Astfel, în ziua de 18 octombrie am făcut o slujbă divină la divizie eșalonul II, în sala de popotă, unde au luat parte toți ofițerii și trupa diviziei împreună cu comandanții săi și le-am vorbit despre „Misiunea noastră în Rusia”.

În ziua de 25 octombrie am făcut slujba divină la Nariman, unde am mărturisit și împărtășit ostașii răniți și bolnavi, vorbindu-le despre: „Prin suferințe, la victorie”. În ziua de 1 noiembrie am făcut slujbă religioasă în Seti, unde a luat parte ambulanța și serviciile diviziei, o adevărată sărbătoare creștinească, cum n-a fost niciodată în această mohorâtă stepă a calmucilor. Fiind și o zi frumoasă, se auzeau până departe cântecele de laudă ale ostașilor noștri către Dumnezeu, care ne poartă de grijă și aici. Înălțătoare a fost și predica pe care le-am ținut-o despre: „Lazăr cel sărac și credința în Dumnezeu”.

În ziua de 8 noiembrie am făcut slujba religioasă tot la ostașii ambulanței și ai diviziei, unde au luat parte cu toții, fiind și sărbătoare națională. Azi, fiind onomastica M. S. Regele Mihai I, am făcut și un Te-Deum, precum și un parastas pentru toți eroii români ce-și dorm somnul lin al veșniciei în întinsa Rusie. Le-am vorbit despre „Regele care întruchipează eroismul ostașului român”. Înălțătoare a fost și vorbirea comandanților de unități, care au decorat pe ostașii ce s-au distins mai mult în lupta contra comuniștilor, contra acestui norod dement care în propria-i țară, retrăgându-se, n-a lăsat în urmă decât prăpădul, schelete de cetăți, ruguri de vâpăi și baricade de cadavre.

Tot în ziua de azi, am fost și la brutăria de campanie a diviziei, unde am făcut un Te-Deum și un parastas, pomenind pe toți eroii care îi are brutăria din campania aceasta, apoi am asistat la împărțirea decorațiilor ostașilor vrednici, care deși sunt mai bătrâni, se vedea tinerețea sufletelor lor când le fixa semnele biruințelor pe piepturile lor ce au

înfruntat cu atâta curaj toate privațiunile timpului și ale distanțelor mari.

În ziua de 15 noiembrie am făcut o slujbă religioasă la Regimentul 20 Marș, unde le-am vorbit despre: „Lupta noastră aici îndeplinește o sfântă datorie față de Patrie, Cruce și Omenire”.

N-am făcut serviciul numai la ambulanță, ci pentru toată divizia. Astfel am plecat de multe ori până în linia întâi, ducând ostașilor cuvânt de mângâiere și de încurajare. La acești bravi ostași ce-au făcut din piepturile lor un dig de stăvilire a valurilor, respingând asaltul puhoaielor ce s-au cramponat pe Volga, după ce și-au distrus totul, în retragere: căminul și hambare, orașe și uzine etc. La acești ostași am mers, de multe ori pe sub focul bombardamentului inamic, ca să le fac câte o mică slujbă sau rugăciune, pentru a le întări și îmbogăți sufletul cu actele de vitejie și încredere din cărunta comoară a veacurilor și ca rugăciunea să le fie un talisman care să refacă zilnic forțele.

Astfel, în ziua de 23 septembrie am fost la Regimentele 82 Infanterie și 39 Artilerie, stând de vorbă cu ostașii, îmbărbătându-i și încurajându-i, le-am făcut rugăciuni, le-am dat cruciulițe, în ziua de 26 octombrie, fiind și zi de sărbătoare, Sf. Dumitru, am fost la Regimentul 91 Infanterie și la Batalionul 20 Pionieri, făcându-le, împreună cu părintele căpitan Leulescu, slujba religioasă, apoi ne-am rugat lui Dumnezeu ca să-i ferească de orice primejdie a vieții. Am fost până la punctele cele mai depărtate, aproape de gara Tundutov, ducând ostașilor cuvânt de curaj, cruciulițe și cărțițele de rugăciuni, care mi-au mulțumit cu lacrimi în ochi. Dar periculoasă mi-a fost reîntoarcerea, fiind o luptă puternică de avioane deasupra noastră. Totuși, Dumnezeu m-a salvat și am putut ca să-mi îndeplinesc misiunea mea. În ziua de 29 octombrie am fost la Regimentul 83 Infanterie și Regimentul 40 Artilerie, unde de asemeni am convorbit cu ostașii și le-am făcut slujbe religioase.

Tuturor le-am vorbit, insuflându-le încredere în Dumnezeu și în forțele noastre. Spunându-le că, dacă ducem povara gloanțelor și îndurăm osânda sângerării, îndeplinim o sfântă poruncă a strămoșilor noștri și purtăm cu noi comoara morților noștri care ne spun: „Apărați-vă Patria!!!” ... Și, după cum înaintașii noștri nu s-au lăsat bătuți de bejanii, nu ne vom lăsa nici noi clintiți din loc, chiar de ar fi să se reverse asupra-ne potopitoarea urgie a contraatacurilor. Noi, fiind santinele în nemărginita stepă a calmucilor – cea mai îndepărtată, de la care așteaptă așa de mult întreaga omenire civilizată.

Aici, în fața Rusiei imense și a Volgăi cu apele întinse în zare, între orizonturile ostile, ostașul nostru nu se crede niciodată singur. Și pe

toate drumurile de pulbere sau de troiene ale stepei, se înalță sufletul lui, văzând că n-a fost uitat, ci dimpotrivă, în lupta ce o desfășoară pe culmi de glorie și de răsunset, se află lângă el și sprijinul cel mai mare, sprijinul spiritual: părintele său sufletește. Iată misiunea preotului. E de ajuns ca să vadă ostașul lângă el pe preotul care l-a învățat primele buchii ale credinței creștine, pentru a înfrunta cu tărie și bărbăție arșița nămieșilor, glodul prafos al drumurilor și urgia dușmanului.

Atât la Nariman, cât și la Seti, am ajutat la pansarea răniților, apoi la cazarea lor. M-am îngrijit de hrana și curățenia lor, precum și de evacuarea lor la spitalele de campanie, când comandantul ambulanței era plecat la divizie. De multe ori și noaptea am fost lângă patul lor de suferință, citindu-le rugăciuni de vindecare, spunându-le vorbe bune de mângâiere și încurajare.

Am alergat oriunde s-a simțit lipsa preotului, necunoscând oboseala pentru îndeplinirea datoriei.

M-am ocupat, când mi-a permis timpul, și de populația civilă, dar aici a mers mai greu fiindcă acești locuitori – calmuci – au credința budistă, totuși am reușit, în parte, să le dau prin interpreți, unele cunoștințe din Legea Creștină.

În Buzinovka și Kalaci, din 20 până în 23 noiembrie. În urma atacului puternic, rusesc, din 20 noiembrie, când s-au năpustit asupra noastră soldații bolșevici cu un fanatism păgân, îmbătați de alcooluri tari, cu părul vâlvoi, cu strigăte răgușite, cu ochii împăienjeniți de marile beții, am lucrat foarte mult și ziua și noaptea la primirea răniților ce ne soseau mereu de pe pozițiile unde s-a dat cea mai cruntă bătălie a istoriei. Înceștarea ce depășește cea mai halucinantă închipuire. Soldatul român însă a primit ca un titan atacul milionului de strigoii înarmați cu cele mai înfricoșătoare arme de distrugere: tancurile rusești dau buzna peste noi, și eu personal am scăpat numai pe sub focul lor ucigător, refugiindu-mă pe un pârâu, pe gheață și ieșind la șoseaua ce mergea spre Buzinovka, unde am fost luat într-o mașină a diviziei, de domnul căpitan Scorțeanu.

Ajungând la Buzinovka, ne-am adunat toți ofițerii și trupa ambulanței, cu mașinile încărcate cu material și cu răniți. Aici, a trebuit ca să alerg pe la germani după benzină pentru a putea transporta răniții mai departe. Fiind sfătuiți de germani, care evacuasera orașul fiindcă rușii se apropiau, am luat noaptea drumul spre Kalaci.

Ajunși noaptea în Kalaci, am evacuat răniții, împreună cu comandantul ambulanței, la spitalul german, după ce le-am spus că Dumnezeu o să ne ajute ca să scăpăm cu viață, îmbărbătându-i și mângâindu-i.

Dimineața, văzându-ne înconjurați de ruși, ne-am adunat toți ostașii români de la ambulanță, trenuri regimentare, poștă și tezaur și le-am făcut un mic serviciu divin, mărturisind și împărtaşind foarte mulți ofițeri și trupă, care, din inițiativă proprie, mi-au cerut, știind că numai o minune Dumnezeiască ne poate salva din situația în care ne aflăm. Aici, am fost un adevărat apostol al Bisericii și al Neamului, vorbind și încurajând, spunând că nu trebuie să ne pierdem încrederea în Dumnezeu, în forțele noastre și ale aliaților noștri germani, care ne spuneau mereu că suntem în siguranță și vom fi salvați, putând ca să ne retragem peste Don.

În punga de la Stalingrad, din 23 noiembrie 1942 - 14 ianuarie 1943. În ziua de 23 noiembrie, o zi grea pentru noi, căci rușii presau mereu cu tot felul de arme spre orașul Kalaci. După o luptă cruntă, unde se auzeau, printre focurile armelor, țipătul strident și răcnetele sinistre ale soldaților bolșevici, care au rupt rezistența germană și a noastră și s-au năpustit în oraș cu tancurile, peste podul Donului.

Din învălmășeala și panica de nedescris ce s-au produs în oraș, când rușii trăgeau din tancuri, a trebuit să fugim, care cum am putut, rămânându-ne toate bagajele și tot materialul sanitar la ruși. Eu m-am salvat pe jos, printre tancurile rusești, fiindcă mașinii cu care eram i-au împușcat roțile de dinainte și astfel m-am retras printre mașinile germane care fugeau spre Stalingrad. Alergând pe jos mult timp, până ce am fost luat de o mașină germană, am putut să văd pe câmpul întins căruțe cu cai fără conducători, alergând, cai singuri, ostași călări și ostași pe jos.

Cea mai mare parte a armatei noastre din acest oraș, s-a salvat intrând în punga ce se formase în fața Stalingradului.

Fiind împrăștiați, ne-am mai adunat câțiva la Dimitrovka, lipsiți fiind de toate obiectele, precum și de hrană. Nu mi-a mai rămas decât rugăciunea ca să mulțumesc lui Dumnezeu că m-a mai scăpat o dată din fața morții.

După două zile petrecute în suferințe și neazuri cu ostașii Diviziei 20 și Diviziei I Cavalerie, în orașul Dimitrovka, am aflat de sediul Diviziei 20 că este la Bazarguno și am plecat imediat acolo, unde s-a înfiripat iar ambulanța cu ce a mai putut aduna.

Fiind singurul preot al Diviziei 20, în această pungă, care puteam să mai activez, am avut foarte mult de lucru, trebuind să fiu când la Bazarguno, când la Iabloșnik, când la Pitomnik, precum și în alte viroage unde erau adăpostiți ostașii noștri. Fără cărți liturgice, fără veșminte preoțești etc. (fiindcă altarul preoțesc mi-a rămas la Kalaci) a trebuit să-mi improvizez cum am putut veșminte, adică epitrafir și să-mi

scriu rugăciunile de la slujbele religioase, pentru a putea fi de folos ostașilor.

După o luptă cu climatul stepei calmucilor, atât de asemănător celui din Sahara, acum a trebuit să luptăm cu pustiitoarea „Purga”, care venind dinspre Pacific, suflă atât de cumplit încât mistuie orice licărire de viață, unde să mai adăugăm că rușii, fiind în elementul lor, vărsau vâpăi pe gură și pe nări, împinși de nagaicele înflăcărate ale luciferilor roșii.

Astfel, supuși tuturor privațiunilor, foamei, vântului, frigului mare, drumurilor grele, a trebuit ca să merg kilometri pe jos ca să-mi îndeplinesc datoria și să satisfac pe toți ostașii, făcându-le slujbe religioase, ducându-le cuvinte de îmbărbătare și speranță mare pentru salvarea noastră din acest cerc.

Am făcut înmormântări aproape în fiecare zi, înmormântând la Pitomnik 88 ostași, la Iabloșnik 16 ostași și la Bazarguno 22 ostași. Tuturora le-am făcut cruce, deși era foarte greu, din lipsă de material, apoi le-am aranjat frumos mormintele. În special cimitirul din Pitomnik mi-a reușit să-l fac foarte frumos și bine aranjat, situat fiind pe o ridicătură mai înaltă, între două viroage. Aici am lucrat cu mâna proprie la săparea gropilor, la facerea crucilor și aranjarea mormintelor, de multe ori sub focul bombardamentului inamicului.

De câte ori a trebuit să mă arunc pe burtă prin zăpadă, sărindu-mi crucea și epitrafirul departe, când mergeam la înmormântare, fiindcă inamicul nu ne mai slăbea deloc cu bombardamentul aviației. Apoi, nu o dată, a fost să cad victimă gloanțelor care șuierau pe la urechile mele. M-am aruncat și în groapă, în locul mortului. Totuși, mulțumită lui Dumnezeu, am scăpat de orice rău și am putut să fiu de folos și mai departe ostașilor, pentru a-mi îndeplini datoria.

În fiecare zi făceam rugăciuni împreună cu ostașii răniți și bolnavi și le făceam și slujbe religioase. În zilele de duminică și sărbători, când ne mai slăbeau rușii, făceam slujbe pentru toți ofițerii și trupa ambulanței și a diviziei.

Astfel, de Sf. sărbători ale Crăciunului, am făcut o slujbă religioasă la cartierul diviziei, unde am binecuvântat pomul de Crăciun (un brad ce avea pe el puțină vată și doi mucuri de lumânare) de față fiind și domnul general Tătăranu, comandantul diviziei, împreună cu tot statul său major. După ce am vorbit eu câteva cuvinte, precum și domnul colonel R. Dimitriu, a vorbit domnul general, care ne-a spus tuturora calde cuvinte de curaj, speranțe și însuflețire.

În ziua de Crăciun am făcut slujbă la răniții din Bazarguno, vorbindu-le despre sărbătoarea frumoasă a Crăciunului, de față fiind și domnul general. Am plecat împreună cu dânsul la Pitomnik, unde iar am făcut un serviciu divin la răniții și bolnavii internați la ambulanță, precum și pentru ofițerii și trupa diviziei. Aici, a spus domnul general următoarele cuvinte de îmbărbătare către răniții ardeleni: „Băieți, știți voi cântecul ardelean care spune: *Lung e drumul Clujului*, apoi acest drum, de aici de la Stalingrad se începe”. Apoi le-a preamărit jertfa lor care nu va fi zadarnică, ci va aduce reîntregirea țării noastre cu cea frumoasă regiune ocupată vremelnice de unguri.

De Sf. Botez al Domnului, deși inamicul ne presa mereu și ne bombardă, totuși am riscat cu viața și am mers prin toate bordeiele (bungardurile) ostașilor noștri, din Pitomnik, Iabloșnik și Bazarguno, cu Botezul Domnului, binecuvântându-i și îmbărbătându-i, iar ostașii, cu lacrimi în ochi de bucurie, mulțumeau lui Dumnezeu că au avut fericirea ca și aici, în pungă, să primească Botezul Domnului.

Zilnic făceam rugăciuni pentru ostașii bolnavi și răniți, pentru vindecarea lor, precum și pentru a cere ajutor lui Dumnezeu ca să fim salvați din această încercuire. Cu câtă evlavie și credință se rugau ei pentru împlinirea acestei dorințe. Și erau foarte mulțumiți că se află și părintele lor sufletesc lângă ei, simțindu-se mai tari și puteau să suporte cu credință și speranță toate necazurile și durerile ce erau asupra noastră.

Nu știu care scrib, înmuind tocul în neagra cerneală, va fi vreodată în stare să facă dăre pe hârtie și să eternizeze viața luptătorilor din fața orașului Stalingrad. Aici, unde ostașul român, supus elementelor pustiitoare ale naturii, lipsiți de hrană suficientă, fără munițiile necesare și fără pic de odihnă, a rezistat cu negrăit eroism unui milion de fiare apocaliptice.

Ostașii noștri, care au ajuns niște umbre, căci frigul le îngheață fața, le pleznește vinele și trupurile le sunt istovite, doar sclipirea ochilor nu cedează, mai arată că mai licărește viața în ei. Aici am luat parte și am făcut adevăratele studii ale vieții omenești, la școala suferințelor, unde nu se dau examene. Pe umerii noștri, care au devenit niște titanici în ale suferinței, am purtat atâtea răutăți, atâtea greutăți ce ne apăsau mai greu ca niște pietre de moară.

Aici, unde și ziua și noaptea se cutremura pământul și vuia văzduhul de bombe grele ce cădeau asupra noastră și de zumzetul sinistru al Katiușei, periclități fiind în fiecare clipă, a fost a doua Golgotă, căci aici au murit cu cea mai eroică moarte apărătorii

creștinătății. Și printre acești eroi, în primele rânduri suntem noi, românii, ostașul român care, ca un titanic a sfidat moartea cu o îndrăzneală și cu un curaj ce n-a avut istoria până acum.

Supus și eu acestor privațiuni, n-am fost fericit cu o moarte eroică, decât cu o boală foarte gravă, din cauza căreia am fost evacuat cu avionul, prin aeroportul Pitomnik, în noaptea de 14 ianuarie 1943. Cu mari primejdii și peripeții, de multe ori fiind cu moartea în față din cauza bombardamentului inamic care se afla la o distanță de 5 km de aeroport, am trecut cercul ce ne-a înconjurat și după o noapte de călătorie cu un avion de transportat benzina, prin frig și ger, am aterizat pe aeroportul orașului Salsk.

Din 14 ianuarie până la 15 martie 1943. După aterizarea la Salsk, am fost internat la spitalul german, de unde apoi am fost evacuat la Rostov. Iar de aici, după lung drum și greu, prin frig și ger (mai ales fiind grav bolnav) am ajuns la Spitalul Z. I. Nr. 324 în Tiraspol. Aici am stat mai mult timp până ce mi-am alinat suferințele bolii care și azi o mai am. De aici, am fost trimis la P. S. al ambulanței, la Compania 1 Sanitară, de unde am fost demobilizat pe data de 15.III.1943 și trimis în garnizoana Turda, unitatea mea de origine.

Din 20 septembrie 1942 și până în 14 ianuarie 1943, cât timp mi-a fost comandant al ambulanței medicul maior dr. Gh. Spirescu, am fost și șeful adjutanturii. Și aici am muncit ziua și noaptea, de multe ori, pentru bunul mers al ambulanței. Căutând ca totdeauna să fiu cu actele în regulă și cu răspunsurile la zi. Pentru această muncă în plus, am primit de multe ori laude și mulțumiri de la superiorii mei, care țineau foarte mult la mine, fiindcă eram gata totdeauna la datorie.

Ca răsplată pentru munca mea prodigioasă, depusă pe tot timpul campaniei, drept confesor al ambulanței și al diviziei, pentru curajul și spiritul de sacrificiu de care am dat dovadă întru îndeplinirea datoriei, făcând de multe ori servicii religioase – înmormântări, rugăciuni și conferințe sub focul bombardamentului inamicului, apoi pentru aranjarea și îngrijirea cimitirelor, în special cel de la Zibenko – o adevărată grădină de eroi –, lucrând de multe ori cu pericolul vieții, precum și ca șef al adjutanturii, am fost propus la „Coroana României cu panglică de virtute militară”, însă din cauza evenimentelor nefaste nu știu nimic despre rezultat.

Punând pe hârtie o parte din activitatea mea pastorală desfășurată în această campanie, acolo departe, spre zărilor infinite, în regiunea cea mai mohorâtă și blestemată a Rusiei, precum și la Stalingrad, ce a devenit semnul datoriei împlinite și simbolul dreptății pe care o așteaptă

neamul și o impune sângele eroilor de acolo - zic, o parte, fiindcă îmi lipsesc toate datele, întrucât unele mi-au rămas cu toate bagajele mele, la ruși. Regret mult după schemele cimitirelor ce le-am făcut cu scară, precum și tablourile nominale ale ostașilor ce i-am înmormântat.

Las ca superiorii mei să mă judece și să aprecieze toată oboseala și munca depusă pentru binele Bisericii și a Neamului.

Preot căpitan Friciu Octavian, Confesor al Garnizoanei Turda
(A. M. R., *fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 300, f. 6-14*)

Turda, la 20 martie 1943

(Extras din cartea: **Preoți în tranșee. 1941-1944**. FUNDATIA GENERAL ȘTEFAN GUSĂ. Editura Europa Nova, Bucuresti, 1998, 432 pagini. Autori: Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu).

VII. „...PÂNĂ SE TERMINA ACEASTĂ OPERAȚIUNE, ÎNGHEȚAM ȘI DEGERAM...”

...După lupte grele date pe viață și pe moarte pe frontul de la Cotul Donului, am rămas în poziții mai mult de două săptămâni, fără hrană și muniție, copleșiți de un ger năprasnic, încât camarazii din linia întâi erau evacuați cu picioarele complet degerate. Îmi amintesc că eram în pozițiile artileriei, cu aruncătoarele de 120 mm, aflându-ne într-o altercație cu nemții, care se îmbarcau în camioane Hensel, vreo zece la număr, cu intenția de a părăsi zona încercuită. În această situație, și noi, românii, voiam să mergem cu ei și să încercăm a sparge undeva încercuirea. Nemții nu voiau să ne ia, așa că, atunci când ne prindeam cu mâinile de obloanele mașinilor pentru a ne urca alături de ei, ne loveau cu baionetele sau ne călcau pe mâini. În situația creată, am îndreptat tunurile spre mașini, distrugându-le, astfel ca nimeni să nu mai poată părăsi această zonă.

În după-amiaza zilei de 19 noiembrie 1942 am fost capturați grupuri, grupuri, formându-se apoi un convoi mai mare, ce a fost pus în mișcare spre zona liniilor noastre. Aici s-au dat lupte foarte grele corp la corp, între ostașii noștri și cei ruși, așa că oriunde puteai vedea grămezi de cadavre, zăpada fiind roșie de sângele celor căzuți. Ni s-a ordonat să ne așezăm în genunchi, în timp ce în fața noastră a fost adusă și montată o mitralieră, pe care ostașii ruși o pregăteau pentru tragere. Ne-am luat adio de la viață, cei mai mulți închinându-ne și rugându-ne la Dumnezeu pentru iertarea păcatelor noastre și pentru ajutorul celor rămași acasă. Din fericire, în acel moment a apărut un ofițer rus care a oprit masacrul. Acesta a ordonat punerea în mișcare a convoiului. Prizonierii care rămăneau în urmă și nu mai puteau să meargă erau împușcați. Dar noi, ca să ne salvăm viețile, mergeam câte trei, ținându-ne de braț, astfel încât pe rând să fim la mijloc, timp în care mergeam cu ochii închiși, pentru a ne mai reveni din slăbiciunea ce ne copleșea. În timpul deplasării pe jos, toți prizonierii degerați sau bolnavi și care nu mai puteau să meargă au fost împușcați de santinelele ce însoțeau convoiul.

(În octombrie 2013, ziaristul bucovinean Gheorghe Gorda mi-a oferit o altfel de informație despre golgota prizonierilor români, care ne vorbește

clar că bolșevicii au organizat multe alte Katyn-uri pe teritoriul sovietic. Dânsul a publicat în „Zorile Bucovinei” înainte de perestroika lui Gorbaciov o schiță despre un secretar de partid de la Institutul de Medicină din Cernăuți, fost șef al Serviciului medical al Frontului de la Stalingrad, colonel în retragere. Veteranul i-a făcut ziaristului o mărturisire despre soarta tragică a prizonierilor de război de la Stalingrad, pe care redactorul[cenzorul] i-a scos-o din text: „Prizonierii de război, nemți și români, parcurgeau încolonați distanțe mari fără de escortă, supravegheați doar de la distanță de cavaleriștii noștri, punctul final al deplasării lor fiind ...locul de înălțare la cer. Toate drumurile duceau spre văi, ascunse între dealuri, de unde erau secerați/mitraliați de soldații noștri, dar pentru statul major al frontului semnam acte de confirmare a decesului din cauza bolilor a mii și mii de foști combatanți...” – V.Ș.)

Am mers în aceste condiții trei zile și tot atâtea nopți, fără hrană și apă. În final am ajuns la o stație de cale ferată, cu o rampă de campanie, unde se afla o garnitură de vagoane pentru transportarea vitelor. Am fost îmbarcați și înghesuiți câte o sută de prizonieri în fiecare vagon. Stăteam precum sardelele într-o cutie.

Am mers cu trenul opt zile și opt nopți, cu întreruperi din cauza bombardamentului, fără a primi și de această dată hrană sau apă. Ne-am alimentat, ajutându-ne unii pe alții, cu ce mai găseam prin sacul cu merinde, adică grâu sau orz, pe care îl culeseserăm de sub zăpadă, în timpul încercuirii, și pe care îl prăjiserăm pe tablă când ne aflam în adăposturi. Ne amăgeam setea, pe rând, cu bruma și gheața ce se depunea pe capul șuruburilor ce fixau scândurile vagonului. În acest răstimp, vagonul nu s-a deschis decât de două ori, cerându-ni-se să dăm jos morții. Nu i-am dat, pentru că astfel rămâneam mai puțini, iar frigul devenea insuportabil la temperatura de minus 40-45° C. Ne înghețau nările și ni se oprea respirația la acea temperatură.

Ajunși în lagărul central de triere nr. 58, am fost debarcați și ni s-a dat apă fiartă pentru băut și ca hrană câte un capac de bidon cu terci. Sosiseră în acest lagăr aproximativ 12 000 de prizonieri.

De aici am fost repartizați în alte lagăre, mai mici, filiale ale acestuia central. Eu am fost repartizat în filiala nr. 3/58. Am fost cazați în barăci cu o capacitate de 100 de oameni, fiind organizați în companii ce numărau tot 100 de oameni, care la rândul lor se divizau în grupuri a câte 10 oameni. Barăcile erau dotate cu paturi

din lemn, așezate pe trei nivele. Foșneau ploșnițe peste tot, în lemnul paturilor și în pereții barăcilor. Noi, prizonierii, eram plini de păduchi, care stăteau înfipti în carnea ce se rupea când încercam să-i tragem de pe noi.

Ajusesem să cântăresc doar 38-40 kg, din această cauză, mi s-a repartizat un pat de la nivelul de jos. Cea mai mare nenorocire era pentru noi, cei de jos, că păduchii de pe cei de deasupra curgeau pe noi, chinându-ne îngrozitor.

La câteva zile de la sosirea în lagăr, ne-au fost luate flanelele, căciulile, cojoacele, mănușile din lână, începând campania de deparazitare. Articolele de îmbrăcăminte erau duse la etuvă. Aceasta funcționa zi și noapte, pentru a înlătura pericolul unei epidemii de tifos. De asemenea, s-au organizat puncte de tuns pentru prizonieri și s-a pus în funcțiune baia lagărului și spălătoria pentru lenjerie. Acestea funcționau continuu, zi și noapte, și când venea rândul barăcii toți prizonierii mergeau la baie. După vreo trei luni de zile au rămas doar ploșnițele. DTT-ul ce se dădea prin barăci nu avea efect asupra lor.

Prin luna martie 1943 am primit saltele, perine, pături și lenjerie de pat. Tot atunci s-au organizat echipe de infirmiere, care în fiecare seară controlau lenjeria de corp a prizonierilor. Dacă la cineva era găsit un păduche, toți locatarii barăcii în cauză mergeau la baie și etuvă. Pericolul de a se îmbolnăvi de tifos exista și pentru personalul lagărului și locuitorii din preajmă.

Cel mai greu ne era seara și dimineața, când eram numărați. Până se termina această operațiune (tot lagărul avea vreo 4 000 de suflete), înghețam și degeram.

O dată în 48 de ore ni se dădea terci făcut dintr-un fel de urluială, căreia i se spunea crupe. Rar mâncam ciorbă de murături sau linte. Pâine primeam 600 de grame, aceasta fiind făcută dintr-o făină neagră și grea, încât felia ce ne revenea părea mică. Pentru a ne astâmpăra cumva foamea, în timpul deplasării cu trenul spre lagăr și în lagăr, tăiam bucăți din șireturile de la bocanci (care erau confecționate din piele) și le sugeam. După ce am terminat șireturile, am trecut la curelele de la pantaloni și la carâmbii cizmelor camarazilor-artilerști. De asemenea, rodeam bucăți de smoală, găsită în cărbunii-brichetă, pe care-i foloseam la prepararea hranei.

Această situație a durat până la jumătatea anului 1943, când au început să ne dea câte două feluri de mâncare. La felul întâi, ciorbă de varză, murături, urzici, cu puțină grăsime. Felului doi îi spunea „kașa” (terci) și era fiartă din mei sau din crupe de grâu. După 23 august 1944 hrana ne-a fost din nou îmbunătățită. Primeam mâncare preparată cu carne congelată și conserve. Ni se mai servea ceai sau o fiertură din fructe de pădure în amestec cu cetină de brad – noi îi ziceam „vitamina”.

Foarte mulți prizonieri au murit secerăți de diaree și dezinterie. Se înființase o brigadă care avea misiunea să care morții cu sania în afara lagărului, pentru a-i îngropa în pădurea din acea zonă. (De obicei, lagărele erau amplasate în păduri.)

Ni s-au întocmit, apoi, fișe personale de către comisii formate din ofițeri ruși, ajutați de traducători, toți prizonierii fiind repartizați pe categorii din punctul de vedere al stării fizice. În categoria I erau incluși cei mai solizi și mai sănătoși, în categoria a II-a – ceva mai slabi, în categoria a III-a – cei mai slabi sau distroficii, care urmau să fie internați în infirmerii.

Din rândul celor din categoria I și a II-a s-au organizat brigăzi de lucru, componenții acestora fiind puși la tăiat pădure, norma pentru o persoană fiind de 6 m³ pe zi. Cel care îndeplinea norma primea 1 kg de pâine pe zi și un supliment de mâncare, iar cel ce nu o făcea își primea doar porția obișnuită.

Eu, făcând parte din categoria a III-a, am fost repartizat la spălătoria lagărului. În mai 1943, o parte am fost mutați în lagărul 165, numit și „Zona mixtă”, unde am fost puși să construim niște barăci mixte, bordei și suprafață, pentru înființarea unui nou lagăr. Mergeam în pădure, tăiam copaci și îi căram pe umeri, câte 10 oameni la un trunchi. Îmbinam bârnele cu cuie din lemn. Munca aceasta era istovitoare, căratul bârnelor fiind cel mai greu lucru.

În decembrie 1943, împreună cu alți prizonieri, am fost mutat în lagărul 190. Aici am lucrat la degajarea unor terenuri de dărâmurile provocate de bombardamente, pe acest amplasament urmând să se construiască o uzină de tractoare.

Aici, la locul de muncă, santinelele care ne păzeau întindeau o sfoară pe niște pari din lemn, delimitând astfel zona de lucru. Dacă vreun prizonier se apropia de acest „gard” pentru a-și face nevoile,

era împușcat pe loc. Îl duceam în lagăr mort, santinela motivând că a vrut să fugă.

În septembrie 1944, am fost mutat, împreună cu alți prizonieri, în lagărul 126, la Nikolaev. Am muncit la dezafectarea terenului de dărâmăturile provocate de bombardamente la șantierul naval „Martin”. Și aici condițiile de muncă erau grele. În lagăr am stat până în aprilie 1945, când, împreună cu alți prizonieri, am cerut să plecăm voluntari pe front cu Divizia „Horia, Cloșca și Crișan”. Ajuns la locul de organizare a diviziei, cu gradul de plutonier, am fost repartizat comandant de pluton la aruncătoarele de 120 mm din cadrul Regimentului 5 Infanterie. Cu această unitate am venit în țară în august 1945...

(Fragment din cartea lui Iancu A. Constantin, *AMINTIRI DIN LAGĂRUL SOVIETIC*, publicat în Revista *CUGETUL*, nr. 2, 2006, redactor-șef – Ion Negrei)

VIII. „TANCURILE... AU LUAT-O DE-A LUNGUL ȘANȚURILOR, STRIVINDU-I PE OSTAȘII ROMÂNI...”

...Tuburile proiectilelor trase săreau vesel din culată, aburind printre fălcile afetului. Erau ca aurul, o movilă galbenă strălucind la soare. Mânitorul închizătorului Vărzărescu se mișcă iute, mâinile lui, potrivit echilibrului, parcă dirijau o orchestră, și locotenentul Damaschin auzea chiar un cântec, dar nu era destul de deslușit din cauza bubuiturilor dese de tun. Când canonada a încetat, pentru câteva clipe, Evdochim și-a șters sudoarea de pe frunte, a aprins o țigară scumpă, cu vârful aurit, probabil avea un pachet de țigări germane („Ce-o fi dat peste el, că nu-i fumător?”) și pufăia uitându-se cu un zâmbet molatic, printre gene, la soare. Acum, fiindcă era liniște pe toată linia frontului, s-a auzit și cântecul, deși Vărzărescu nu mai dirija, ci fuma alene: *Cu racheta o să sui/ În tăria cerului/ Să fac haltă de-ajustare/ Doar la cele două Care/ Eu mă urc în Carul mic/ Și cu-n fir de borangic/ Trag cu mine la plimbare/ Tot tarafu-n Carul Mare.*

Cânta cu foc Maria Tănase. După ce taraful a urcat, cu lăutari, cu viori și cobze, în Carul Mare, s-a reînceput, vesel, canonada. Mișcărilor mâinilor lui Vărzărescu (ia, privește-le, domnule, sunt curate, parcă ieșise acum din baie!) lângă culată, care izbea înapoi mânerul închizătorului, erau sigure și precise. Deși proiectilul, după ce era introdus în închizător de mâna servantului care-l apuca de ogivă, dispărea din câmpul de vedere, locotenentul Damaschin, din nișa unei busole de artilerie, de unde dădea comenzile, vedea cum percutorul (acul armei) lovea capsula și ghiuleaua zbura spre dușman. Din blindajul alăturat, unit printr-o trecere de comunicare cu tranșeea bine echipată, câțiva savanți, bine dispuși, continuau să ducă lăzi cu grenade antitanc, cu proiectilele, chiar și niște pistoale-mitraliere noi-nouțe, cu unsoare galbenă ca mierea pe ele, neîncercate în luptă, iar grămada de tuburi galbene creștea între fălcile afetului. Cineva le-a împins cu picioarele și ele s-au rostogolit, improvizând parcă un crâmpei de cântec: „Și cu-n fir de borangic/ Trag cu mine la plimbare..”.

Iar tunurile trăgeau vesel, tir lung, tir scurt, obuz după obuz, și locotenentul Damaschin exulta, și el a observat că gurile de tun

hohoteau, iar când s-a uitat în cine trăgeau tunurile, a văzut niște arătări ciudate, ceva ce semăna cu pasărea kiwi sau cu un arici... ah, acestea-s tancurile rusești, cum de nu le-a recunoscut, mascate cu penaj ce aduce a blană, s-au mascat frumos, nimic de spus. Numai că și ceilalți tunari, de la celelalte tunuri, toată bateria a văzut intenția inamicului de a-i înșela și de a se apropia cât mai aproape de tranșeea lor. Când păsările kiwi s-au apropiat, au constatat că acestea nici nu erau păsări, ci niște tancuri – asfaltiere, unse cu dohot negru de sus până jos.

Evdochim Vărzărescu trăgea cu asiduitate, cu autoîncântare, se folosea cu aceeași eleganță de ambele mâini. „Ia, te uită, e ambidextru!”, gândi mulțumit Damaschin. Urma iarăși o mică pauză de tragere. Vărzărescu își aprinse o țigară, a scos-o dintr-un pachet de Regale, roșii (de-acum locotenentul nu se mai mira că servantul fumează) și începu să-i spună ceva. Nu-i deslușea cuvintele, dar înțelegea că folosește un vocabular asezonat și aceste lucruri picante îi făceau bine și era vesel, nevoie mare... Și în general, atmosfera era una de zile mari. Apoi, chiar lângă tun, ostașul s-a lăsat în pirostrie și a luat o gamelă nou-nouță, și în gamelă erau bucăți mari de carne... ostașul mânca fără grabă, uitându-se din când în când în partea inamicului.

În aceeași vreme, într-un plan mai îndepărtat, potcovarul Solomon Boubătrân hrănea vreo patru sau cinci cai: le dădea bucăți de zămos și caii apucau cu buze moi bucățile, le rumegau liniștiți, fără grabă, căci erau sătui și pielea strălucea pe ei de prea multă sănătate...

Alți doi servanți – Marco Moțmășcat și Lazăr Bujor – nu se vedeau bine din cauza perdelei de fum, în pauza care a intervenit spuneau bancuri. Locotenentul Damaschin le auzea bine vocile:

- Mă, să-mi spui: ce e cruce peste cruce?
- Nu știu. Probabil decorație peste decorație...
- Pe naiba. E popa deasupra surorii de caritate!
- H-ha-ha!

Când carele rusești s-au apropiat destul de mult, Evdochim Vărzărescu și-a reluat munca la tun.

* * *

Tancurile se apropiau precaut. Nu erau multe, doar patru. Își ridicau în sus țevile, când urcau un dâmb, le lăsau în jos, când coborau, parcă ar fi mirosit aerul. Înaintau cu viteză redusă; așteptau ca tunarii români să deschidă focul. Lazăr Bujor, ochitorul de tun, strângea coada grenadei și înjura în gând. N-aveau obuze. Nu venise aprovizionarea. Nu venea de-acum de câteva zile. Acest gând asiduu nu-l lăsa să se liniștească.

La un semn, au părăsit tunul și au alergat în tranșeea din față. Și Blaj, și Vărzărescu, și Boubătrân și Marco Moțmășcat. Lângă tun a rămas numai locotenentul Tudor Damaschin.

„Doamne, fă, Doamne, să reușească!”, se ruga el. De când dăduse ordinul: „Treceți la acțiune”, repeta în minte ruga către Dumnezeu.

Tancurile veneau câtinel. Ca și mai înainte „miroseau” aerul cu trompele, încetineau viteza aproape să se oprească. Se mirau că nu deschide nimeni focul.

Aproape din șanțurile primei linii, au ridicat viteza la maximum. Uruiau motoarele, trâmbe de praf înecăcios se învolburau de la șenile în sus. S-au auzit două sau trei împușcături dintr-o pușcă antitanc, dar tancurile luaseră viteză maximă - partea din față, blindată masiv, le proteja de obuze, cu atât mai mult de pușca antitanc. T-34 veneau în iureș.

„Pregătește-te!”, strigă Blaj, și Evdochim Vărzărescu îi răspunse: „Amuși!”. Moldovenismul acesta îl făcu pe Blaj să zâmbească. Pe o clipă. Șenila unui tanc turti parapetul și îi acoperi lumina zilei. S-a chircit în tranșee. După câteva clipe tancul trecu peste el și Blaj văzu cum Evdochim se ridică din țărână, cum aleargă din urma tancului rusesc și îi prinde mina anticar cu magnet pe fundul tancului. Apoi aleargă în tranșeea din care a fășnit câteva secunde în urmă. După clipe de încordare, se auziră, aproape simultan, două bubuituri. Două tancuri s-au aprins. Ardeau cu fum negru, dens. Câteva figuri s-au văzut prin fum. Au început să pârâie mitralierele. Câmpul de luptă nu se vedea din cauza fumului negru. Ostașii din tranșee au auzit cum zgomotul produs de celelalte două tunuri s-a îndepărtat în partea de unde au apărut.

Blaj îi tună o strofă veselă:
– Când mă duceam de-acasă
Cu carul încărcat,
Făceam o bucurie
La fetele din sat!

După luptă locotenentul Damaschin le mulțumi lui Evdochim Vărzărescu și lui Marco Moțmășcat. Dar mai ales lui Boubătrân, care a executat lucrările de artificier și din niște mine simple a făcut mine cu magnet, care le-au asigurat celor doi reușita.

Rămânea problema munițiilor. Care nu mai veneau din spatele frontului. Nici performante, nici simple, împotriva infanteriei.

Au primit apoi ordin să nu lase tunurile. Chiar dacă nu aveau muniții să stea lângă ele. A doua zi iar au dat buzna tancurile rusești, Mai întâi au pisat bine bateria. De la distanță. Servanții s-au ascuns în șanțuri și nu le răspundeau – n-aveau cu ce. Tancurile, după o mică pauză, au pornit la atac. Trompele lor de tun veneau amenințător spre liniile românești. Aruncau din țevile de eșapament vălătuci de scânteii.

Tancurile ajungând la prima linie n-au trecut peste șanțuri, ci au luat-o de-a lungul lor, strivindu-i și astupându-i pe ostașii români cu pământ și mergeau pe deasupra ca niște uriașe fiare de călcat. Se auzea și la tunari, destul de clar, zângănitul șenilelor. Tancurile erau cu „coastele” spre tunari, dar servanții stăteau neputincioși – nu aveau muniții. „Eh, ce bine ar fi să deschidem acum un foc viu!, se gândi locotenentul Damaschin. Cum se mișcă greoi, cum s-au așezat cu partea laterală spre tunuri...”. Tancurile rusești continuau să calce șanțul de apărare. Lui Damaschin nu-i ieșea din cap gândul: „Foc viu! Foc viu asupra tancurilor!”.

Au fost aruncate câteva grenade, dar fără nici un efect, oamenii le aruncau de frica morții, fără a ținti într-un loc anume. Câțiva ostași au sărit din șanț și alergau buimăciți spre tunari. Au început să-i cosească din tancuri cu mitralierele prin ochire directă, apoi ajungându-i din urmă îi striveau sub șenile. Și-n acest vacarm de țipete ale unor oameni alienați Damaschin văzu cum pe un tanc s-au aruncat din spate trei ostași români. Unul avea o pușcă mitralieră, iar ceilalți doi țineau în mâini niște bețe! După câteva clipe de uimire Damaschin se dumeri că bețele erau niște răngi. Ostașii au scos

banda metalică înfășurată peste roți, au scos cu dibăcie șenilele tancului pe care erau cățărați. Și mașina de război a început să se învârtă pe loc, în jurul său. Rușii din tanc au ridicat sabordul nedumeriți – n-au auzit nici o detunătură, nici o explozie... cum de-a sărit șenila tancului?

Îndată ce s-a deschis capacul, s-a arătat capul tanchistului, umerii, rusul era pe cale de a sări din tanc, dar secerat de gloanțe, s-a aplecat și atârna – picioarele în interiorul tancului, capul pe cuirasă. Cel cu pușca mitralieră l-a împins cu piciorul și a tras încă câteva focuri în gaura neagră a carului, ostașii din tanc erau morți, iar el mai pândea la gură...

În decurs de o jumătate de oră au mai fost aprinse două tancuri: unul cu o grenadă, altul dintr-o pușcă antitanc. Celelalte trei s-au retras.

Locotenentul Damaschin, cu acuitate auditivă, auzea cum țipă oamenii striviți de tancuri. Subțire, prelung, sălbatic. Ca niște pisici, jupuite de vii...

(Fragment din viitorul roman al prozatorului basarabean Ion Iachim)

IX. „O ȚARĂ FĂRĂ STATUI ȘI FĂRĂ EROI NU ARE VIITOR!”

...Aceste meditații încrucișate despre eroi și eroism, probleme și soluții îl făcuseră pe Naparu, în mai multe rânduri, să se gândească la Mareșal. Nu o dată, Profesorul și generalii – care, împreună, formau tripleta de aur, cum îi plăcea lui să-și numească amicii de conversație – se întorseseră, în discuțiile lor, într-un fragment de timp care ducea cu sine toate habitudinile lui Antonescu, felul său auster de a trăi, copleșit de grijile nenumărate ale Țării și Oștirii împrăștiate pe întinderile uriașe ale fronturilor, prins în jocul complicat al contactelor, discuțiilor și negocierilor interminabile, ce clamau garanțiile care ne-ar fi putut aduce salvarea. Omul acesta, logodit cu gloria și cu moartea, autoritar prin structură, care știa să-și domine sentimentele, să nu se creadă că-l mișcă cumva durerea sau suferința, părea încremenit în pasta amorfă a propriilor gânduri, sub imperiul himerei sale – recompunerea României, obiectiv care tindea să se îndepărteze tot mai mult, pe măsură ce rușii înaintau spre vest, către granițele pe care Stalin le trasase prin forță în 1940. Tot mai încruntat și mai închis în sine, Mareșalul se silea să se smulgă din starea pâcloasă care-i coborâse în suflet, să se concentreze pe problemele importante derivate din evoluția evenimentelor militare, politice și diplomatice, să facă abstracție de gravitatea întâmplărilor cotidiene, de pădurea de cruci pe care o vedea lățindu-se în realitate, dar și în visele sale tot mai scurte și mai chinute din ultima vreme.

Pe un ecran închipuit, desfășurat înapoia retinei, Naparu urmărea, cu luciditate, traseul acestui martir al neamului îmbrăcat în uniformă de militar, nutrit de un șir însemnat de convingeri ferme, filozofice, politice și morale, având o cultură generală și militară de formație enciclopedică, construită în curgerea firească a anilor de studii, în instituții de învățământ și la cursuri pe care le-a absolvit invariabil cu calificativul foarte bine, dar și după aceea, cu o intuiție exemplară a evoluției faptelor și fenomenelor, o memorie ieșită din comun, dublată de un spirit de observație și de organizare excepționale, o capacitate ieșită din comun de analiză a fenomenului militar și social-politic, o inteligență sclipitoare, exploatată la maximum în conceperea operațiilor, la Marele Cartier General din Primul Război

Mondial, în misiunile diplomatice îndeplinite, ca delegat la diverse comisii și misiuni (reparații, dezarmare, lichidările de război etc.), în funcțiile de atașat militar la Paris (1922-1923), la Londra și Bruxelles (1923-1926), la comanda Școlii de ofițeri de cavalerie din Sibiu, a Regimentului 9 Roșiori din Giurgiu și a Diviziei 3 Infanterie din Pitești, ca director, în două rânduri, al Școlii Superioare de Război, ca profesor de tactică la aceeași instituție-fanion a învățământului militar, ca secretar general al Ministerului Apărării Naționale sau șef al Marelui Stat Major, ori în funcția de ministru al Apărării Naționale în guvernele Octavian Goga și Miron Cristea, în calitatea supremă de conducător al statului român, timp de patru ani, și de comandant de căpetenie al armatei.

Strădaniile Mareșalului au ținut mereu un singur scop: reîntregirea Țării. Acest adevăr este subliniat de el în paginile ce formează gravele „Reflecții din închisoare”: *„Studiile mele strălucite; activitatea desfășurată de mine la școli, la trupă, în război; serviciile care mi s-au cerut să le fac și pe care le-am dus la bun sfârșit peste granițe la Petrograd, la Varșovia, la Constantinopol, la Belgrad, la Congresul de Pace, la Comisia de Reparații la Geneva, la Paris și la Londra, opera înfăptuită de mine la Divizie, la Școala de Război, la Statul Major și la Ministerul de Război, operă care a smuls admirația și acelor care din invidie mă dușmănesc; ținuta mea morală și mai ales granițele României Mari m-au ținut și mă vor ține în picioare.”*

Naparu îi citise cu creionul în mână toate lucrările publicate: „Românii, originea, trecutul, sacrificiile și drepturile lor”, „Focul și mișcarea” (curs predat la Școala Superioară de Război), „Către români” (articole și cuvântări), dar și unele inedite, în care își expunea poziția cu privire la războiul modern, diverse idei doctrinare, situația armatei, dezvoltarea culturii generale a cadrelor de stat major, rotația acestora în interiorul statului major, educația morală și socială, educația fizică, instrucția trupei, regulamente, reorganizarea armatei, secret, birocrăție etc.

Din teritoriul lăuntric al convingerilor sale, Naparu privea cu cea mai mare luare aminte la primele realizări practice ale Mareșalului, strălucitele proiecte de stat major elaborate pentru momentele principale ale războiului de întregire a țării, care acordau prioritate manevrelor pe spații largi și combinațiilor ingenioase, inteligente, ca și folosirii artileriei în toate fazele operației și luptei. Ele s-au mate-

realizat în victorii răsunătoare, despre care generalul Lupescu, subșef al Marelui Cartier General în anii 1917-1919, afirmă: „*Operele de cea mai mare importanță datorate lui I. Antonescu sunt: planul de ofensivă din iulie 1917, planul operației de apărare Mărășești – Oituz, planurile și proiectele de dezarmare a trupelor bolșevizate, apărare a Basarabiei și organizare a armatei după pacea de la București*”.

Apreciat de generalul Petre Dumitrescu, comandantul Corpului 1 Armată, în foaia calificativă pentru anul 1936-1937, când comanda Divizia 3 Infanterie, ca „*inspiratorul și animatorul fără egal al marilor înfăptuiri ce au dus la împlinirea idealului național*”, Ion Antonescu îi va prileji inclusiv genialului istoric Nicolae Iorga, la învestirea generalului ca prim-ministru, în 1940, rânduri ce pot fi dăltuite oricând pe un monument: „*...Acest nume amintește rezistența mândriei românești din timpul Marelui Război, sfaturile pe care tânărul colonel de atunci le-a dat neînfricoșatului General Presan, apoi severul director al Școlii de Război, formând ofițeri pentru luptă, nu pentru paradă și onoruri, pe acela care, în clipa când armata noastră pornea pe calea unei organizări greșite, opunea o concepție diametral deosebită într-un memoriu pe care trebuie cândva să îl publice ca să se vadă răspunderile, pe omul modest care, neputând atinge țința sa, nu s-a gândit decât să se întoarcă la datorie, în sfârșit pe omul de caracter care n-a cunoscut mijloacele prin care se ajunge mai ușor. Acesta este Generalul Antonescu pentru noi, afară de speranțele pe care le trezește marea sa valoare militară...*”

Lecțiile învățate de Ion Antonescu în bătăliile trecute reprezentau un izvor de învățăminte pentru confruntările viitoare. Un set de note și observații făcute de acesta cu ocazia unor inspecții la comandamente și trupe după cucerirea Odesei îi arătase lui Naparu câtă importanță acorda Mareșalul desprinderii cauzelor principale ale întârzierii obținerii victoriei în acea bătălie: inconsistența instrucției (înlocuirea pierderilor în oameni cu contingente mai vechi, slab pregătite), lipsa de personal la batalioanele de marș, lipsa cadrelor, calitatea inferioară și organizarea nerațională a serviciilor marilor unități, absența unor servicii speciale de spate care să asaneze câmpul de luptă, să asigure controlul aprovizionărilor locale, adunarea prizonierilor, îngroparea morților, transportul răniților etc., necunoașterea ordinilor, instrucțiunilor, neadaptarea la cerințele luptei, lipsa solidarității pe câmpul de luptă, de la soldat la comandantul de mare unitate, slaba pregătire și inițiativă a coman-

damentelor. Din acest evantai larg de cauze, aveau să apară, în spatele frontului: o nouă pregătire a cadrelor, noi metode, o nouă disciplină, ateliere de reparații pentru armament, centre de instrucție pentru ofițeri, subofițeri și soldați, să sporească sensibil caracterul practic al pregătirii. Un asemenea stil de muncă era propriu Mareșalului încă din anii când trecuse de la comanda Școlii Superioare de Război în funcția de șef al Marelui Stat Major și declanșase procesul amplu de refacere a programelor de instrucție, a lucrărilor de mobilizare, recrutare, operații și transporturi, de întinerire a cadrelor de conducere de la toate eșaloanele.

Generalul Trestian – care, după ce absolvise ca șef de promoție Școala Superioară de Război, trecuse prin mai multe secții din Marele Stat Major, ajungând în 1929 în Biroul Studii din Secția Operații, unde făcea prognoze strategice – îl cunoscuse îndeaproape pe Antonescu, la sfârșitul anului 1933, când acesta venise la Marele Stat Major. Trestian relata cum primise de la general sarcina de a înlocui noile ipoteze de acțiune pe cele trei fronturi posibile – Est, Vest și Sud – și documentele pentru Conferința militară a Micii Înțelegeri din primăvara anului următor. Viitorul mareșal era, în opinia sa, un om cu o gândire complexă, care voia să redea armatei, pe toate căile și în cel mai scurt timp, valoarea combativă necesară, să creeze o industrie de apărare, să revadă în totalitate „pregătirea nației”, implicând, împreună, familia, școala, biserica, autoritatea, administrația, conducerea.

Cadrelor Marelui Stat Major erau în temă cu scrisoarea pe care Antonescu o adresase regelui și primului-ministru Gheorghe Tătărescu imediat ce preluase noua funcție. *„Țara, le scria el celor doi, este astăzi într-o totală imposibilitate de a se apăra dacă va fi atacată. Armata este complet dezarmată, pseudoinstruită și demoralizată. Dacă va fi chemată, în situația de astăzi, să apere frontierele, va fi cu sacrificiile de vieți care se vor face – și vor fi pe cât de numeroase pe atât de inutile – un dezastru militar unic în istoria popoarelor.”* Între măsurile cele mai urgente, el preconiza *„înlăturarea cu biciul și fără milă a farsorilor”* care fuseseră *„promovați în conducerea armatei”*. *„Putregaiul, considera el, este atât de mare, încât a rămâne în mijlocul lui înseamnă a-mi lega și eu numele de un dezastru care este inevitabil, dacă continuăm cu sistemul și metodele de lucru actuale. Acei care au adus oștirea în halul actual nu pot s-o îndrepte și împiedică și pe alții să o facă.”*

Cu aceasta era pe deplin de acord și generalul Dârzu. De aceea, și dăduse iama Antonescu printre generali, scoțându-i din funcții și punând capăt dezmațului general și panamalelor camarilei regale, de care beneficiau rudele Lupeascăi. De aceea, generalul și fusese înlocuit din funcție, la doar un an de când i se încredinșase răspunderea respectivă, și i se intentase rușinosul proces de bigamie.

În „Reflecții din închisoare”, Mareșalul va vorbi ferm despre intransigența sa, despre imposibilitatea sa organică de a face concesii, compromisuri, despre poziționarea permanentă de partea dreptății, a corectitudinii, atitudinii care unora le provocau frică: *„Eu nu am în spate decât o linie dreaptă pe care m-am așezat de la începutul carierei și după care nici o furtună, nici o amenințare, nici o lovire și nici o umilire nu m-au putut clinti.”* Și, mai departe: *„Această «linie» inspiră frică nu pentru că stau eu pe ea, ci pentru că o cunosc, o apreciază, o stimează și sunt gata, la cea dintâi ocazie, să o urmeze mulți.”*

Deși știa că, în anumite cercuri, i se spune „Căinele roșu”, însuși regele Ferdinand mărturisindu-i odată că îl numește așa – desigur, considera el, datorită ironiei ce îl caracteriza pe suveran, care nu dorea prin aceasta să-l ofenseze, ci doar să arate că îi place dârzenia sa românească –, Antonescu explică, în „Reflecții”: *„Cu toate acestea, nu merit porecla și nu cred că ea vine de la subalternii mei, fiindcă nu cred să fi existat șef care să fi desfășurat o atât de variată, de intensă, de grea și de îndelungată activitate, la școli, la trupă, la servicii, în război și în timp de pace, pe înalte trepte de conducere (Secretar General, Ministru de Război, șef de Stat Major, Ministru de Război), care să fi pedepsit mai puțin (pot cita pe degete pedepsele ce am dat); care să se fi purtat mai delicat, mai părintesc și mai respectuos cu subalternii săi, atât în fața frontului, cât și între patru ochi sau în societate.*

Din această cauză, nu a fost depusă nici o reclamație, de nici un fel, în contra mea.”

Ca titular al Departamentului Apărării Naționale, în decembrie 1937, acesta își prelungea ideile avansate pe vremea când fusese șef al Marelui Stat Major într-o operă și mai consistentă, care includea o nouă reorganizare a armatei, dictată de rațiuni de ordin operativ și motivată de nevoia întrebunțării mijloacelor moderne de luptă, a lucrărilor de fortificații, grupării tuturor forțelor în scopul realizării unei instrucții mai bune, a unei mobilizări mai rapide și acoperiri

mai puternice. Aceleași idei au fost reluate pe un plan superior, în 1940, când Antonescu a devenit conducătorul statului.

„Una din deciziile hotărâtoare pentru o participare mai eficientă a trupelor noastre pe front, spusese generalul Dârzu, a fost aceea de a se încorpora, de la 1 ianuarie 1942, recruții și toți oamenii neinstruiți din contingentele 1930-1942, care să fie pregătiți intensiv, astfel ca, până în mai, să se realizeze o nouă armată, perfect instruită. Acea armată, construită întâi în insomniile Mareșalului, era mult mai aptă de a suporta vitregiile războiului, de a se opune valului copleșitor al inamicului, pe frontul de Est. Dialectica vie a transformării oștirii lucra adânc în rostogolirea gândurilor Mareșalului, trecând prin faze pe care numai el le simțea, le trăia, de la o formă neclară, cețoasă, până la forma exact definită a unităților și marilor unități instruite, echipate și dotate pentru lupta modernă, gata de a combina meșteșugit, ca în concepțiile sale, focul cu mișcarea. Într-un Cuvânt al Mareșalului la finalul Cursului de comandanți de mari unități de la Școala Superioară de Război, din aprilie 1943, acesta arăta că toate eforturile pregătirii aveau ca scop adaptarea la noile condiții ale desfășurării acțiunilor, evitarea unor pierderi umane viitoare. România nu-și putea permite să ducă o politică echivocă, ambiguă, care să o poarte din nou spre o catastrofă identică cu cea din 1940. *«Celor ce gândesc la fel le răspund, accentua el, că prefer să ajung în ziua păcii – chiar învins –, dar cu o țară intactă, decât alături de învingători, dar cu o țară în ruină și cu elitele distruse»*. Din păcate, Țara își urmase destinul tragic care avea să o secătuiască de resursele umane și materiale din restul războiului, să o facă să suporte calvarul ocupației și al prigoanei comuniste.”

Generalul Naparu trebuia să-i dea dreptate lui Dârzu. Mareșalul avusese o intuiție remarcabilă, când prefigurase lanțul distrugerilor care ar fi lovit România în eventualitatea ocupării sale de către ruși. Acum, justificarea acestuia pentru continuarea războiului, alături de armata germană, dincolo de Nistru, îi părea corectă: oprirea la granița istorică, după ce românii își satisfăcuseră interesul, eliberând Basarabia, Bucovina de Nord și Ținutul Herța, era un gest descalificant, lipsit de onoare și de relevanță strategică. Prima parte a războiului, câștigată cu concursul și sacrificiile armatei germane, trebuia urmată de o a doua, în care – citise și Naparu, în arhive, ceea ce-i spunea Dârzu că le explicase Antonescu comandanților de mari

unități - ezitățile erau imorale, dar și contrare științei ducerii războiului: „De ce - întreba el - Anglia se bate în Asia, în Africa, Indii etc.?... Noi suntem datori să ne batem oriunde, pentru a-l zdrobi pe adversar și a câștiga acest război de care depinde soarta Neamului...” Câtă viziune geopolitică și geostrategică dovedea Mareșalul, când spunea: „La 1800, Rusia avea 80 milioane de locuitori. La 1900, a ajuns la 160 milioane. La anul 2000, Rusia va avea 400 milioane de locuitori. Ce va putea face în viitor acest colos asiatic?” Și mai adăuga el: „Luptând la Est, nu înseamnă că am trădat interesele Neamului la Vest... Regimul mareșalului Antonescu luptă și va lupta pentru toate granițele României...”

Cât despre Stalingrad și Cotul Donului, el sublinia, cu același prilej, că, „din înfrângerea din 1942, armata nu a ieșit dezonorată. Armata română a fost răspândită într-un spațiu imens, fără rezerve tactice și strategice. Oricât de buni ar fi fost soldații și oricât de pricepuți ar fi fost conducerea, rezultatul nu putea fi mai bun. Și, dacă greșelile tactice se remediază mai ușor, greșelile strategice au uneori rezultate catastrofale, care cer timp pentru remediere... Noi nu suntem vinovați de ce s-a petrecut la Doneț și Stalingrad. Nu fac critică conducerii germane. O spun pentru ușurarea conștiinței celor care au avut destinul tragic să comande acolo... Problema înfrângerii a trecut în istorie și ea va fi judecată de istorie.”

Atunci, ca și în trecut, Antonescu trebuise să ducă o luptă continuă cu indiferența și neînțelegerea manifestate de politicieni față de apărarea Țării - acest lucru îl aflase generalul Naparu din documente. În scrisoarea de răspuns din 29 octombrie 1942 adresată de Mareșal lui I.C. Brătianu, stăteau scrise următoarele: „Când am intrat în război, cu prudența caracteristică a politicienilor valoroși, nu v-ați manifestat nici pentru, nici contra. După ce am reluat Basarabia și Bucovina, v-ați grăbit să-mi cereți, și dumneavoastră și domnul Maniu, să mă opresc la Nistru. V-am arătat considerațiunile militare, politice, economice și morale pentru care nu puteam să o fac și v-am invitat, pentru a treia oară, să luați conducerea, răspunderea și riscurile unei asemenea acțiuni. Bineînțeles, ați refuzat. (...)

Suntem la peste 1500 km de țară, drumurile sunt cum sunt, iarna bate la ușă, depozitele sunt ale germanilor, căile ferate sunt în mâna lor, aviația are forța de distrugere pe care ar trebui s-o cunoașteți. Retragera forțelor din situația lor actuală ar însemna părăsirea frontului. Exact ceea ce au făcut rușii în Moldova în 1917-1918. (...)

Vă dați seama ce s-ar alege de armata noastră, de disciplina noastră, de soldații și caii noștri, de tunurile noastre, dacă am încerca, în condițiile

arătate mai sus, să părăsim frontul fără asentimentul Comandamentului german? Situația aceasta, a oamenilor care la cea dintâi greutate se descurajează, ar denota ușurință totală, nepricepere militară și prostie.

Soluția ar fi criminală, domnule Brătianu, fiindcă nu s-ar prăbuși numai armata, s-ar prăbuși însăși țara, deoarece germanii ar ocupa-o imediat și am ajunge în situația Serbiei și Greciei.

Poftiți, domnule Brătianu, vă ofer din nou conducerea statului și a guvernului! Retrageți dumneavoastră armata și «aranjați-vă» cu Anglia!

Numai că trebuie să întreb și armata, și poporul. Sunt gata să le pun această întrebare, deschis și categoric, dacă și dumneavoastră sunteți gata să vă luați răspunderea.

A mă fi «oprit la Nistru» și a «retrage azi forțele din Rusia» înseamnă, pentru un om care mai poate încă judeca, a anihila dintr-odată totul, toate sacrificiile făcute la trecerea Prutului, acțiune în contra căreia nu v-ați pronunțat public, însemnează a ne dezonora pe vecie ca popor; însemnează a crea țării, în cazul victoriei germane, condiții dezastruoase, fără a ne asigura, în cazul victoriei ruse, nici provinciile pentru care luptăm, nici granițele care vor voi să ni le mai lase rușii, nici libertățile noastre și nici măcar viața familiilor și copiilor noștri; în sfârșit, însemnează, din cauza nestabilității și feloniei pe care mă sfătuiți să o practic – și aceasta este cea mai mare crimă – a asigura țării în viitoarea comunitate europeană o poziție morală care îi va ridica drepturile idealurilor sale și ar putea să-i fie chiar fatală. Gestul pe care mi-l cereți să-l fac, domnule Brătianu, va face din neamul românesc o victimă a tuturor, fiindcă, concomitent cu dezorganizarea, prăbușirea și distrugerea armatei, ar începe instaurarea anarhiei în țară. (...) Iată, domnule Brătianu, la ce ar da naștere gestul pe care mi-l cereți să-l fac. Ar fi gestul nefericit al unui soldat lipsit de onoare, al unui om de stat nu numai inconștient, dar nebun..."

Naparu constatase că și răspunsul Mareșalului la memoriul din 12 august 1943 al lui Dinu Brătianu și Iuliu Maniu era o aprigă diatribă împotriva acestora. Primul Război Mondial se făcuse cu mâinile goale. „Armata pe care o pregătesc azi în țară este de 200 de ori mai mare decât armata cu care am intrat noi în Transilvania în 1918”, îi spunea Antonescu lui Brătianu. Avea dreptate, de asemenea, când le explica șefilor celor două partide de opoziție că pierderile clamate de ei erau extrem de mici în raport cu cele din Primul Război Mondial. Atunci, România își sacrificase, în argumentația Mareșalului, în doar trei luni de confruntare armată, 400.000 de oameni, iar întreg războiul costase țara 800.000 de morți (12 la sută din popu-

lație), pe când între 1941 și 1943 (în doi ani și trei luni de lupte) țara pierduse doar 181.845 morți și dispăruți (1,08 la sută din populație). Acesta era rezultatul măsurilor ferme ale Mareșalului de reconstrucție a armatei și dezvoltare a producției de război, de ducere a luptei alături de moderna armată germană, de creștere economică susținută. Și cât de corect și vizionar explica Antonescu, când vorbea despre nevoia de a urmări adversarul până la învingerea definitivă a acestuia: „În cadrul acestui război, vom trece și dincolo de Oradea, dacă forța militară ungară se va retrage intactă în inima Ungariei, cum am făcut în 1920. O vom face, fiindcă altfel nu vom putea câștiga războiul și nu am putea reface granița de Vest. Sunt sigur că atunci domnul Maniu va fi de acord cu această procedură și nu va cere să ne oprim la Oradea, după cum a cerut să ne oprim și pretinde să ne retragem, în plină luptă, la Nistru.”

O argumentație asemănătoare le oferea Mareșalul, la 6 mai 1946, și acuzatorilor săi din proces, care îi reproșau faptul că a trimis trupele române să lupte pe teritoriul sovietic: „Când o țară se angajează în război, armata acestei țări trebuie să meargă până în fundul pământului pentru ca să distrugă forțele inamice, să câștige războiul... Și răspunsul cel mai bun care vi-l dau este că, atunci când s-a intrat în a doua fază a războiului, pentru cucerirea Transilvaniei de Nord, armatele române nu s-au oprit la frontieră, au mers până în inima Europei.” Astfel, cuvintele sale se adevărau în totalitate. Pentru că în demersul său se regăsea rațiunea militaro-strategică, nu ezitarea politicianistă.

Mareșalul nu se retrăsese nicio clipă din fața vieții și a morții: își jucase până la capăt rolul de figură unică și tragică, în același timp, a istoriei noastre, fără ezitări, fără inconsecvențe, transfigurat doar de idealul recuperării teritoriilor pierdute prin dictate, în 1940. Când, la proces, i se dăduse ultimul cuvânt, rostise, între altele, acele fraze zguduitoare care subliniau convingerea în dreptatea actelor sale și în binemeritata lor recunoaștere postumă:

„În testamentul meu politic, dacă voi mai avea timp să-l scriu, voi spune:

«Scump popor român, sunt mândru că am făcut parte dintr-o nație de dublă ascendență, romană și dacă, a cărei istorie a fost luminată de strălucitoarea figură a lui Traian și de jertfa marelui Decebal!

Am luptat în două războaie pentru gloria ta!

Sunt fericit să cobor cu câteva clipe mai devreme lângă martirii tăi.
Toți au luptat pentru dreptatea ta!

Foștii mei colaboratori au încercat să se desolidarizeze de mine. Eu nu mă desolidarizez de greșelile lor.

Las țării tot ce a fost bun în guvernarea mea. Tot ce a fost rău iau asupra mea, în afară de Crimă!

(...) *Veți face mâine ceea ce eu am încercat să fac astăzi, dar am fost înfrânt! Dacă aș fi fost învingător, aș fi avut statui în fiecare oraș al României. Cer să fiu condamnat la moarte și refuz dinainte orice grațiere. În felul acesta voi fi sigur că voi muri pe pământul Patriei, în schimb voi, ceilalți, nu veți fi siguri dacă veți mai fi aici când veți fi morți!»*

(...) *Îmi vin în minte, în aceste clipe tragice ale vieții mele, fără să gândesc că aș fi putut fi comparat cu ilustrul general roman, cuvintele pe care el, pornind în exil, le-a adresat, de pe puntea corabiei, poporului său:*

«Tie, popor ingrat, nu-ți va rămâne nici cenușa mea!»

Remarcă premonitoare, dură și inflexibilă, ca și cuvintele din ultima scrisoare adresată soției:

„Scumpa mea Rica,

Am stat cu fruntea sus și fără teamă în fața Justiției, după cum stau și-n fața Justiției Supreme.

Așa să stai și tu!

Nimeni în această țară n-a servit poporul de jos cu atâta dragoste, pasiune și dezinteresare cum am făcut eu.

Am dat de la muncă până la banul nostru, de la suflet până la viața noastră, fără a-i cere nimic. Nu-i cerem nici azi. Judecata lor pățimașă de azi nu ne înjosește și nici nu ne atinge. Judecata lui de mâine va fi singura dreaptă și ne va înălța; sunt pregătit să mor, după cât am fost pregătit să sufăr.

Tu știi că toată viața mea, mai ales din cei 4 ani de guvernare, a fost un calvar, dar a fost înălțător și va fi nepieritoare.

Împrejurările și oamenii nu au îngăduit să facem binele pe care l-am dorit cu atâta pasiune țarei noastre. Suprema voință a decis altfel, am fost un învins, au fost și alții... mulți alții!

Numai dreapta judecata – „Istoria” – i-a pus la locul lor, ne va pune și pe noi.

Popearele, în toate timpurile și peste tot, au fost ingrate; nu regret nimic și nu regreta nimic. Să răspundem la ură cu iubire, la lovituri cu mângâiere, la nedreptate cu iertare. (...)

Scoborând în mormânt, eu azi și tu mâine, ne vom înălța, sunt sigur. Va fi singura și dreapta răsplată. (...)

Nici o lacrimă!

Ioan”

Când, la mulți ani încoace, după sfârșitul său dramatic, Naparu mersese, cu un grup de istorici, să vadă locul de martiraj de la Jilava, unde Ion Antonescu căzuse secerat de gloanțele plutonului de execuție, și, într-un scoc de pământ lutos-nisipos, descoperise un glonț acoperit de concrețiuni fine, îl strecurase pe neobservate în buzunarul vestonului și îl adusese acasă, unde-l păstra ca pe o relicvă prețioasă, așezată la vedere, într-o cutiuță de argint de pe masa de lucru din bibliotecă: voia să creadă că acesta atinsese corpul ori chiar inima Reîntregitorului de hotare condamnat pe nedrept la moarte, preluând pe cămașa metalică ceva din zestrea sa genetică, care, apoi, sub haina nisipurilor, devenise o piatră vie cu glonț, un trovant, ce ducea cu sine, în viitor, amprenta existenței unice a Mareșalului. Pentru Naparu, glonțul ce străpunsese, poate, pieptul acestuia se transformase brusc într-o ființă care pulsa în ritmul inimii sale (ca și ceasul personal pe care Antonescu dorise să i-l înmâneze, cu o oră înainte de execuție, soției, spunându-i: „Să nu-l lași să se oprească! Să-ți închipui mereu că e inima mea care bate pentru tine!”), se preschimbase într-un lucru neprețuit, ținând pe umerii săi ogivali libertatea și demnitatea românilor, ca în imaginea știută a Mareșalului din verticalitatea hotărârilor sale și a celei din urmă comenzi: „Foc! Trăiască România!”, din calmul marțial cu care își dojenise, imediat după aceea, călăii – probabil agenți de poliție, îmbrăcați în haina gardienilor, spre a face ceea ce niciun militar nu dorise să facă: să-și ucidă propria speranță – pentru că nu ochiseră bine, iar el se putea ridica din nou de la pământ. Ca o statuie nemuritoare pentru milenii de istorie militară, de trovant al războiului reclădirii hotarelor istorice. O poveste imaginată de el și rememorată de el, ori de câte ori se așeza în fața colilor albe de hârtie și se încăpățâna să scrie istoria adevărată a României. Istoria unei țări pline de eroi fără de statui, despre care, nu o dată, atât de profundul său amic Paler spusese: O țară fără statui și fără eroi nu are viitor!...

*(Fragmente din romanul lui Vasile S. Popa, **Ultima noapte la Tanais**, apărut în 2012, la București, sub egida Societății Scriitorilor Militari, carte pentru care autorului i s-a decernat premiul anual al Ligii Scriitorilor din România)*

X. AL TREILEA DRUM COTIT LA COTUL DONULUI

...În data de 24 septembrie anul acesta, prot. Petru Buburuz, parohul Bisericii Ortodoxe Române „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” de la Chișinău, m-a solicitat de urgență într-o mică ședință. Acea mică întâlnire era între trei persoane: prot. Petru Buburuz, profesorul Vasile Șoimaru și subsemnatul. Despre prof. V. Șoimaru știam multe, dar cel mai mult știam că mereu călătorește cu scopul de a lărgi frontierele Țării noastre dragi, dacă nu în realitate, măcar în cărți și pe hărți. Am fost surprins când dl Șoimaru a solicitat permisiunea de la părintele Petru să-l însoțesc într-un pelerinaj, să ajungem la Stalingrad (azi Volgograd) și să identificăm locul/locurile unde și azi zac osemintele a peste 150 000 de ostași români măcelăriți de armata sovietică la 19-24 noiembrie 1942. Prezența mea nu era una simplă, am fost solicitat să fac un parastas exact în locul unde se odihnesc eroii neamului nostru, de fapt, eroii uitați de Statul nostru. Dl V. Șoimaru a întrebat atunci: „Părinte, putem organiza un parastas o dată la 70 de ani pentru 150 000 de ostași români?”. Mi-am dat seama că profesorul încerca să mă convingă să particip cu dumnealui la acest eveniment istoric. Nu m-am lăsat greu convins și, spre surprinderea părintelui Petru și a dlui Șoimaru, am acceptat, cu întrebarea: „Când plecăm?”

Trebuie să menționez că de mai bine de zece ani sunt pasionat de un studiu care intenționează să scoată la lumină numele preoților, diaconilor, monahilor și monahiilor, ale cântăreților și credincioșilor care și-au data viața pentru Hristos în perioada comunistă. Pe parcursul acestui studiu individual am citit și am analizat mai multe izvoare, printre ele am cercetat și cartea „Preoți în tranșee 1941-1944”, editată de Fundația „Ștefan Gușă” din România, deci eram un pic informat de calvarul din '42 de la Stalingrad. Îmi doream mai mult să ajung pe la Vorkuta, Kazan și alte mari lagăre de concentrare ale imperiului bolșevic, unde s-au stins mari personalități bisericești basarabene. Îmi era dor de locul martirajului lor. Auzind propunerea, m-am bucurat, liniștindu-mă: „E bine să calc pentru prima dată în Rusia cu un asemenea scop, mai întâi să vizitez locul eroilor neamului, după care și locul eroilor Domnului nostru Iisus Hristos”.

Cu ajutorul Domnului și binecuvântarea părintelui Petru Buburuz, miercuri, 25 septembrie, am purces la drum. La drept vorbind, nici eu nu știam exact unde merg, de aceea nu am anunțat pe nimeni, doar preotesei mele i-am spus că plec într-o misiune importantă și timp de o săptămână voi lipsi justificat. Mijlocul de transport ne-a slujit mașina „misionară” a dlui Șoimaru, o Toyota, care mergea de parcă știa drumul spre Stalingrad. Dl Șoimaru revenea în acele ținuturi pentru a treia oară, deci, eram liniștit că sunt cu un expert. În mașina noastră se aflau: hainele personale, instrumentele dlui profesor – aparatele de fotografiat, precum și o cruce dezasamblată, o coroană și obiectele de cult trebuincioase pentru un parastas. Am trecut Nistrul pe la Dubăsari, apoi, după câțiva kilometri, am trecut frontiera în Ucraina, o altă țară, alți oameni. Copacii erau îmbrăcați în alte veșminte, mai ruginii decât la noi. Până am ajuns să trecem râul Bug, dl Șoimaru mi-a povestit istoria fiecărei localități, mi-a spus numele fiecărei vâlcele sau coline, de fiecare dată accentuând: „Aceste locuri au fost, și mai sunt locuite de români, chiar dacă mulți sunt rusificați/ucrainizați”. Am trecut prin unele orașe ucrainesti mai mari: Kirovohrad, Dnipropetrovsk, cu lume multă agitată, cu drumuri care lasă de dorit. După câteva sute de kilometri a sosit momentul să ne odihnim. Așa că ne-am oprit într-un modest hotel din centrul raional Pavlohrad. A doua zi de dimineață am pornit iar la drum, ne propuneam ca spre seară să ajungem la Stalingrad. Dl profesor mi-a mai povestit despre evenimentele plăcute și neplăcute din multele lui călătorii. Imediat după ce a terminat să-mi spună cum l-a lipsit de bani poliția rusească anii trecuți în orașul Rostov pe Don, imediat și pe noi ne oprește (la Luhansk) poliția rutieră ucraineană. Dl Șoimaru, în calitate de șofer, a discutat cu inspectorul, acesta din urmă a inspectat mașina și l-a chemat pe șofer să-l însoțească în localul de pe marginea drumului. Când a revenit, am înțeles că evenimentul de la Rostov pe Don s-a repetat și la Luhansk. După ce ne-am despărțit de acești „vampiri financiari” la drumul mare, ne-am continuat traseul. Vreau să menționez că pe hainele polițiștilor ucraineni, pe spate, era scris cu litere majuscule „DAI” (adică „dă-mi”), deci ne-am făcut datoria față de ei, am dat tot ce am avut.

Am trecut frontiera în țara rusească. Vreau să menționez un lucru important, la vamă erau doar două benzi: pe una treceau cetățenii ruși,

pe cealaltă bandă cetățenii altor țări (m-a impresionat faptul că poliția de frontieră rusă mai întâi îi servea pe cetățenii ruși, apoi pe ceilalți). Am trecut, cu ajutorul Domnului, frontiera rusă, după ce declaraserăm tot ce aveam la noi. Spre seară, morți de oboseală am ajuns în orașelul Surovikino, la 150 km de Stalingrad. Ne-am odihnit ultima seară (atât ne-au ajuns bani de cazare) într-un hotel-baracă. După ce am tras un pic de aer, l-am felicitat pe prot. Petru Buburuz cu prilejul împlinirii, în acea zi, a frumoasei vârste de 76 de ani, menționându-i că suntem aproape de locul unde zac eroii români care, de 71 de ani, nu au fost pomeniți și prohodii de nimeni aici.

Vineri, pe la ora patru dimineața, ora Moscovei, am pornit spre Stalingrad. Am ajuns, am văzut orașul întins pe o fâșie de 70 km pe ambele maluri ale fluviului Volga. Am trecut câteva poduri prin acest oraș încurcat, ținându-ne calea spre satul Rossoški, unde se afla cimitirul ostașilor germani, căzuți în cel de al Doilea Război Mondial. Am găsit cu ușurință acest cimitir de onoare deoarece se afla în preajma unui memorial închinat ostașilor sovietici. Am vizitat ambele memoriale, care se află la o distanță de 150-200 de metri. Am rămas profund impresionat de frumusețea cimitirului german și, spre surprinderea mea, nu am văzut nimic devastat sau profanat. Într-un ungheraș de cimitir am văzut o placă comemorativă de 1m x 0,7 m, de culoare neagră, care amintea că aici se odihnesc pe veci 600 de eroi români (din cei 150 de mii) aduși aici din alte părți. Pentru acești eroi am spus o rugăciune de pomenire. Pe tot complexul german erau încrustate numele ostașilor germani căzuți la Stalingrad între 1942 și 1943, înhumați acolo, printre care am văzut și multe nume românești (probabil erau ostași germani din rândurile foștilor sași transilvăneni), dându-mi lacrimile de durere... După ce dl profesor a fixat în fotografii toate detaliile, ne-am închinat de trei ori până la pământ Sfintei Cruci din cimitir și am mers mai departe.

Ne-am îndreptat spre cel mai important loc, orașelul Kletskaia și stanița Gromki, la vreo 150 de kilometri de Stalingrad, unde a fost spart frontul pe 19 noiembrie 1942, și unde au murit ostașii români. Pe drum, dl Șoimaru a ținut să-mi arate canalul Volga-Don de 100 km lungime, săpat de prizonierii de război. D-lui m-a rugat să fiu atent, că voi vedea cum navighează vapoarele în Stepa Calmucă. Așa a și fost, la o distanță de 300 de metri am văzut un vapor plutind prin ...Stepa Calmucă. Explicația este că malurile canalului nu sunt mai înalte decât

orizontul și de la o distanță nu prea mare printre copacii plantați pe malul canalului se observă vapoarele. Dacă nu știi de acel canal, ți se creează impresia că vapoarele se deplasează prin câmpie. Ne-am amintit și de canalul nostru, Dunărea-Marea Neagră, construit tot de oamenii din gulagurile kominterniste din România ocupată de ruși. Aceeași politică comunistă, dar în țări diferite.

Tot mai mult ne apropiam de locul cel mai important, Cotul Donului. Am ajuns pe la ora șaisprezece în centrul raional Kletskaia. Dl profesor a mers acasă la un scriitor băștinaș, care a scris o schiță de istorie a acestei localități. Scopul a fost să întrebe unde se află azi stanița Gromki, acolo fiind înhumați o bună parte din ostașii români. După biserică s-a făcut o groapă uriașă unde au fost îngropați ostașii români căzuți sau morți pe câmpul de luptă. Azi nici biserica și nici satul nu mai există. Am găsit în acel oraș un băștinaș cherchelit de-a binelea, care ne-a promis că ne arată locul unde au fost stanița și biserica, desigur nu i-am spus scopul, pentru a nu avea neplăceri. Acesta (mai mult semăna cu un asiatic) ne-a arătat trei drumuri de țară care duceau spre Gromki. Însă, după o ploaie torențială cu vânt puternic nu am izbutit să ajungem în acel loc sfânt. „Ghidul” nostru, supărat că nu am ajuns la fosta staniță Gromki, ne-a obligat să oprim mașina pe marginea drumului care ducea spre Kletskaia și a încercat să ne caute un mijloc de transport, ca să putem ajunge la Gromki. A sunat la un prieten de-al său pe care l-a rugat să vină repede cu tractorul personal, nu gratis, ci: „Zdes’ nemți, budem zarabatâvat’ horoșie denghi” („Sunt cu niște nemți și vom câștiga bine cu ei”). Ne-am schimbat ambii la față, știind că ar putea să nu ne ajungă bani nici de benzină până acasă, mai aveam două pâini, două kilograme de roșii rusești și o sticlă de vin moldovenesc, cu gândul că îl vom lăsa unui rus bun în calitate de suvenir, să se convingă că vinurile noastre sunt bune. Am încercat să-l convingem că nu mai dorim pe acest timp urât să ajungem în Gromki, dar, explică-i unui rus beat că ți-ai schimbat repede planul! Dânsul dorea să ne „ajute”, să-i dăm tot ce mai aveam. Cu mari greutate l-am convins să coboare din mașină, nu simplu cum a urcat, ci cu un mare dar: o sticlă de vin Cabernet de Cricova. Dânsul a zâmbit satisfăcut de dar și a rămas la Kletskaia pentru a-l bea.

Noi ne-am grăbit să ajungem la Cotul Donului. În partea dreaptă a orașelului Kletskaia era o colină înaltă de cretă, de unde se

vedea o panoramă excepțională a Văii Donului în partea de nord a Cotului Donului. Anul trecut pe acea colină dl profesor a înfipt o cruce din crengi uscate de copac legată la mijloc cu bandă adezivă și ornamentată cu un tricolor de hârtie – în memoria ostașilor căzuți la datorie. Cu greu am găsit Crucea de anul trecut, era jos, desfăcută, ne-am închinat evlavios la ea, am ridicat-o, am pus-o în mașină și ne-am îndreptat spre cele trei drumuri care duc spre fosta staniță Gromki. Am ales unul, cel mai scurt, și ne-am oprit să ne facem datoria de români. Am ridicat componentele Sfintei Cruci aduse de la Chișinău în portbagajul mașinii, le-am asamblat. Pe cruce erau încrustate cifrele mai mult decât semnificative: **19.XI.1942 – 150.000**, și la o distanță de 3-4 km de locul martirajului am înfipt Crucea Românească, în pământ străin, am depus Coroana Memorială de la Chișinău și Sfântul Tricolor adus tot de acasă, pentru cei care nu au mai ajuns acasă. Afară era deja noapte, vântul cu ploaie torențială te dădea jos, iar noi am făcut parastas, am adus omagiu ostașilor și am intonat câteva strofe din Imnul României. Ambii am închis ochii și, în loc de vin sau altă băutură, am vărsat lacrimi pe pământ străin în memoria și de dragul ostașilor români căzuți la datorie. Ne-am închinat până la pământ în fața eroilor noștri. Era o noapte de septembrie, dar foarte friguroasă, eu, îmbrăcat sumar, am înghețat de-a binelea, retrăind acea tragedie din 1942 și aducându-mi aminte de dragii noștri eroi care au înghețat aici.

Frontul de la Cotul Donului a fost rupt din trădare și din neglijență. Unii generali s-au făcut a uita atunci (în primul rând cei din armata germană) că în Rusia iarna vine mai repede, este geroasă și nemiloasă. Așa că iarna a prins Armatele a III-a și a IV-a române total neechipate. Sunt sigur că mulți dintre ostașii de pe front au murit de foame și de ger, aceasta o povestesc și veteranii care au scăpat cu viață din acel măcel. Trădarea nu se oprește aici. Ce am făcut noi până acum pentru sufletele și osemintele ostașilor români căzuți în câmp străin? Nicio Cruce, niciun monument, niciun cimitir de onoare la Gromki. Cu ce apă ne vom spăla obrazul în fața acestor eroi? Ei nu au mers din ambiția personală pe câmp de luptă, au onorat Statul Român. Trebuie să ne trezim, indiferent că am pierdut sau am câștigat bătălia, avem ostași căzuți la datorie. De acum înainte ar fi bine ca în fiecare biserică ortodoxă românească din întreaga lume pe data de 19 noiembrie să fie trase clopotele, să

trezească în inima românului dragostea de Neam și de Țară. În frumoasele noastre catedrale să se facă parastase de pomenire a acestor eroi. În școli să se vorbească în acea zi despre aceste fapte de vitejie. E păcat să-i dăm uitării, așa ne despărțim de trecut și ne pierdem identitatea. Să ne adunăm forțele, să trezim conducătorii statului să meargă acolo să inaugureze un mare cimitir de onoare, așa cum au făcut-o Germania, Italia, Ungaria, care au luptat cot la cot cu România. Acești eroi pentru noi și pentru copiii noștri și-au vărsat sângele. Să ne închinăm și noi, basarabeni, până la pământ acestor bravi eroi care ne-au întregit țara, chiar dacă pentru puțin timp. Unirea va fi atunci când vom fi din nou români în inimă și faptă. Atunci când vom mărturisi public păcatul trădării de Neam și Biserică, atunci când vom dovedi cu jertfă credința în Dumnezeu și Țară.

Am rămas neîmplinit pentru că nu am ajuns să sărut locul cu osemintele Martirilor neamului. Am promis atunci că vom mai veni o dată în acel loc, voi vărsa și rugăciuni, și lacrimi pentru eroii noștri români de la Cotul Donului. Cu foarte mari încercări și greutateți, am ajuns acasă ținându-ne ambii treji timp de 42 de ore (nu mai aveam bani pentru hotel).

Ajuns acasă, m-am bucurat nespus de mult că m-am născut în România de Est, azi încă Republica Moldova. Mă bucur că slujesc Patriarhiei Ortodoxe Române, numai această Biserică identifică două categorii de martiri: martirii lui Hristos pomeniți în sinaxare, care și-au dat viața pentru credința cea adevărată, și martirii Neamului, care se odihnesc în cimitirele de onoare, pe câmpuri și coline de luptă, dar care și-au dat viața pentru Țară, pentru Neam, pentru Limbă, pentru întregirea poporului. Biserica se roagă pentru acești eroi ca Dumnezeu să le pomenească jertfa.

Pe tot parcursul traseului am dorit să intru într-o mănăstire ortodoxă rusească, dar în cei circa 4000 de kilometri (tur-retur) n-am întâlnit nicio mănăstire. Și-am întrebat, unde se află Sfânta Rusie? Am văzut biserici dărâmate încă de pe vremea lui Stalin, nerestabilite încă, dar pe una din biserici, în stanița Golubinskaia, pe o placă era menționat: „Biserică ocrotită de stat” ...

(Fragment din articolul UN PELERINAJ CU SACRIFICII, semnăt de preotul basarabean Viorel Cojocaru, și publicat în revista *Literatura și arta*, din 21 noiembrie 2013)

XI. SCRISOAREA LUI ȘTEFAN VODĂ

1

Sufletul rău m-a durut
Pe păgân să-1 văd la Prut,
Gonind fără omenie
Moldovenii în robie;
Să simt mirosul de leș
Până-n scaunul din Ieși;
Să văd cum ți se sfâșie
Trupul falnic, Românie;
Ori s-aud de la Orhei
Blestem jalnic de femei,
Acoperind ropotele,
Și să n-aud clopotele...

2

Întrebatu-m-am: ce legi
Te vor face să alegi,
Când va fi să deslușești
Drumul obștii românești?
Oare ai să înțelegi
Ruga ființei sale-ntregi,
Visul șoimului de plai,
„Pohta” toat-a lui Mihai,
Când în cale-ți s-or purta
Pentru a te-ntâmpina:
Jalea moldovenilor
În plaiul Corbenilor
Ori nechezul calului
În pasul Predealului
De dorul Ardealului,
Și prin vadul Mureșului
Zarva Maramureșului,
Cu ruga Ciceiului
Într-al Herăstrăului;

Ori ți-o veni zvon iabraș
Pe pridvor în Călărași
De la frații lăturași:
Scânteierea focului
Din jarul Timocului,
Adierea vântului
De jelirea Pindului,
Depărtarea visului
Dinspre zarea Nistrului,
Ori văpaia rugului
Din albia Bugului.

3

Și-mi spuneam:
Ai să pricepi
Lucrătura cum s-o-ncepi,
Ca s-ajungă la soroc
Toți Românii la un loc?
Unde pasul te va duce
Pentru lege, pentru cruce?
Și cum trebuie răzbit
Spre Apus, prin Răsărit?

4

De atât cât mă frământ,
M-am clătinat în mormânt;
Și ca să-mi pricepi cuvântul,
S-a cutremurat pământul,
Și a fremătat moșia
Din Suceava la Chilia.

5

Bate vânt de primăvară,
S-a iscat un zvon prin țară
Și vin știri din mănăstiri

De puzderii de oștiri.
Plin de noi la Dorohoi,
De germani la Botoșani,
Și de ruși pe lângă Huși;
Iar la Bârlad, este vad.
Și când trec oștirile,
Se-nalță privirile.

Când fură cireșii-n floare,
Toată țara-n frământare,
Când îngălbenea sulfina,
Tresărea și Bucovina.
Când s-aprinseseră castanii,
Se cutremurau dușmanii.
Iar cu florile de tei,
Intră grija la femei.

Când să iasă roadele,
S-au mișcat noroadele.
Și când se cosea otava,
Dam poruncă din Suceava:
Să s-apelece spicele,
Să pocnească bicele,
Tragă dobitoacele,
Împlinind soroacele.
Și Bogdan din Rădăuți
Pleca-n târg la Cernăuți,
Cu oștirea după el,
Pregătită de răzbel.

6

Se scutură florile,
Se îngână zorile,
Se alungesc zilele,
Tremură copilele;
Se scutură satele,
Și pleacă armatele.

Legănarea iniștii
Da mișcare liniștii,
Și-nclinarea spicului
Făcea semn voinicului
Spre zarea colnicului;
Iar ovăzul dealului
Se închina calului
Din înaltul malului.
Unduirea fânului
Se pleca stăpânului,
De aleanul vântului
Pe geana pământului;

Iar pe geana cerului,
Aripile norilor
Făceau semn surorilor,
Să se-nchine soarelui,
Soarelui, stăpânului,
Domnului, Românului.
Și aripa dorului
Da ușorul zborului
Pasului piciorului
Peste umbra norului;
Iar rodirea viilor
Din largul moșiilor
Da glas bucuriilor
Și limbă cuvântului
Sângelui pământului.

7

La mijlocul anului,
Sorocul dușmanului.
Și dacă se tăcu vară,
Armele se-ncrucișară.
Tunurile scăpărară,
Dealurile tremurară,
Săbiile scânteiară,

Oștile se revărsară,
Apele se tulburară,
Vadurile sângerară.

8

N-a slujit hainului
Nici Codrul Cosminului,
Nici tăria scutului
Revărsării Prutului,
Nici puterea clinului
Cetății Hotinului
Și nici bezna beciului
Codrului Tigheciului;
Nici năvala rușilor
Dinaintea Hușilor,
Urgia pustiului
La podul Faldului,
Nici prăpădul iadului
Din albia vadului
Din dreptul Bârladului,
Nici adâncul șanțului
Dinaintea neamțului,
Ori puterea lanțului.

9

Din Cornești, ca să urnești;
Neputând să dovedești
Piepțiș ca să îi răzbești;
– Că locurile-s domnești
– Trebui să ocolești.
Și-ai dat valma peste ei
Din Soroca prin Orhei,
Peste drumul Iașilor,
Cula Călărașilor,
Vadul Dereeneului,
Poarta Chișinăului

Jefuit și pustiit.
Peste ei dac-ai răzbit,
I-ai întors spre răsărit,
Ducă-se d-unde-au venit!
Și ai alungat neghina
Din cetate din Tighina;
Și o lună dup-un an,
Ai ajuns lângă liman,
Cetatea Latinului
Și poarta creștinului.

10

Peste Nistru de-ai trecut,
Mai departe i-ai bătut.
Ca ciocanul pe ilău,
I-ai strivit la Movilău
Și-ai făcut să sară-n stei
Secerile în scânteii.
Peste Nistru, pân' la Balta,
N-ai aflat că țara-i alta:
Doar ogoare roditoare
Și suflete primitive,
Limbă dulce de râmleni
Vorbită de moldoveni,
Datini vechi, neîntinate
Și sete de dreptate.
Fiindcă nîcicînd râurile
N-au despărțit grăurile,
Și nici vadul apelor,
Așezarea frașilor;
Doar harta Americii
În tinda bisericii,
Și urma molozului
La poarta colhozului.

11

Pe urmă dac-ai purces
La cetate la Ades,
Ai lovit, zdrobind pârdaľnic,
Dealul falnic de la Dalnik.

Prin fuiorul caierelor
Din albastrul aerelor,
Tânguirea vaierelor!
Păsările cerului
Varsă focul fierului
Și greii pământului
Varsă fierul vântului
Și scrâșnirea fiarelor,
Scrijelarea ghiarelor,
Pe-ntinsul ogoarelor,
În hohotul zărilor,
Tunetul căldărilor,
Fulgeră-n tării dușmane,
Uragane, pe gorgane
Îngropate sub mormane;
Iar ropotul puștilor,
Bâzâitul muștelor,
Le seceră spicele
Doborând popicele.

12

Și-acum fug dușmanii, fug,
Peste Nistru, peste Bug,
Se afundă-n alt tărâm,
Făcând trupul caldarâm,
Peste Nipru, pân' la Crâm,
Peste Don, peste Doneț,
Până-n târg la Voroneț,
Cu focul răscolului
Prin apa Oskolului,
Prin poarta Harkovului,

Spre schela Rostovului,
La Marea Azovului,
Aștern pasul drumului
În risipa fumului
Și praful pământului
Pe piatra mormântului,
Urgia Cazacului
În focul Azakului,
Și țepii ariciului
În balta Maniciuiui,
Tremurarea plopului
La schela Maikopului,
Și-a fiilor Hanului
Într-a Astrahanului,
Prăpădul omizilor
În stepa Kirkizilor,
Și groaza Uzbekului
În pasul Kasbekului;
Iar mălura de mălin
În grădiștea lui Stalin,
Cu blestemul Stariței
Peste apa Țariței.

13

De-i trece la Perecup,
Fugărindu-i ca pe lup,
Nu da apă cailor
În stepa Nogailor,
Că lujerul de pelin
E ud de sânge strein
Și te umple de venin,
Și nu abate al tău trup,
La Măria, la Mangup,
La izvorul anilor
Din castelul Hanilor
Că-n șanțul tătarilor
Piere osul țarilor

14

Dacă-i vrea să odihnești
În pustiuri muscălești,
Trebuie să poposești
Doar la curți Cantemirești,
Unde-n poarta dorului,
Ies biruitorului În fruntea soborului:
Prapurile-mpărătești,
Credințele Movilești
Și pravilele Ducești,
Ducând pământenilor
Osânda râmlelor.

15

Și dacă te îndoiești,
Ce-i cu tine? unde ești?
Lasă-ți ochiul câmpului
Și urechea vântului,
Să spună trimisului
Tâlcuirea visului:
Croncănitul corbului,
Văjăitul Sorbului,
La școala Harkovului,
Nu-i fiul Tadeului,
Bogdan al Hasdeului?
Iar la cotul Donului
Nu-i moșia tronului,
Rânduită peste mir,
De diata lui Cantemir?
Și departe-n Răsărit,
Unde pasul e rărit,
Pe câmpul Tătarului,
Nu-i drumul Spătarului?

16

Și dacă ai să străbați
Pân' la munții depărtați
Află că și ei sunt frați,
Fiindcă țin pe sub pământ,
Cu Carpații legământ,
Pe sub apa mărilor –
Cu șira spinărilor.
Iar din rana coastelor,
Curge mirul sfântului,
Sângele pământului,
Uleiul descântului,
Tăria puterilor
Dezlegării vrerilor
Și cheia norocului,
Scânteierea focului.

17

Dar să știi: Să te ferești
S-adormi unde poposești,
Pe urmele lotrilor,
În inima codrilor
Și-n urma nevestelor,
Prin pustiul creștelor.
Că dacă în orice stâncă,
Zace-un suflet de Româncă
Și de fiecă buștean
S-a frânt trup de moldovean –
Din înaltul zborului,
Sub cununa norului,
Roade umbra șoimului,
Din inima omului;
Paște pizma sfântului,
Pe fiii pământului.

18

Și de-o fi ca să ajungi
Zile scurte, drumuri lungi,
Cu feciorii Banului
Prin apa Kubanului,
În câmpia Hanului;
Cu nepoții dacilor,
În țara Cazacilor,
Unde-i placul dracilor -
S-așterni praful stepelor
Sub pasul sirepelor,
Mândria Kitailor
Sub copita cailor;
Și ca zborul sturzului
Din vârful Elbruzului,
Să te lași, din pisc în pisc,
Până la Novorosiisk;
Și să treci pe uliță
Cu șoimul în suliță,
În scrâșnetul iasmelor,
Până-n țara basmelor,
Unde-a stăpânit ca domn,
Alexandru Machedon.

19

În creștetul munților,
Descreștirea frunților,
Răcoarea rărunchilor,
Plecarea genunchilor,
Și setea năstrapelor
Spre cristalul apelor,
nchinarea mâinilor
Spre-nmulțirea pâinilor,
Grăbirea norocului,
Stăpânirii focului
Și, biruitorului,

În vârful Taborului,
Vedenia schitului
Porții Răsăritului.

20

Și de-n cale-ți s-or purta
Pentru a te-ntâmpina,
În fața Hatmanilor,
Trimișii Rohmanilor,
Iscoada Fakirilor
Din țara Bașkirilor,
Lângă Marea Caspiei,
Dinspre țara Dariei,
În cărarea Indiei,
La porțile Asiei -
Spune-le blajinilor
Că oastea creștinilor
A alungat liftele
Până-n poarta Moscovei
Peste apa Sâmbetei;
Și că duci, cui vrea să știe,
Un răvaș de bucurie
Spre clădirea lumilor
Și slava cununilor
Laudei străbunilor;
Nu doar sabie și foc
Și piață de nenoroc.

21

Și de-o fi ca să te frângi
Sub povara ce-ai să strângi -
Cerul când s-o-ngândura,
Duhul de s-o bucura -
Aminti-vor fapta ta.
Soarele de-o străluci,
Luna când o răsări,

Grăul dac-o-ngălbeni -
Pururi te vor pomeni.
Răsunetul mărilor
Vrăjind depărtărilor
Va porunci vântului
Să dea glas cuvântului,
Și-n amurg, când s-o porni
Crivățul de-o viscoli
La sfârșitul muncilor
Când e ceasul pruncilor,
Limbile s-or dezlega
Să rostească slava ta.

22

Și-ți vor zice-n asfințit:
- Slavă ție, trup sfințit
Și cuget neadormit!
Care-ai rupt din soare foc
Oamenilor spre noroc!
Neam din neamul meu de domn,
Ce-ai stat streajă, fără somn,
Când și păsările dorm,
La răscrucea neamului,
De când ruptul ramului.
Și-ai pus paloșul hotar
Între lege și tâlhar,
Și cuvântul legământ
Între inimă și gând,
Ca să ștergi ruginile
Și să speli rușinile,
Să înmulțești roadele
Și să-nalți noroadele,
Să scurtezi soroacele
Și să întorci noroacele.
Și-n pofida Hanului,
Spre spaima dușmanului,
Ai adulmecat oștirea

Să alunge siluirea
Și s-adune moștenirea
De pe căile umblate
Doar de pieze blestemate:
Robia Tătarilor
Și urgia țarilor.
Și purtând după Ghirai,
Oastea marelui tău plai
Ai dus mâna ei armată
Unde n-a fost niciodată:
Nici puterea Râmului
Peste țara Crâmului,
Nici arcașii dacilor
Din părțile tracilor,
Nici tăria bravilor
Oastei Basarabilor,
Nici pavăză datinilor
Oștirea Mușatinilor,
Nici oastea creștinilor
Sub steagul Corvinilor,
Nici isprava din povești
A oștirii Asănești,
Nici ceata vitejilor
Armatelor Regilor.

23

Și ca să-nclini vrerile
Ai dospit durerile
Cu aurul holdelor
Și păcura schelelor;
Țărâna moșiilor
Cu sângele fiilor,
Cum dă roadă spicului
Din trupul voinicului.
Astfel ai rodit jertfirea
Și-ai înălțat prețuirea
Neamului tău de țărani,

Pentru nouă mii de ani.
Și-mpletindu-le cunună
Vraja razelor de lună,
Ai țesut destin crăiesc
Poporului românesc,
Și ai dat alor tăi dar
Dreptul de-a-și croi hotar
Până unde limbile
Au hotărât gințile;
Și le-ai redat vrednicia
De-a-și tocmi cum vor moșia,
Și apăra seminția;
Liniștea zilei de mâine
Truda sfântă pentru pâine,
Și dreptul neamului tău
De-a sluji lui Dumnezeu
Potrivit felului său;
Și ai aflat pentru noi
Izbăvirea de apoi,
Prin puterea Sfântului,
Și taina Cuvântului
Întâlnirea mâinilor
În frângerea pâinilor,
Prefacerea vinului
În jertfa creștinului.

24

Și duhul neamului tău
Va-ntreba pe Dumnezeu:
Fost-ai fulger?
Fost-ai om?
Fost-ai munte?
Fost-ai pom?
Fost-ai glasul Viului,
Predicând pustiului?
Fost-ai para focului,
Cumpănă norocului?

Fost-ai steaua cerului,
Pavăză năierului?
Ori streaja voivozilor,
În calea Irozilor?
Fost-ai vultur?
Fost-ai leu,
Rânduit de Dumnezeu?
Ori ai fost duh îngeresc,
Pentru neamul românesc?

Am zis și am iscălit
La mine la Putna în schit,
Și cuvântul mi-a-ntărit
Cu slovele scrisului,
Pe limba trimisului,
Nepotul ciobanilor,
Din pasul Vâlcănilor,
Leatul patruzeci și doi,
Cum se zice pe la voi.

Mircea Vulcănescu
(1942)

(Din cartea: Mircea VULCĂNESCU. *Litanii pentru trei stări.*
Poezii, teatru, traduceri, adaptări. Editura Prometeu. Chișinău, 2004)

XII. NU-L UITAȚI

Nu-l uitați pe cel căzut în război,
lăsați-i din când în când un loc liber la masă,
ca și cum ar fi viu între noi,
ca și cum s-ar fi întors acasă.

De fapt el s-a întors dintre noi întâiul,
numai că s-a întors puțin mai ostenit
și pe un pat nevăzut și-a așezat căpătâiul
lângă veniții acasă din mit.

El și-a făcut lucrul lui și acum
poate că îi e sete, o sete arzând
ora până la noi ca un fum.
Deci lăsați pentru el să cadă vin pe pământ.

Nu-l uitați pe cel căzut în război,
strigați-l din când în când pe nume,
ca și cum ar fi viu printre noi
... și atunci el va surâde în lume.

Nichita Stănescu.
(Din volumul *Îngerul blond*, București, 1993)

XIII. CRUCEA DIN STEPĂ

Strâmb croită din șindriile ciunge,
între vânturi aspre și sirepe,
zarea într-o coastă o împunge,
colbăind-o cu tristețile din stepe.

Din înalturi, păsări cad, năuce,
- zdrențe negre - pe schiloada șită.
Numai casca arde, sus, pe cruce,
ca o frunte jupuită de arșiță.

Fierul ei julit de vânt, de ploaie
și de schije și de moarte, parcă plânge...
Dimineața, răbufnind din ududaie,
pune pe metal un cheag de sânge,

și, pe groapă, soarele aprinde
bălării amare și uscate...
Dar pribeag, cu sacul de merinde
spânzurând la șold, cu arma-n spate,

ars de veghea lungă-n vizuină,
năclăit de humă și nămoale,
el, ostaș, pe zarea de rugină,
lângă cruce pasul și-l domoale.

Vine din tăceri ucrainiene
și din pânda nopții veninoase,
cu bocancii spârți, cu mâini osoase,
cu tăciuni tremurători sub gene.

În sfințenia de foc a dimineții,
istoviți, genunchii lui se pleacă
pe țărâna gropniței, săracă,
unde, sterpi, au năpădit scaietii.

Stă, privește crucea aplecată,
împietrit în lînceda lumină...
Măinile, de zgură și de piatră,
frământate dârz pe carabină,

i se strîng acum în rugăciune,
păl_pîind ciudat ca o beteală,
în amara stepei uscăciune,
sub un cer de mare oboseală.

Spune șoapte moi ca o mătase
pentru camaradul din țărână.
Mîngăie cu grele mâini sfioase,
scîndura beteagă într-o rînă,

lung, sărută casca de pe cruce,
se ridică, șterge-o lacrimă din geană,
și, cu liniște de sfânt și de icoană,
căt_re zări care ucid se duce...

Radu Gyr

XIV. NU PLÂNGE, MAICĂ ROMÂNIE

Nu plânge, Maică Românie,
Că am să mor neîmpărtășit!
Un glonț pornit spre pieptul tău,
Cu pieptul meu eu l-am oprit...

Nu plânge, Maică Românie!
E rândul nostru să luptăm
Și din pământul ce ne arde
Nici o fărâcă să nu dăm!

Nu plânge, Maică Românie!
Pentru dreptate noi pierim;
Copiii noștri, peste veacuri,
Onoare ne vor da, o știm!

Nu plânge, Maică Românie!
Adună tot ce-i bun sub soare;
Ne cheamă și pe noi la praznic,
Când România va fi Mare!

*(Versuri găsite în ranița unui soldat mort în toamna anului 1918,
pe muntele Sorica, din Carpați)*

CUPRINS

Până se va risipi năluca răătăitoare din capetele unor sus-puși.....	5
I. Trei pelerinaje la Cotul Donului.....	15
II. Cotul Donului, o mare tragedie românească, uitată de Statul Român.....	32
III. „La Cotul Donului, victoria rusească nu a fost una doar militară, ci una obținută și prin trădare”	40
IV. „Măcar unul dintre cei morți, acolo, la Cotul Donului, își are moaștele de sfânt...”	49
V. Ei au supraviețuit măcelului de la Cotul Donului. Și încă sunt în viață, ca să ne povestească... ..	70
VI. Preoți ai Armatei Române în tranșeele de la Cotul Donului și Stepa Calmucă	78
VII. „...Până se termina această operațiune, înghețam și degeram...”	113
VIII. „Tancurile... au luat-o de-a lungul șanțurilor, strivindu-i pe ostașii români...”	118
IX. „O țară fără statui și fără eroi nu are viitor!”	123
X. Al treilea drum cotit la Cotul Donului	134
XI. Scrisoarea lui Ștefan Vodă.....	140
XII. Nu-l uitați.....	156
XIII. Crucea din stepă.....	157
XIV. Nu plânge, Maică Românie.....	159